

SEYYİD MUHAMMED NUR

NOKTATÜ'L BEYAN

BAKİ YAŞA ALTINOK

2000

Noktatü'l Beyan

Türkiye yayın hakları OBA Kitap ve Yayıncılığa Aittir. İzin almadan baskı yapılamaz ve çoğaltılamaz.

OBA Yayıncılık

Necatibey Cad. Ankara Kapalı Çarşı ve İşhanı 8/27 Sıhhiye/Ankara
Tel : (0312) 232 02 02

Kapak Tasarım

Ali Taştepe

Mizapaj

Gökçen Teknik Tel : (0312) 231 30 56

Dizgi

Serpil Altınok

Basıldığı Yer

Gürler Ofset Tel : (0312) 384 10 89

Kasım - 2000 ISBN 975 - 94365-1-5

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	1
SEYYİT MUHAMMED NUR	3
HACI MAKSUD EFENDİ	19
HACI MOLLA SAİD (ÜNAL) EFENDİ ..	25
GİRİŞ Bâ ve Yasin	30
NOKTATÜ'L BEYAN	44

BİRİNCİ BÖLÜM

İlim Bir Nokta'dır	49
--------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

Nokta'nın Kaynağı Nedir?	53
--------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Aklı Kül	57
----------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Birlik Noktası60

BEŞİNCİ BÖLÜM

Birlik Noktasından Çokluk63

ALTINCI BÖLÜM

Dört Ana65

YEDİNCİ BÖLÜM

Ol Emri69

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Nefsini Bilmek73

DOKUZUNCU BÖLÜM

Büyük Âlem, Küçük Âlem75

ONUNCU BÖLÜM

İyi ve Kötü Huy80

ONBİRİNCİ BÖLÜM

İnsanın Hakikatı, Fiili, İstiva-î Nokta86

ONİKİNCİ BÖLÜM

Kuvveti Zahir, Kuvveti Batın90

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İnsanın Hakikatını Tanımak94

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İnsanın Hakikatı Nokta98

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Noktanın Sırrı106

ONALTINCI BÖLÜM

Nokta ve Harflerin Hakikatı112

ONYEDİNCİ BÖLÜM

İnsanın Kemâli128

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Âlem Kutuplarının Gerçeği134

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Ruhun Aldığı Sıfat149

YİRMİNCİ BÖLÜM

Nefsine Ârif Olan Rabbine Ârif Olur163

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Gönül Şehristanını Anlatır170

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Fakr Nedir?179

Ben Âlemi Bileyim191

YAZAR HAKKINDA

Baki Yaşı ALTINOK, 1946 yılında Kırşehir Mucur'a bağı Küçük Kavak köyünde dünyaya geldi.

Küçük yaştan itibaren, o yörenin en büyük âlimi eniştesi Hacı Molla Said Efendi'den Kur'an, Hadis ve tasavvuf dersleri alarak yetişti. Daha sonra, Mucur ve Hacıbektaş'a bağı köylerde imamlık yaptı. Hoca Ahmed Yesevî'nin Anadolu ardaları, İki Hünkar, Dört Veli düşüncesi üzerine araştırmalarda bulundu. Bu konular hakkında bazı dergilerde, makaleleri yayınlandı. Bir çok panel ve toplantılara konuşmacı olarak katıldı.

"Hacı Bayram Veli Bayramilik", "Melâmiler ve Melâmilik", Alevilik, Hacı Bektaş Veli Bektaşilik", "Anadolu'da Türkmenler Bir Türkmen Ozanı Aşık Hüseyin" adlı yayınlanmış eserleri bulunan Baki Yaşı ALTINOK, İmam Hatip mezunu olup iyi derecede Farsça ve Osmanlıca bilmektedir.

ÖNSÖZ

Vahdeti Vücûd anlayışı ve tasavvûfî görüşün en büyük temsilcilerinden olan Seyyid Muhammed Nur, yaşadığı dönem içerisinde, tasavvuf neş'esine yeni bir ruh, yeni bir âhenk, yeni bir anlayış getirmiştir.

Bu anlayışın en belirgin olan yanı da, ilim yoludur. O, Vahdet (Birlik) düşüncesini insanlara öğretirken, ilim yolundan gidilerek gerçeğe deneylerle erişmeyi esas almıştır.

İlim yoluyla hâle erişmeyi, Tevhid ilmi zevkedilerek, yavaş yavaş kafa ve gönüle girilmesini, insanın kemâlini sağlayan akıl, gönül, ruh dengesini bir arada tutmayı ve bunlarla birlikte madde, mânâ, ilim, hâl birliğini temel prensip olarak ele alan Muhammed Nur, ders verdiği ve sohbetine katılan her insana bu düşünceyi öğretmeye büyük çaba sarfetmiştir.

Seyyid Muhammed Nur, talebeleri tarafından tutulan ders notları da dahil olmak üzere, bu güne kadar bilinen yüzelliye yakın kıymetli eserin sahibidir. Şu anda elyazma ve matbu olarak ellibeş tanesi mevcuttur. Bunlardan bir ta-

nesi de, bu kitabın konusunu teşkil eden ve yine bu kitaba adını veren Hz. Ali'nin "Nokta-tü'l-Beyan" adıyla bilinen eserinin şerhidir.

Seyyid Muhammed Nur'un talebesi Hacı Maksud efendiden, hocam Hacı Molla Said efendiye intikal eden bu eser, tarafımızdan yıllarca saklanmış ve yayınlanma gününün geldiği kanısına varılarak, mevcut diğer nüshalarla da karşılaştırılmış ve eserin özüne dokunulmadan, Osmanlıca'dan günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

Bu kitabın yayına hazırlanışında, bana her türlü ilmî ve mânevî desteklerini esirgemeyen gönlü güzel insanlara, Hadislerin kaynağını araştırıp derleyen Yusuf Turan Günaydın'a, Farsça şiirlerin açıklanmasında yardımcı olan Davud Duman'a, tashihleri yapan Hicabi Koçak'a, eserin yayınlanması için beni gayretlendiren Sadık Barut beyefendiye ve ayrıca hocam Hacı Molla Said efendinin oğlu muhterem Mustafa Kemal Ünal ağabeyime burada teşekkürü bir borç bilirim.

Abidinpaşa, ANKARA
Baki Yaşa ALTINOK
22 Eylül 2000

1810 - 1889

SEYYİD MUHAMMED NUR

Üçüncü devre Melâmiliğinin kurucusu ve piri Seyyid Muhammed Nur, M.1810 yılında Mısır'a bağlı bir kasaba olan Mahalletül Kübra'da dünyaya gelmiştir. Babası Kudüs civarında zaviyesi olan ve oldukça geniş bir sülaleye sahip bulunan Bedrül Veli'nin oğlu Seyyid İbrahim'dir. Seyyid Muhammed Nur, Mısır'da doğması nedeniyle, Anadolu'da Arabi mahlasıyla anılmıştır.

M. 681 yılında meydana gelen Kerbela kırımından sonra, Ehli Beyt mensubları Emevilerin zulmünden kaçarak Türkistan'a sığınmışlardı.

Bir müddet Türklerle birlikte yaşayan Seyyidler, Moğol baskısı nedeniyle batıya başlayan göçler sırasında, Seyyid Muhammed Nur'un dedeleri de Kudüs civarına gelip yerleşmişlerdir.

Muhammed Nur'un babası Seyyid İbrahim'in, Kudüs'ten Mısır'a ne maksatla göç ettiği kesin olarak belli değildir.

Henüz dört yaşında iken, babası Seyyid İbrahim'in vefat etmesiyle yetim kalan Muhammed Nur, yedi yaşına kadar dayısının yanında kalmıştır.

Dedesi Bedrül Veli'nin zaviyesi ve hangâhı olması nedeniyle; dedesi, babası, annesi, dayısı ve bütün akrabası, hatta bunların görüşüp konuştukları kimseler dahi Sûfi olduğundan, Muhammed Nur, tasavvuf bilgisini ve neş'esini daha çocuk yaşta iken almış ve öğrenmiştir.

Muhammed Nur yedi yaşına gelince Camiul-Ezher'de Şeyh Hasan Kuveysi'den dersler alarak tahsiline başlamış, hocası Hasan Kuveysi, bu çok kaabiliyetli ve manâ dolu talebesi ile yakından ilgilenmiş, O'nu ilim ve irfan yönünden mükemmel yetiştirmiştir. 1830 yılına kadar hocası Şeyh Hasan Kuveysi'den ilim ve irfan öğrenen Muhammed Nur, Ezher'deki tahsilini

tamamlayınca hocası Hasan Kuveysi'nin tavsiyesiyle Yanyalı Şeyh Ahmed efendi ile birlikte 1831 yılında Yanya'ya gelmiştir.

Yanya'da dokuz ay kadar kalan Muhammed Nur, burada Nakşibendi Şeyhi Yusuf efendiye biat ederek, Nakşibendi tarikatının prensiplerini öğrenmiştir. Yine bu zaman içinde boş durmayarak, Şeyh Yusuf efendinin damadı Talat efendiden de dersler alarak bilgisini geliştirmiştir.

Dokuz ay sonra Mekke'ye giden Muhammed Nur, hac farızasını yerine getirmiş ve bir yıl kaldığı Mekke'de, Muhammed Mekki adlı cezbeli bir zat olan dervişle tanışarak, onun manevi feyzinden yararlanmıştır.

Muhammed Nur, Mekke'de iken Şeyh Ömer Abdürrasül'den hadis okumuş ayrıca, Şeyh İbrahim Şemeragi ile tanışmış, böylece manevi yolda ilerleyerek, Halvetiye, Üveysiye, Yeseviye, Ekberîye ve Bayramîye tarikatlarına intisab ederek, mânevî mertebe ve makamların derinliklerine vakıf olmuştur.

Mekke'de kaldığı süre içerisinde bir çok ulema ve gönül erleriyle sohbet etmiş, bu dönem Muhammed Nur'un ilmi ve ruhi yönden

olgunlaşmasına vesile olmuştur. Bu görüşmelerden sonra O, şahsiyeti gelişmiş, manâ sırlarına vakıf, olgun bir gönül dostu idi artık.

Şeyh Abdürrasül'ün tavsiyesi ile, Mekte'den ayrılarak Mısır'a hocası ve şeyhi Hasan Kuveysi'ye giden Muhammed Nur, Camiül-Ezher'de hocasıyla buluşmuş ve onunla sohbet etmiştir. Muhammed Nur bu hocasının adını daima şöyle anardı: (Seyyidina ve Mevlâna Eşşeyh Hasan Kuveysi Kaddesallâhü sırrahü) Bir müddet sonra Hasan Kuveysi talebesi Nur'a "Allah'ın bildirdiği ilmi iyi hıfzedip öğrenmiş ve kemale ermişsin, bundan sonra tekrar Anadolu'ya dön ve oralarda irşad görevini yerine getir" demiştir.

Muhammed Nur, hocasının emrine uyarak İskenderiye şehrinden bir gemiye binip, Antalya'ya gelmiş, Antalya'dan itibaren köy köy, şehir şehir, bütün Anadolu'yu dolaşarak, nihayet Gelibolu'ya varmıştı.

Seyyid, Veli ve Kutub olan bu genç adam, inanç ve aşkının ihlası ile Anadolu'da yaşayan insanların gönülleriyle birleşerek, seherde açan sarmaşıklar gibi sarmaş dolaş olacaktı. O Manevi havayı soluyan ve her an içlerinde hissedilen erlerin coşkunluklarını dindirecek ve yanan

gönülleri kendi öz kaynağında fışkıran abıhayat suyu ile suluyacaktı artık.

Gelibolu'da bir müddet kaldıktan sonra Selanik'e uğradı. Burada fazla kalmayarak Serez'e geçen Muhammed Nur, Serez medresesinde kendisine teklif edilen müderrislik görevini kabul etmiştir. Serez'e yerleşmeyi düşünmeyen Nur, bir müddet sonra Demirhisar, Doyran, Usturumca ve Koçana taraflarını gezmiş, kısa zaman içinde şöhreti bu bölgelerde yayılmıştır. Üsküp valisi Hıfzı paşa, Koçana'da çağın koşullarına uygun modern bir medrese yaptırmıştı. Hıfzı paşa ve Koçanalı'ların ricasıyla bu medresede müderrislik görevini kabul eden Muhammed Nur, o seneki ramazanda Koçana camii'nde bazı kitapları ve özellikle Kaside-i İmaliye-yi Türkçe şerh ederek halka ve talebelerine okutmuştur.

Vali Hıfzı paşa daha yirmi yaşında iken bu ilmî mertebeye erişen Seyyid Muhammed Nur'un ilim ve irfanına hayran kalarak kendisini Üsküp'e davet etmiş, Üsküp'teki ulema ile tanıştırap görüştürmüştür.

Çocuklarının eğitimini Muhammed Nur'a bırakan Hıfzı paşa, hanımının isteğiyle Seyyidin Üsküp'te oturmasını rica etti. Muhammed Nur, bu isteği kabul etmeyince, Hıfzı paşa ken-

disine başka bir teklifte bulundu. Paşanın zor durumda kalmaması için, yapılan teklifi kabul eden Muhammed Nur, anlaşma uyarınca sene-
nin altı ayını Koçana'da, altı ayını da Üsküp'te geçirmeye razı oldu.

1843 yılına kadar dokuz yıl Üsküp ve Koçana'da kalan Seyyid Nur, Üsküp'te bulunan Nakşibendi şeyhi Kazanlı Abdülhalik efendiye intisab eyledi. Üsküp ve Koçana'da kaldığı dönem içinde, 1839 yılında Sultan Abdülmecid'in tahta çıkışını tebrik için İstanbul'a gelmiştir. Seyyid Muhammed Nur, İstanbul'da bulunan ulema ve meşayihle tanışarak onların sevgi, muhabbet ve takdirini kazanmıştır. Tekrar Üsküp'e dönen Nur, yukarıda da belirttiğimiz gibi, 1843 yılına kadar o yörenin insanlarına ilim, irfan öğretmiş ve bu zaman içinde pek çok mürid ve ihvana sahip olmuştur.

Şeyhi Hasan Kuveysi'nin Muhammed Nur'a Anadolu (Rum) ülkesine gitmesini tavsiye etmesinin sebebi ise, Anadolu'da tasavvufun ve gönül adamlığının diğer ülkelere göre daha kuvvetli olması nedeniyledir. Rumeline yerleşmesinin sebebi ise, sınır boylarında oturan Türklerin milli ve imanî yönden iyi yetiştirilmesi içindir.

Mısır Camiül-Ezher'deki hocası şeyh Hasan Kuveysi'nin bir Melâmi önderi olduğu ve talebesi Muhammed Nur'u Anadolu'ya göndermeden önce, Melâmi neşvesiyle yetiştirdiği anlaşılmaktadır. Şöyleki; Muhammed Nur, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bir çok tarikate intisab etmesine rağmen, O, kendisine bağlananları yalnızca Melâmi neşvesiyle yetiştirmiştir.

Rumeli'de şöhreti gittikçe yayılan ve tarikat pirleri tarafından kendisine şeyhlik ve pirlik verilen Seyyid Muhammed Nur, bütün bu ünvanlara rağmen gönülden rahatsızdı. Çünkü içinde büyük bir manevi susuzluk ve büyük bir manevi açlık hissediyordu. Bu manevi açlığı ve susuzluğu dindirecek yegane kaynağın Mekke ve Medine olduğunu bilen Muhammed Nur, bazı ihvanlarını da yanına alarak hac farızasını yerine getirmek için yola çıktı. 9 Eylül 1843 te Mekke'ye varan Nur, burada derviş Mehmed ile buluşarak bir çok mertebelerden geçti.

Hac dönüşünde Vali Hıfzı paşanın yerine Servilli Selim paşanın atandığını öğrenen Muhammed Nur, yeni Vali ile tanışarak kısa zamanda Valiyi kendisine bağlamış bulunuyordu.

Bir müddet sonra Selim Paşa hassa müşirliğine tayin edilip İstanbul'a gelince, (1850) şeyhi Muhammed Nur'u da İstanbul'a davet eyle-

miştir. Davete uyan Muhammed Nur, İstanbul'da altı ay kadar kalmış, bu zaman içinde İstanbul'un ileri gelenleriyle yakın ilişkilerde bulunmuştur.

Selim paşanın ısrarlarına rağmen misafirliğini daha fazla uzatmak istemeyen Nur hazretleri, aynı yıl içinde İstanbul'dan Üsküp'e dönmüştür. Vilayet merkezinin Üsküp'ten Prizren'e taşınması nedeniyle o da Prizren'e taşınmıştır. Prizren'de devletin ileri gelenleriyle sıkı temaslar içinde olan Nur, sonuçta bunların çoğunluğunun sevgi ve hürmetini kazanarak kendisine bağlamıştır.

O güne kadar yetiştirdiği talebelerine çeşitli tarikat usullerine göre ders veren Muhammed Nur, 21 Şubat 1850 yılından itibaren hocası Hasan Kuveysi'nin vasiyetine uyararak, halkı ve talebelerini Melâmi neşvesiyle yetiştirmeye başlamıştır.

Prizren'de iki yıl kalan Nur hazretleri, 1852 yılında Üsküp'e döndü. Aynı yıl içerisinde Müşir İsmail paşa kendisine biat etti ve paşanın daveti üzerine Manastır'a geçerek Manastır'da devletin ileri gelenleri ile ordudaki subaylara ve memurlara Osmanlı'nın fetret döneminde yaşayan ve siyasal nedenlerle Serez'de asılan ünlü sûfi Şeyh Bedreddin'in (Öl. 1420) "Vari-

dat" adlı eserini yine kendisi şerh ederek okutmuştur.

Bu mertebelerden sonra, O artık sade bir tarikat şeyhi değil, insanlığın mutluluğunu hedef alan ve insanın evrenselliğini herşeyin üstünde gören, ilim, ahlak, irfan ve imanın temsilciliğini üstlenmiştir.

Okumayı ve ilim öğrenmeyi insanlık için maddi ve manevi yükselme olarak gören Nur, müslümanlar arasında kardeşlik ve sevginin asıl olduğunu savunuyor, yardımlaşmanın lüzumu üzerinde ısrarla duruyor, bütün oluşumları hoş görürken de bize, 'Vahdet' denen 'O' Mükemmel'in' tarifini yapıyordu.

Onun insanlığa yarayışlı ve özellikle gençlere yönelik bu hareketi, bazı yobaz topluluklarını rahatsız etti. Nur'un, Bedreddin'in Vahdet'ini okutmasını kendilerine kalkan edinen yobazlar, aralarında teşkilatlanarak, Seyyid Muhammed Nur'u, Padişah Sultan Abdülaziz'e jurnallediler. Padişah, zamanın şeyhülislamını huzuruna çağırarak, Nur'u incelemeye tabi tutmasını emretmişti. Olayın İstanbul'da duyulması üzerine, o sıralar İstanbul'da zaptiye Müşiri olan Hüsnü paşa, şeyhin müridi olduğundan şeyh için söylenenlerin asılsız olduğunu şeyhülislama anlatmış, fakat müsbet bir cevap alama-

miştir. Olayın vehametini anlayan Hüsnü paşa, Padişahın Huzuruna çıkıp, Seyyid Muhammed Nur'un âlim ve zahid bir şahsiyet olduğunu bildirmiştir. Sonuçta, Padişah'tan izin çıkartmayı başaran Hüsnü paşa, bir telgrafla Nur'u İstanbul'a davet etmiştir.

Oğlu Şerif efendi ile damadı Abdürrahim Fedai'yi de yanına alarak, İstanbul'a gelen Muhammed Nur'u, İstanbul'a gelişlerinde Hüsnü paşa ile bazı zevat karşıladılar. Padişah Abdülaziz, şeyhülislamı çağırarak, Nur'un düşüncelerini öğrenmek için bir toplantı düzenlemesini emir buyurmuştur.

Başta şeyhülislam olmak üzere, bir çok ulema ve devlet ileri gelenleri tarafından sohbet adı altında, adeta sorguya çekilen Seyyid Muhammed Nur, sohbetine Allah'ın sıfatlarından başlamış, sırasıyla; kudret, hayat ve ilim gibi sıfatlardan sonra, irade bahsine gelmiştir. İrade konusunu işlerken, sözü, o anki toplantıya getirerek, oradakilere: "Allah'ın bütün kemal sıfatları insanda cüzi de olsa vardır. Böyle olunca, cüzi bir iradenin de insanda olması gerekir. Fakat huzurda bulunanlarda irade olmaz" der. Dinleyenler, acaba bu sözlerinizi bir misalle açıklayamaz mısınız, demeleri üzerine, Seyyid hazretleri, bakınız der, "biz şimdi şu anda Padi-

şahın huzurunda bulunuyoruz. Onun için de şahsi irâdemize sahip değiliz. İrâde onundur. Bize gel der, kalkıp geliriz. Huzurdan çıkın der, çıkar gideriz. Çünkü, şu anda irâdemize sahip değiliz. Ne zaman Padişahımızın huzurundan çıkarız, o zaman irâdemize sahip oluruz. Allah dostları ise her an Allah'ın huzurundadırlar. Bundan dolayı onlar irâdelerine hiç bir an sahip değillerdir, her an Allah'ın irâdesiyle hareket ederler. Huzurdan bir an olsun ayrılmazlar ki irâdelerine sahip olsunlar." demiştir.

Bu imtihanı gizli bir bölmede izleyen Padişah Abdülaziz, sohbetin sonunda bulunduğu bölmeden oradakilere görünmeden çıkmış ve tekrar kapıdan içeri girerek, Seyyid Muhammed Nur'a iltifatlarda bulunmuş, ayrıca bir فرمانla İstirumça'daki görevinin başına dönmelerini sağlamıştır.

1869'da eski Bosna valisi Topal Osman paşa ile zaptiye Müşiri Hüsnü paşanın davetleri üzerine oğlu Şerif efendiyle birlikte tekrar İstanbul'a gelen Nur, Hüsnü paşanın konağında beş ay süreyle misafir kalarak, ihvanlarıyla bir çok sohbetlerde bulunmuştur.

1870 yılında, Ruznameci Hüsnü beyin oğlunun sünnet düğününe davetli olan Seyyid Muhammed Nur, bu davete katılmak için Ma-

nastır'a giderken, yolda Tikveş şehrinde bir kaç gün misafir kalmıştır. Burada kendisine "Kutbiyet" verildiğini halka bildirmiş, bütün meşayih birleşerek kendisini "Kutub" ilan edip müjdelemişlerdir.

1871 yılı içinde İstanbul'a bir kez daha seyahat yapan Muhammed Nur, şeyhülislam Mir Ahmet Muhtar efendinin misafiri olur. Ayrıca Haririzade M. Kemalettin efendinin Boyacıköy'deki konağına yerleşerek İstanbul'un ileri gelen ilim ve irfan sahiplerine Vahdet-i Vücûd konularını içeren kitaplar okutmuş ve o kişiler de kendisinden biat almıştır.

1875'de İstirumça halkının tümü Melâmiliğe intisap etmesi nedeniyle pirleri Seyyid Muhammed Nur'u oraya davet etmişlerdir. O da, oğlu Şerif efendi ve ailesiyle birlikte İstirumça'ya gelmişlerdir. Havasının temiz, halkının Melâmi olması Şerif efendinin hoşuna gitmişti. Oğlu Şerif efendiyi kırmayan Nur hazretleri, günlerinin altı ayını Üsküp'te, altı ayını da İstirumça'da geçirmiştir.

1886 yılında 130 kadar ihvanıyla birlikte hacc'a giden Muhammed Nur, deniz yoluyla yurda dönerken, Nur'un damadı Abdurrahim Fedai efendi, Süveyş kanalı çıkışında vapurda vefat etmiştir. Fedai efendinin cenazesi vapur-

dan alınarak o civardaki Musa Ayni denilen yere defnedilmiştir. Muhammed Nur, Abdurrahim Fedai'nin oğlu Hacı Kemal efendiyle birlikte 1887 yılında yurda dönmüştür.

Muhammed Nur'un Abdurrahim Fedâi ile evli olan kızından Kemal ve Hakkı adlarından iki torunu bulunmaktadır.

Hacc dönüşünden sonra, artık Rumelinden ayrılmayan Muhammed Nur, kendisine bağlananlara Hz. Peygamberin şeriatına sıkı sıkıya bağlanmalarını hatırlatıyordu. Nitekim gözlelerinden rahatsız olduğu bir gün eve doktor getirilir ve Seyyid muayene ettirilir. Doktorun kendisine tavsiyesi şudur. "İlaçlar bitmedikçe göze su değdirmek ve gözdeki sargıyı çıkartmak, eğilmek yasaktır."

Doktor gittikten sonra ikindi namazı saati gelir. Oğlu Şerif efendiye ezan okutur, abdest alıp, birlikte ikindi namazını kılarlar. Şerif efendi, babasına açıktan bir şey diyemez ama "Doktor babama eğilmeyi ve göze su değdirmeyi yasakladı. Babam ise bu tavsiyeye uymadı. Babamın bu hareketi acaba doğru mu?" diye içinde geçirir. Nur, namazın sonunda başını Şerif efendiye çevirir ve "Şerif efendi, Şerif efendi, biz bir rekat namaz için bin göz feda ederiz. Fakat doktorun verdiği ilacı kullanır tavsiyesi-

ne de uyarız. İman ile birlikte tıb ilmine son derece saygılıyız.” der.

Kevnî kerâmeti özde kabul etmesine rağmen, bu kerâmete pek değer vermeyen Nur, ilmî kerâmete çok değer vermiştir. Bu konuda şöyle demiştir. “Kerâmeti kevniye devri geçmiştir. Şimdi ilmî kerâmet devridir.” İnsanın bilgisel başarılarını kerâmet olarak kabul eden Nur, böylece herkesi ilim üretmeye ve ilim öğrenmeye teşvik etmiştir. Bir gün ihvanlarıyla yolda yürürken içlerinden birisi Muhammed Nur’a, “Şeyhim felan yerdeki şeyh uçuyormuş” diyerek fikrini sormuş, ihvanının bu suâline karşılık “İşte biz de yürüyoruz ya” yanıtını vererek, insanın bir anda bütün hücrelerini toplayıp yürümesini en büyük kerâmet olarak görmüştür.

Her yıl olduğu gibi 1889’un gençlik diye nitelenen baharı bitmiş, olgunluğu temsil eden yaz ayları da birer birer tükenerek sonbahara ulaşılmıştı. Seyyid Muhammed Nur, vazifesini hakkıyla yapmış insanların gönül rahatlığı içerisinde, dünya penceresinde ebediyete hazırlık yapan dallardaki yaprakların toprağa düşüşünü seyrediyordu. O bunları seyrederken de, kendi kandilindeki yağın yavaş yavaş sona erdiğini hissediyordu.

Mısır’da doğup büyüyen Muhammed Nur, genç yaşta Anadolu’ya gelmiş, hayatını hep Türkler arasında geçirmiştir. Türkçe konuşmuş, Türkçe yazmış, sohbet ve derslerini Türkçe anlatmıştır. Evlatları, damadı, torunları, hatta ihvanları ve talebeleri genelde Türklerdendi.

Çevresinde toplanan Türk aydınları onun düşünceleriyle yeni bir ruh ve anlayış kazanarak, hayata yepyeni bir inanç ve dünya görüşüyle atılıyorlardı. O kadar ki, yirminci asrın başlarında bir çok imkansızlıklar ve zorluklarla karşılaşan Türk subay ve aydınları ondan ve çevresinden aldıkları bu yeni ruh ve anlayış ile Çanakkale ve Sakarya’da Türk halkının kurtuluşunu gerçekleştirmişlerdir.

Sonbaharın bir pazar günü bütün ihvanlarını ve talebelerini başına toplayan Seyyid Muhammed Nur, ihvanlarına bir çok nasihatlerde bulundu. Talebe ve ihvanlarıyla tek tek helallaştıktan sonra, o çok sevdiği Mevlâsına ruhunu teslim eyledi.

Arkasında yüzlerce yetişmiş insan ve yüz elliye yakın aydınlatıcı yazılı eser bırakan Seyyid Muhammed Nur, 1889 yılı 29 Kasım, pazartesi gecesi saat iki sıralarında, Istarımca’daki evinde Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur. mübarek naaşı vefat ettiği aynı yere defnedilmiştir.

Seyyid Muhammed Nur'un Bir Şiiri:

Verdi mânî bûyunu şem eyleriz bî-keyf'ü kem
Ol gurûhu nâciyiz gıpta eder cümle ümem
Şöhret'ü şanımıza vermez nakısâ meth'ü zem
Adımız LEVVÂME yazdı levhi mahfuza kalem
İftiharız eylesin âlem bizi lev mü sitem.

San'atı dibâce'yiz aşkız bu gün melâmiyiz
Pirimiz Ahmed'i Muhtar Seyyidi çeşnesiyiz
Yolumuz Şah-ı Horasan Hamdün-ül Kassari'yiz
Adımız MELÂMÎ yazdı levhi mahfuza kalem
İftiharız eylesin âlem bizi lev mü sitem.

Derk-i iz'an kim eder bizi bu akl-ı pest ile
Yoğ iken namu nişânı halkı gülün hest ile
Defter-î ser levhayı icâde Allah dest ile
Adımız SECCADÎ yazdı levhi mahfuza kalem
İftiharız eylesin âlem bizi lev mü sitem.

Girmeden icrâyı devre gerdûş-i devran henüz
Dilde tahrir olmadan aşk nâmeyi ihvân henüz
Âlem-i nâsûta NUR'a gelmeden insan henüz
Adımız NOKTAVÎ yazdı levhi mahfuza kalem
İftiharız eylesin âlem bizi lev mü sitem.

1851 - 1929

HACI MAKSUD EFENDİ

Seyyid Muhammed Nur'un önde gelen talebelerinden olan Hacı Maksud efendi, M. 1851 yılında bugünkü Yugoslavya'nın bir şehri olan Piriştine'de doğmuştur.

Asıl adı 'Hulûsi Maksud' olan Hacı Maksud efendinin babasının adı Mahmut'tur. İlk ve orta öğrenimini memleketinde yapan Maksud efendi, İstanbul'a gelerek Fatih medresesinden tahsilini tamamlamış, Arabca, Farsça dillerini çok iyi öğrenerek medreseden icazet almıştır.

Hacı Maksud efendi kitab okumaya ve bilgi edinmeye çok meraklı idi. Kitap sevgisi kendi-

sini İstanbul Kapalı Çarşı İçbedesten kapısında bir kitap dükkânı açmaya sevketmiştir.

Medrese tahsilini tamamladıktan sonra Fatih camiinde müderrisliğe başlayan Hacı Maksud efendi, Rufai tarikatı şeyhlerinden Ahmed Sâfi efendiye intisab eylemiştir. Nakşibendiye tarikatına intisab eyledikten sonra, memleketine annesini görmeye gittiğinde, oradaki bazı yobazların ağır hakaretlerine maruz kaldı. Onun tasavvufî görüşlerinin ince sırlarını anlayamayan yobazlar, vaaz ve konuşmalarına müdahale ederek kendisine suikast düzenlemeye kalkışmışlardır. O bu durumu divanında şöyle açıklar.

**Müderris, Hoca, Müfti ederler türlü bühtanı,
Edinmiş herbiri bir câh bürünmüşler yalan içre.**

Memleketinde kıymetini bilmeyen insanların arasında daha fazla kalmanın yararsız olduğunu anlayan Hacı Maksud efendi, İstanbul'a gitmek için yola çıkar. Yolda Edirne'ye uğrar. Orada bir müddet kalarak Edirne'nin o zamanlar meşhur olan mis sabununun yapımını öğrenir. Yaptığı sabunları İstanbul'daki konaklarda ve saray çevrelerine pazarlar ve kısa zaman içinde yaptığı mis sabunları, İstanbul'un ileri gelen aileleri tarafından aranılır hale gelir.

« Otuz dört yaşında iken Hac farizasını yerine getiren Hacı Maksud efendi, Şam'da İstanbul'a kalkacak treni beklediği günlerde kaldığı handaki oda arkadaşının Arabistanlı bir asker olduğunu ve bu askerin Taif'te boğdurulan Mithat paşanın kokmasın diye bala sıvanmış başını İstanbul'a götürdüğünü öğrenir. Bu olaya çok üzülen Maksud efendi, İstanbul'a döndüğünde konu hakkında bazı konuşmalar yapmıştır. Konuşmaları devlet ileri gelenleri tarafından duyulması üzerine, bir Kurban Bayramı günü Bekirağa ismiyle anılan zindana atılmış ve burada sorgusuz sualsiz aylarca yatmıştır. »

Bir müddet sonra zindandan tahliye edilen Hacı Maksud efendi, zamanın Padişahı Abdülhamid'e Yıldız sarayında Ermeni komitacılarınca yapılan suikast sırasında Şeyhülislam olan Cemaleddin efendinin tavsiyesi üzerine Padişah Abdülhamid, kendisine Şeyhülislamlık teklif etmiş, fakat Padişahın bu teklifini nazik bir uslupla reddetmiştir.

Hacı Maksud efendi, Rufai ve Nakşibendiyeden sonra o sıralar Mısır'dan Anadolu'ya gelen ve bir müddet sonra da Rumeline yerleşen üçüncü devre Melâmilerinin Piri Seyyid Muhammed Nur'a intisab etmiştir. Medrese tahsili görmesi nedeniyle kısa zaman içinde Nur'un

önde gelen talebeleri arasına katılan Maksud efendi, Muhammed Nur'un yüksek teveccühünü ve sevgisini kazanmıştır. Başta Seyyid olmak üzere, onun oğlu Şerif efendi ve Seyyidin damadı Abdürrahim Fedâî'den sülûk görmüşler ve ayrıca bizzat Muhammed Nur'dan hilafet almışlardır.

Seyyid Muhammed Nur, Melâmiliğin yüksek kademelerde ve bilhassa ilim adamları arasında yayılmasını arzu ettiklerinden, Maksud efendinin İstanbul'a gitmesini istemişlerdir. Pir'in emri üzerine İstanbul'a gelen Maksud efendi, yüksek kademedeki memurlar ile Dar-ül fûnun (Üniversite) ve askeri çevrelere tasavvufu sevdirmiş irşad görevini ölümüne kadar sürdürmüşlerdir.

Meşrebi icabı insana benlik vereceği için zahiri keramete pek değer vermeyen Hacı Maksud efendi, Kurtuluş savaşı günlerinde talebesi Hacı Molla Said efendi ile birlikte kendisini ziyarete gelen Kuvâyi Milliye zâbitlerine Vatanın kurtulacağını, Mustafa Kemâl'in muzaffer olacağını ve Türkler tarafından bu savaşın mutlaka kazanılacağını müjdelemiş, zabitlerin morallesini kuvvetlendirmeye çalışmıştır.

Hacı Maksud efendi, ilk eşinin ölümünden sonra ikinci evliliğini yapmış ve her iki hanı-

mından da ikişer evladı olmuştur. Bunlardan en küçük evladı Mahmut Sadettin Bilginer babasının vefatından sonra bir çok eserin okuyucuya intikal etmesine vesile olmuştur.

Hacı Maksud efendi 6 Mayıs 1929 günü 78 yaşında vefat eylemiştir. Mezarı Topkapıdaki Maltepe yolu üzerindeki mezarlığın biraz ilerisinde set üzerinde mezarları bulunan Melâmi ileri gelenlerinden Dışişleri Bakanlığı yapmış ikinci devre Melâmilerinden Sarı Abdullah Efendi ile Lâlizâde Seyyid Abdullah efendi ve Hattat Mirefteli Hoca Abdullah Husûsi efendilerin yanlarındadır.

Hacı Maksud Efendinin Mezar Taşında Şu Beyitler Yazılıdır:

**Hulûsi Hak ile halkı görüp insanda cem olmuş
Culusi Arş olup Hakk'ın iyân ender iyân oldu.**

Hacı Maksud Efendinin Bir Şiiri:

**Ey gönül kılmak dilersen vech-i Hakka fethi bâb,
Narı aşkın şulesini tutmak gerektir iltihab.**

Şöyle ki yaksın bikülli varlığın sertâbeser,
Varlığından kalmasın nâmü nişân kılsın harap.

Zannedersin kendini var, bir kuru nisbetle sen,
Vehmle zanneyleyip su dediğin cümle serâb.

Ortada kalksın kuyûdâtı izâfetler tamam,
Buna ancak dedi Tevhid, cümle eshabı lübâb.

Herne kim fevkal-ulâdan tâ serâya var dedik,
Cümlesin silüp süpür tâ kalmayınca bir zübâb.

“Küllü men âleyhâ fân” zâhir olsun dâima,
Şöyle bir hayrân olup kim vermeyesin hiç cevap.

Cümle evhâm sehâp oldukta zâil aradan,
Görünür fecri hakikattan tulu-i âfitâp.

Yoksa nur-i vechidir zâhir ezelden tâ ebed,
Çün müsellemdir bulunmaz Zat-ı Hak'ta bir hicâb.

Arada yoktur HULÛSÎ in-ü ân fevk-ü taht,
Cümle fânî bâkî oldur kendidir hüsn-i meâb.

1895 - 1968

HACI MOLLA SAİD (ÜNAL) EFENDİ

Hacı Molla Said efendi, Kırşehir Mucur kazasının Küçük Kavak köyüne bağlı Cavlak (Yeniköy) mahallesinde M.1895 yılında dünyaya gelmiştir. Babasının adı Hacı Hasan, annesinin adı Hatice, dedesinin adı ise Ali'dir.

Dedesi Ali'nin Toroslardan Kırşehir'e göç ettiği sırada Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesine bağlı bir köy olan Cavlak (Bahariye) köyünde konakladığı bir gece, yolda Hacı Hasan adında bir oğlu dünyaya gelmiş, orada doğduğu için Hacı Hasan, Cavlak olarak anılmış ve yerleştikleri mahalleye de halk, Cavlak ismini vermiştir.

Geniş arazilere sahip varlıklı bir ailenin oğlu olan Hacı Molla Said efendi, ilk tahsilini Topal Hoca (Setter Fakı) dan almış, daha sonra Kırşehir Bıçaklı Sıbyan ilk okulunda okumuş, medrese eğitimini önce Kırşehir, sonra da Kayseri’de tamamlamıştır.

Elimizde bulunan Asker terhis belgesinden de belirtildiği gibi, 1915’te Osmanlı ordusuna katılan Said efendi, şark cephesinde istihkam çavuşu olarak görev yapmış, Salih Zihni paşanın komutasında Ermeni komitacılarla savaşarak bölge halkının emniyetini sağlamada başarılar elde etmiştir. Salih Zihni paşanın taktirini kazanan Said efendi, Şark Devlet Demiryollarına askerî hareket memuru olarak atanmıştır. Bu görevde iken, Salih Zihni Paşa’nın kızıyla evlenmiş, fakat hanımı doğum sırasında çocuğuyla birlikte vefat eylemiştir.

Bir müddet sonra İstanbul’a tayin edilen Said efendi, Selimiye kışlasında ağabeyinin oğlu, yeğeni Mehmet ile karşılaşmış, amca yeğen orada dağıtıma kadar birlikte kalmışlardır.

İstanbul’da iken Hacı Maksud efendi ile tanışan ve ona intisab eden Hacı Molla Said efendi, Hacı Maksud efendinin derslerine katılmış, medrese öğrenimi görmesi nedeniyle de, Maksud efendinin verdiği dersleri bir deftere not et-

miştir. Bu Noktatü’l-Beyan da, Said efendinin Hacı Maksud efendiden kaydettiği ders notlarıdır.

Mustafa Kemal’e bağlı Kuvâyi Milliye zâbitlerin safında yer alan Hacı Molla Said efendi, fırsatını buldukça bu zâbitleri, Hacı Maksud efendiyle görüştürüp tanıştırmıştır. Hacı Maksud efendi, kendisini ziyarete gelen Kuvâyi Milliye zâbitlerine, Vatanın kurtulacağını, Mustafa Kemal’in muzaffer olacağını ve Türkler tarafından bu hayâtî savaşın mutlaka kazanılacağını müjdelemiştir.

1 Aralık 1915 yılında Osmanlı ordusuna katılan Hacı Molla Said efendi, 1921 yılına kadar tam yedi yıl askerlik yapmış, Kurtuluş Savaşı sona erdikten sonra da memleketine dönmüştür.

Memleketine döndükten sonra bir kaç kez evlenen Hacı Molla Said efendinin bu hanımlardan bir çok çocuğu olmuştur. Bu kitabın yazarı Baki Yaşa Altınok’un da halası olan hanımı Mihriban’dan doğan ilk oğluna Said efendi, Atatürk’e sevgisinden dolayı Mustafa Kemal adını vermiştir. Yine bu hanımından olan diğer bir oğluna da, komutası altında askerlik yaptığı ve kayınpederi Osmanlı Paşası Salih Zihni’nin adını vermiştir. Hanımı Mihriban’dan Mustafa Kemal, Hacı Hasan, Salih Zihni, Şaban ve Ka-

dife adlarında beş çocuğu olan Hacı Molla Said efendinin, diğer hanımı Ümmügülsüm'den Eşref, Hacı Ali ve Doğan adlarında üç oğlu vardır.

Okumaya, ilim öğrenmeye ve öğretmeye çok önem veren Said efendi, o günün şartlarının elverdiği ölçüde çocuklarına yüksek tahsil yaptırmıştır. Kendisi de imamlık yaptığı Karakuyu köyündeki caminin bir odasında, bu kitabın yazarı Baki Yaşa Altınok başta olmak üzere, o bölge halkının çocuklarına, Kur'an, Hadis ve Tasavvuf dersleri vererek okutmuştur.

1968 yılının ilk aylarında Hacca giden Hacı Molla Said efendi, Hac dönüşünde üzerindeki beyaz ihramı çıkartmadan 1 Mayıs 1968 günü vefat eylemiştir. Mezarı, Cavlak köyü mezarlığındadır.

Hacı Molla Said Efendinin Bir Şiiri:

**Lâl-ü Zebercette encamı âlem
Alel-arşistevâ seyrangahı gör.**

**Perdeyi esrarda nice hikmet var
Sabreyle halâs ol hayrullahı gör.**

**Vahdet babı sana olsun müyesser
Gönül kâbesinde haymegahı gör.**

**Bir er eteğine dokunsa elin
Nice tufan nice cevlangahı gör.**

**Fikredüp nazar kıl şu dü cihana
Her dem devran eden pazargahı gör.**

**Soyun benliğini cismü bedenden
Sine mekan tutan Beytullahı gör.**

**Esrik ol uyanma ta haşre kadar
Var taan eyleyen tersegahı gör.**

**Sıfatın Zat'ına zıllullah eyle
Mahveyle SAİD ol şol Allah'ı gör.**

konuda Kur'an-ı Kerîm, İnşirah Suresi 94/4 âyetinde **“Ve refağnâ leke zikreke.”** Ey Muhammed! senin şanını ününü ve ismini yücelt-medik mi? “diye buyrulmuştur.

YA-SİN. 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10- âyetler. *“Ey! Bütün ilimlerin evvel ve âhirini kendisinde toplayan. Zat ilminin mazharını kaplayan İnsanı Kâmil Hz. Muhammed, sen hiç şüphesiz Hak tarafından gönderilen Peygamberlerdensin. Nice hikmetlerle dolu olan Kur'an-ı Kerim'i senin kalbine vahyettim.*

Dünya zulmetinden ve nefislerinin cehâlet köşesinde kara zindanlarda boğulup kalan insanları kurtarmak için, seni bu insanlara rahmet ve önder olarak gönderdim. Çünkü, sen doğru yoldasın. Onları küfür, karanlık, zulmet ve cehâlet yolundan geri döndür. Onları ikaz et. Onların babaları da, ikaz edilmemiş olduğu için hepsi nefislerinin esiri olmuşlar ve cehâlet içinde kalarak sapkınlığa düşmüşlerdir. Sen onları gitmekte oldukları eğri yoldan, Hakk'ın doğru yoluna vahyettiğim Kur'an-ımda emrettiğim gibi Hakk yoluna davet et ve onları büyük acı elîm azabımdan kurtarmak için ikaz et.

Yine bunların pek çokları sizden önce gönderilen Peygamberlere ve Allah'ın Evliyalarına inanmamışlardır. Çünkü onlar, bu cehâletleri-

NOKTATÜ'L - BEYAN

GİRİŞ

“Ya-Sin” Ey İnsan! Demektir. Yani, **“Ya-Sin”** Oku Ya Muhammed! Denilmiştir. Hz. Peygamber S.A.V. ruhu ile evvel, mübarek fizîki yapısıyla âhirdir. O, kemâle ermişlerin evveli, âhirin mükemmelidir.

(Hz. Peygamberin Sidre-tül Münteha'ya kadar olan âlemdeki adı, Muhammed. Ondan sonraki Âlâ'daki adı ise, Yasin'dir. Yani, zahir adı =Muhammed= Batın Adı= Yasin'dir.)

Hz. Peygamber Hakkıyet mertebelerinde Velayet makamını, Halkıyet mertebelerinde ise Nübüvvet makamını kendisinde toplamıştır. Bu

le kendi gurur ve kibirleriyle acı sonlarını elle-riyle hazırlarlar.

Günün Kâmil insanların tâlim ve terbiye edici sözlerine inanmayan gâfil insanlar, nefislerine yenik düşüp dünya karanlığında kalmaya devam ederler. Çünkü onlar, Hakk'ı ve hakikatı görmeyecek kadar gözleri kör olmaya mahkum olmuşlardır.

Her asrın iman etmeyen âsi halkı, gönderdiğimiz Peygamberleri nasıl kabul etmedilerse, kendilerine yardımcı olan Evliyaları, İnsanı Kâmilleri de öylece kabul etmezler. Çünkü onlar hayvani zevklerini terkedip akıl, gönül ve aşk zevki olan insânî zevklerin tadını bilmezler.”

Ey İnsan! Yüce Allah Hz. Peygamber için Tevbe Suresi, 9/33 ve Fetih Suresi, 48/28 âyetlerinde Buyurur: “**Hüvellezî ersele Resûlehu bil hüdâ ve dînîl hakkı li yüzhirehü aleddîni küllihî ve lev kirehel müşrikûn.** “**Hüvellezî ersele resûlehu bil hüdâ ve dînîl hakkı li yüzhirehü aleddîni küllihî ve kefâ billâhi şehîdâ.**” Ey Resul-i Zîşan Hz. Muhammed! O Allahü Teâlâ ki, seni içe doğan kendi ilmiyle kuşattı, olgunluk ve hidayet ile donattı. Senin kalbini marifetullah ile doldurdu, Zat'ı Sübhanîsiyle edeplendirdi. Tevhid nûru ile ziynetlendirip

süsledi. Yüce Allah, koruyucu sıfatıyla seni esirgeyip zırh giydirdi. Çünkü seni, hakikatı arayanları, karanlıktan aydınlığa çıkarmak için gönderdi. Senin hidayetle getirdiğin din, bütün dinlerin üstünde olacak! Batılın fesadını açığa çıkartacaktır. Getirdiğin son din ve sana indirilen Kur'an, bazıları tastik etmeseler bile, insanlık onun ahkâmı altında yürüyecektir. Müşrikler hoşlanmasalar da, senin Resulullah olduğuna Allah'ın şهادeti yeter de artar. Çünkü, marifet kapısı senindir.”

Marifet kapısından girmek dilerse

Ba. Se. Mim. sana rehber olsun hem.

Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed Aleyhisselâm Buyurmuştur: “**Bismillah**” B. S. M. Üç harftir. Bu da:

B. Beldelerin, yani âlemlerin yaratıcısı demektir.

S. Senâya işaretir. Allah Teâlâ Âli yücedir, eşi ve benzeri yoktur.

M. Malik bütün yaratılış O'nundur, mülkün sahibidir.

Ve Yine Denmiştir Ki,

B. İsmi Basîr, yani O Allah ki “Gören'dir.”

S. İsmi Semî, yani O Allah ki “İşiten’dir”

M. İsmi Mûcid, yani O Allah ki “İcad eden, Yaratan’dır.”

Besmeledeki **Rahman** İsmi “Zat” ismidir. Allah’tan başka bir nesneye verilemez. Çünkü Allah’tan gayri hiç bir kimse Rahman’lığa layık değildir ve bu isimle anılamazlar. Eğer anılırlarsa bu küfürdür.

Besmeledeki **Rahîm** İsmi “Sıfat” ismidir. Acıyan, merhamet eyleyen manâsınadır. Hak yolunda olan her nesneye bu ad verilebilir.

Resulullah Hadisi kudside Buyurdu: “**Hala-kAllâhül halka felemmâ ferega minhü kame-tür-rahîmü fe ehazet bi Hak-virrahmâni fe kale lehû meh kâlet hazâ...**” *Allahü Teâlâ mah-lûkatı yarattı. Yaratılma sona erince; Rahim bir şahıs suretinde doğruldu kalktı ve Hakk’ın Rahman ismine sığındı. Rahman Teâlâ ona, nedir derdin diye sordu. Rahim; Yarabbi bu makam sana iltica olunacak ve sığınılacak makamdır, buyurdu.*”

Besmelenin fazileti hakkında bildirilmiştir ki, Beşir Hafi’nin gafletten uyanıp tevbe etmesine Besmele sebep olmuştur. Şöyle ki, Beşir Hafi, bir gün yolda kendini kaybetmiş bir vazi-

yette yürürken, yol üzerinde toz toprak içinde kalmış Besmele yazılı bir kağıt parçası gördü. Eğildi elini uzatıp aldı, evine götürdü ve hemen tozunu toprağını sakalıyla iyice sildi, temizledi. Sonra çarşıda bir akçaya bir miktar misk alıp, Besmele yazılı kağıda güzel kokular sürdü ve bir ipek kumaş parçasına sardı, evinde yüksekçe bir yere koydu.

Beşir Hafi’nin evliyaullahtan bir amcası var idi. Üç gün üst üste aynı rüyayı gördü. Rüyasında Beşir affedildi diye nidâ ederlerdi. “Çünkü O, bizim adımızı sakalıyla sildi, tozunu temizledi ve güzel kokularla kokuladı. Bizde onun adını tâ kıyamete kadar siler parlatırız ve güzel kokularla kokulatırız.” denildi.

Amcası bu konuyu Beşir’e sordu. Beşir olayı amcasına anlattı. Amcası anlatılanları dinledi ve dedi ki, “*Ey Beşir! Allah’ın adına sen hürmet ve tazim eyledin. Yüce Allah’ta seni fazlı keremiyle affetti ve bağışladı. Bundan sonra Allah senin adını halk içinde muteber kılar.*” dedi.

Amcasından bu sözleri işiten Beşir, Allah’a şöyle niyaz eyledi: “*Ey Âdil Padişah! Senin Bir adına hürmet eyledim. Benim bütün günahlarımı affedersin.*” dedi ve aşk ile düştü bayıldı. Bir

zaman sonra aklı başına geldi, ne kadar malı varsa Allah yoluna dağıttı.

Ey İnsan! Bismelenin bereketi Beşir'i günahkarlıktan aldı, tertemiz edip Velayet makamına eriştirdi. O, Evliyaullahlardan oldu. Halk arasında adı kıyamete kadar kutlulandı, sevgi ve muhabbetle anılır oldu.

Her kim sıdkile "**Bismillâhirrahmânirrahîm**" dese ve hürmet etse, Hak Teâlâ o kimseyi her iki cihanda aziz ve kurtulmuşlardan eyler.

İmam Ali Kerremallahu Veche-hu Aleyhis-selâm, Besmeledeki "*Bâ'nın altındaki Nokta benim*" demesinin mânâsı budur ki, bütün eşyanın hakikatı, aslı bir cevherden olmuştur. Bu da, "*Ol cevher Ben'im*" demektir. Görmez misin ki, Kur'an yazıya geçip satırlara dökülürken, yirmi sekiz harfle yazılmıştır.

◀ Bu harflerin aslı ise **Elif**'dir. **Elif**'in aslı da yine **Nokta**'dır. Ol **Nokta** daha bu çokluk yok iken var idi. **Sen**'in vücûd'un olmadan **Göz**'ün ve **Kaş**'ın, **Ağız**'ın ve **Burun**'un ile cümle âzân (organların) hatta **Anan** ve **Baban** yok iken de **Sen** gizli bir **Nokta** idin. Ol **Nokta** geçici son bulmak istedi; şehvet olup Ana rahmine düştü ve böylece açığa çıktı. Boyun-posun, endamın **Elif** gibi doğru ve sağlam oldu. Vücûdun **Bâ** ol-

du. Diğer âzâların (organların) baştan başa diğer (hurufat) harflerle oldu. Böyle olunca Ey insan! Sen baştan ayağa **Kelamullah**'sın. Bu nedenle **Besmele**'nin sırrı **Sen**'in vücûd'un oldu. Bu da, **Sen** seni bilmek bir saadettir demek olur ki, cümle eşyanın evveli insandır. Vücûdun ise (huruf) harflerdir. Evveli **Elif**'tir. **Elif**'in evveli **Nokta**'dır. O **Nokta** ki; Kur'an'ın evvelinde ve **Besmele**'nin altında ebedidir.›

Hz. Ali Kerremallah-ü Veche; o nokta **Ben**'im dediği cümle eşyanın aslı **Ben**'im demek: İnsan-ı Kâmil'dir. Eğer sen de kendini öyle bilersen, Bismelenin **Bâ**'sı ve **Bâ**'nın noktası olursun. Öyle ise **Sen** seni bilip anlamak, **Sana** yeter demek gerçekçilik olur.

Hz. Peygamber şöyle Buyurmuştur: "**Küllün mâ fiy kütüb-ül münzelet-i fe hüve fil Kur'an: Ve küllün mâ hüve fil Kur'an fe hüve fil Fatiha-ti fe hüve fiy Bismillâhirrahmanirrahiyim; Ve verede küllü mâfi Bismillâhirrahmanirrahiyim; fil Bâ-i; Ve küllü mâ fil Bâ-i fe hüve fin-nokta-ti. Fe hüve fin-nokta-tü elleti taht-el Bâ-.**"

Hz. Ali Kerrmallahü Veche de şöyle Buyurmuşlardır: "**Ene El Nokta-ti elleti Taht-el Bâ-i.**"

Yukardaki Hadisi şerif iki bölümdür. Yine bu Hadisi şerif hakkında da iki rivayet olduğu söylenmiştir. Birinci rivayet: Hadisi şerifin Bismillâhırrahmanırrahıym cümlesine kadar olan bölümünü Hz. Peygamber S.A.V. söylemişlerdir. İkinci bölümünü de Hz. İmam-ı Ali K.V. söylemiştir.

İkinci Rivayete göre: Hz. Peygamber S.A.V. Ahirete intikal ettikten sonra, bazı kimseler Hz Ali K.V. ye Kur'an'dan ve Kur'an'ın anahtarı olan Fatiha'nın özelliklerinden sormuşlar, Hz. Ali de Fatiha-i Şerife'nin özelliklerini açıklamıştır.

Birinci Rivayetin Türkçe açıklaması şöyledir:

“İlâhi ve Semâvi indirilen sahifeler ile kitapların özlerinin özeti son kitab olan Kur'an-ı Kerim'de dir. Kur'an-ı Kerim'in özü ve özeti Besmele-i Şerif'te dir. (Hadis'in bu bölümünü Hz. Peygamber A.S. rivayet etmiştir.) “Besmele'nin özü ve özeti Bâ harfinde dir. Bâ harfinin özü ve özeti de altındaki Nokta'dır. “İşte ben o noktayım.” (Hadis'in bu bölümünü de Hz. İmam-ı Ali rivayet eylemiştir.)

Hz. Peygamber'den sonra, islâm âleminin ünlü bilginleri, Besmele'nin Fatiha-i Şerife'den

olup olmadığı konusunda ikiye ayrılmışlardır. Basra bilginleri: Besmele'nin yedi âyetli Fatiha'nın birinci âyeti olduğunu savunurken, Kufe bilginleri: Besmele'nin Fatiha'nın birinci âyeti olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Errahman, Besmele'den Rabb'in sıfatıdır. Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın kemâli vücûdu Besmele'den **Errahiym**'dir. Bunun delili ise, Tevbe Suresi 9/128 âyetinde Yüce Allah: **“Lekat câeküm Rasûlün min enfûsiküm azîzün aleyhi mâ anittüm harîsün aleyküm bil mü'minîne raûfun Rahîm.** “Andolsun, size kendinizden bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır ve güç gelir. Üstünüze çok düşkündür. Müminleri cidden esirgeyicidir, bağışlayıcıdır O.” Buyurmuştur. Bu suretle Hak Teâlâ Hazretleri, Besmele'nin son esmâ ve sıfatı olan **Errahiym** ile onu mukemmelen tamamladı. Sonra âlemleri yaratıcı sıfatıyla yarattı. Yükseklerin yükseği kemâle erişti. **“...Fe eynemâ tüvellû fesemme veçhul-lâh...”**Nereye döner yönelirseniz Allah'ın yüzü oradadır.” Bakara Suresi âyet 2/115. Cemâli İlâhisiyle görünürlük verdi. Ancak, güzelliklerin hasletlerin cümlesini, tafsilatı Muhammed-î de depo eyleyip topladı. Onun için Ahzâb Suresi 33/56'da: **“İnnallâhe ve melâiketehû yûsal-lûne alen-Nebıyyi yâ eyyehellezîne âmenû**

sallû aleyhi ve sellimû teslimâ.” Şüphesiz Allah ve melekleri, o peygambere çok salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, tam bir teslimiyyetle de selâm verin.” Buyrulmuştur.

Sahih-i Müslim başta olmak üzere diğer hadis kitaplarında kayıtlı bulunan Hz. Peygamberimizin veda haccının Gadirhum’da ki ikinci mubarek hutbelerinde: İki büyük emânete sıkı sıkıya sarılmamızı işaret etmekle bereber, Kitabullah ile Ehl-i Beyt diye açıkça belirtilen ve bunların ikiz kardeş olup, kıyamete kadar birbirlerinden hiç ayrılmayacaklarını buyurmuşlardır. İşte o ikiz kardeş olan ve Ehl-i Beyt diye bilinen Evladı Resüle salât ve selâm olsun.

Ey aşıkı Cemâl-i İlâhi! Vakta ki bir sevgilinin yüzüne bakarsın; O yüzün te’siri gönlüne bir keyfiyet verir. Lakin, açıkta o keyfiyetin rengi ve kokusu yoktur. Amma, gizliden bir rengi, bir kokusu vardır ki; insanın içini yakar, kavurur, aklını başından alır. O yüzü seyreyleyerek ateşine su serper ve kararsız kalıp gönlünü, aklını yitirip, açık ve gizli sevgilinin hayaline tapar. Çünkü sevgi bir kıvılcımdır. Alevlendiği zaman o sevilenden başka her şeyi derhal yakar. Artık gurur, kibir, korku, üzüntü, hased, ve nefsanî arzulardan ve ayıplardan hiçbir

şey kalmaz, hepsi aşk ateşinde yanar. Nefse, ateşin çör çöpe sirayeti gibi sirâyet eder. Ey zâhid! Bu mes’eleyi iyi düşün, iyi anla ki, bir güzeli göz görüp gönülün sevdiği bir gerçektir.

**Aşık sandı sevdiği göz, kaş imiş
Bilemedi nakşolan Nakkaş imiş
Onu âşık eyleyendir ol Hûda
Nakşı seven olur mu Nakkaş’tan cüdâ.**

Gönül muhabbetinden al yine gönüle ulaştır. Böylece aşk lezzetine bu canını ulaştır. Çünkü bu bir sırrı İlâhi’dir. Gönülden gönüle yol gider. Sırrı İlâhi dediğimiz o yoldan yürünür. Bu sırla gerçek duyulur. Bu sırrı duyan üryan kalır. Ol sebepten câhillere tarafından nice mânâsız sözlerle eleştirilir. Fakat Hak katında kemâli mârifetle gece-gündüz mükafatlandırılır.

Güzel İnsanların sözleri:

Zat diye Yüce Hakk’ın varlığına derler. Yani, vücûduna derler ki; cümle âlemin ve cümle âlem O’nun **Zat**’ından meydana gelmiştir ve mutlaka geri O’na dönecektir. Bunun kesin delili Bakara Suresi 2/156 âyetidir: “...İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. “Biz Allah’tan geldik

yine ancak O'na dönücüleriz.” Yani, cümle âlem Ben'dendir. Yine Bana döneceklerdir.” Şurası iyi bilinmelidir ki; gelmek, gitmek hakikatta kıymeti olmayan anlam içindir. Yoksa; gerçekte varma gelme diye bir şey yoktur. Ey Hak yolcusu! Sakın bu sözlere kanma, hemen dön gel benlik yolundan. Bu sana gizlerle anlatılan işaretleri, sözleri işitir, görür anlarsan kendini ve vücûdunu bilirsin. Sen, seni sanma ki sensin. Hakikatta hiç bir varlığın ortada yoktur.

**Ey bende ben diyen, bil ki sen değilsin
Sen Ol'sun Cân değilsin hem ten değilsin.**

**Sana sen, bu sen'lik adını sen kendin taktın
Cehennem kapısını sen kendi elinle açtın.**

**Gören Ol, Görünen Ol, gösteren cümle Ol'dur
Bil ki bu göz, arada O'na giden bir ulu yoldur.**

Yüce Hakk'ın (Subûti) Sabit değişmeyen, Sekiz sıfatı vardır. Bunlar sırasıyla:

- 1 - **HAYAT** : (HAYY) Diridir, canlıdır.
- 2 - **İLİM** : (BİLİM) Âlim, bilicidir.

3 - **İRÂDET** : (İRÂDE) Her şeyin iradesi elindedir.

4 - **KUDRET**: (KAADİR) Sınırsız ve sonsuz güç-kuvvet sahibidir.

5 - **SEMİ** : (İŞİTİCİ) Her şeyi duyar, her şey O'nunla duyar.

6 - **BASAR** : (BASAR) Her şeyi görür, her şey O'nunla görür.

7 - **KELÂM** : (KELÂM) Konuşan ve konuşturandır.

8 - **TEKVİN** : (HALİK) Yaratan, diri kılan, görüntüye getirendir.

Eğer bu sıfatlardan sende olmazsa, ey can anla bil ki sen ölüsün. Fiiller, bu sıfatlardır ki devamlı işlenir. Bilinçli iman ise, bu sırta vakıf olmaktır. Câhillik de bu sırdan habersiz olmaktır. Koyu karanlıkla katılaşmış o câhilin cismidir ki, cehâletten başka hiç bir şey bilmez, hat-ta kendisinin câhil olduğunun dahi farkına varmaz. Kendi özünü gerçek mânâda bilen, sırrı ilâhi denen bu makamı hal edinmiştir. Küfür ile iman birbirine nasıl yakınsa, ilim ile câhil de birbirine o derece yakındır. Cehâleti terkeder-sen, ilim hemen ortaya çıkar. Her kim nefsini bildi, Allah'ı bildi, cehâletten kendisini kurtarıp âlim oldu.

NOKTATÜ'L - BEYAN

Bismillahirrahmanirrahim

“Senüriyhim âyâtina fil afâkı ve fi enfüsihim hatta yetebeyyene lehüm ennehül Hakk’u evelem yekfi bi Rabbi-ke ennehû ala küllü şey’in şehid.” *Gerek afakta, gerek kendi nefislerinizde, ayetlerimizi yakında onlara göstereceğiz. Nihayet onun hak olduğu şüphesiz kendileri için de apaçık meydana çıkacaktır. Rabbinin her şeye hakkıyla şahid olması sana kafi değil mi?”* Fussilet Suresi âyet 53.

Ey öğrenmek isteyen insan! Kainatta gördüğün her şey bil ki, senin nefsinde de vardır.

Bir insan kâinattaki her gördüğü nişanları, kendi nefsinde buldu. Bil ki, Allah’ı bildi. Bu konuda Hz. Peygamber şöyle Buyurmuştur: “**Men Ârefe Nefse-hu Fekad Ârefe Rabbe-hu.**” *Nefsini bilen, Rabbini bildi.*” (Aclûni, Keşfü’l-Hafâ-II, 2532.)

Ey istekli İnsan! Kişinin güç kuvvetini sarfederek üzüntü dertlerle yaşaması, kendisine çok büyük bir perdedir. Bu nedenle Hakk ve meleklerin sevgilisi ve bütün yaratılmışların en faziletlisi olan insanın görünüşü Vechullah, sırrı ise Kudretullah’tır. Yazıklar olsun gaflet uykusundan uyanmayan o insana ki, kendisini öldürücü dalgalardan kurtarmaya.

**Medhü ibni Âdem ki tâ meş-yi ni hariym
Kasır em ger tâ kıyamet püşterem.**

Âdem oğlunun, hakikata kavuşmak için yürüyüşünü ve bu yürüyüşün amacına sonunda ulaştığı hali nasıl öveyim. Bu durumun, özünün özetini bildirmek ve anlatmak kıyamete kadar süre verseler bile, yine de bu süre yeterli gelmez.

“Vel marifeti mukaddemün li evvel muhabbete istihlâkûn fi lezzeti vel muhabbeti meyl-el kalbi ilel mahbûb, Ve nâr-u ve aşk-u cevheri Rabbani, Vel marifetü şühûdun fi hubzetü ve fenâi fi heybeti.”

Marifetin, hakikatın ilk başlangıcı şüphesiz muhabbettir. O'nun lezzeti ve lezzetinin tüketimi de yine muhabbettir. Çünkü: Kalbin muhabbete meyl sevgili içindir. Bu ateş, sevgili için, yani sevgilinin isteğinden başkasını yakar. Zaten yakmalıdır da. Bu olayda aşk galip gelmelidir. Çünkü Allah aşkı cevherdir. Bunun içindir ki, gayriliğin yok edilmesi ile, marifet; zerreye varıncaya kadar şahadet etmektir.

Ey istekli! Mümkün değil ki, mürşidsiz kemâle eresin. Bu konuda İmam Ali Aleyhisselâm Buyurur: “**Levlâ El Mürebbi Mâ Arefte Rabbi,**” *Eğer sen öğretici, eğitici, öğretmeni elde edemediysen, Rabb'ını bilemezsin.*” Öyle ise gerçek bir mürşidden ‘İlmi Tevhid’ dersi almak gerektir. Eğer der isen, nice âlimler gördüm. Hiç birisi nefsin nasıl kontrol altına alınacağını ilmini öğretmezler, okumazlar. Hatta bunlar, bu ilmi okuyanları küfürle suçlarlar. Bilmezler ki, Allah ilmi birdir. Allah ilminin hem zahir (açık) hem bâtını (gizli) vardır. Bâtın için-

de de bâtını vardır. Bu iç içelik, birden yediye kadar, yediden yetmiş kadardır.

Ne kadar zahiri ulema varsa, doğru, düzgün, ibret verici güzel bir dille her yerde ilmin zahirini anlatmışlar, onlar güzel sözleriyle nizamı âlemdirler. Eğer onlar olmasaydı, Hakk'ın zuhuru bilinmezdi. Şurasını iyi bil, anla ki, her canlıda, her eşyada her ne âşık oldu ise, ol O'nun ezelden nasiplendirdiğindendir. Bilmeyenler ise ayrıktadır. Bu konuda Hakk Teâlâ Kur'an-ı Kerim Mü'min Suresi 40/53 âyetinde Buyurur: “**Fetegatteu emrehüm beynehüm zübüren küllü hirbin bimâ ledeyhim ferihun.**” *Fakat işlerini aralarında parçalayıp, çeşitli kitaplara ayırdılar. Her topluluk kendi yanında bulunanla sevinmektedir.*”

Her bir şey ‘Ol’ emriyle kendi âleminden, fiilinden ferahtadır. Olgunluğu elde eden insan oldur ki, zahir ve batının ne olduğunu bilir. Yalnız zahirde kalıp batını bilmeyen insan ise eksiktir.

Bundan sonra, burada birazda insanın hakikatından söz edelim. Bazısını geniş bir şekilde açık, seçik izah ederek, bazısını herkesin bilebileceği ve görebileceği bir tarzda göstererek, bazısını da ince nükteler, manası gizli olan işaretlerle açıklıyalım. Fakat şu şartımızı da konu-

ya vakıf olanlar unutmasınlar: “**El Esrârı hafezû hâ anil ağyâr**” *Hakikat ehli olmayanlara, bu gizli sırları söylemiyesin.*” Eğer bu ikazımızı unutup söyler isen, hakikatın hakikatına kavuşamazsın. Bu sırları hakikat ehline söyler isen, her iki cihanda bahtiyar olursun. Bu konuda Hz. Ali K.V. şöyle Buyurmuşlardır: “**El merü adüvvün bimâ cehlün.**” *Kişi bilmediği şey’e düşman kesilir.*” Yine şurası iyi bilinmelidir ki, her kişiye aklının alabildiği kadar bilgi verilmeli ve yüklenmelidir. Bu konu hakkında bir Hadisi şerifte Buyrulur: “**Kellimû ennâsû âlâ kaderi ukûlihîm.**” *İnsanlarla konuşurken, onların akılları yettiği ölçülere göre konuşunuz.*” (Erbilî, Kenzü’l-İrfan, s, 208.)

BİRİNCİ BÖLÜM

(İlim Bir Nokta’dır)

Ey Âşık! Hafızanı aç bil, anla ve aklını başına topla ki, sana önermeli bir konu anlatayım. Hz. Ali K.V. Aleyhisselâm’a insanlar sordular: Ya İmam! Hz. Muhammed Mustafa Aleyhisselâm sizin hakkınızda Buyurdu ki: “**Ene Medinet-ül ilmü ve Aliyyün Bab-ü hâ.**” *Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır.*” (Taberânî, İbn-i Hibban.)

Ya Ali! biz senden bu ilmin sırrından sual ederiz bize haber ver, bu ilim nedir? Hz. Ali K.V. Buyurdu ki: “**El ilmü nokta tün Fe kesere hâ El câhilün.**” *İlim bir nokta idi cahiller,*

(boş sözlerle) onu çoğalttı.”Hz. Ali’den bu sözleri işiten insanların merakları daha da arttı zevk ve heyecan içinde hep birlikte sordular: Ya Ali, O nokta nedir? Ve O’nun kökü, kaynağı, esası ve sonu nedir? Bizlere bu konuyu geniş bir şekilde açıkla dediler.

Emirel Mü’minin Hz. Ali Buyurdular: “Ne zaman bu sır cahillere aşikar olursa, bilin ki kıyamet yakındır.” Hazır bulunanlar bu sözü işitiler merakları daha da arttı. Şaşkınlık içinde arzu ve istekleri yüz kat yükselince tekrar niyaz edip: “Ya İmam! Hak Teâlâ ve Hz. Peygamber aşkına, aklımızın yettiği kadar olsun bu ilimden bizlere haber ver, bizi bilgilendir, dediler.”

Onların bu sözü üzerine Hz. Ali Buyurdular: “Allah’ın bilinmeyen bu gizli hikmetlerinden size haber vereyim, lakin benim şu şartımı da hiç bir zaman unutmayasınız. Benim sizlere açıklayacağım İlâhi sırları ehil olmayanlara açıklamayasınız.” Onlar, bu sözleri kabul ettiler. Bunun üzerine Hz. Ali Buyurdular: “Ey istekliler! Allah’ın bilinmeyen gizli hikmetleri, semâvi kitaplar olan yaprak sahifelerinde, Tevrat’ta, Zebur’da, İncil’de ne kadar sır varsa, Kur’an-ı Kerim’de de vardır ve yine bu sırların hepsi Kur’an-ı Kerim’de toplanmıştır. Kur’an-ı Kerim’de olan sırlar da Fatiha’da toplanmıştır.

Fatiha-yı Şerif’teki sırlar da Besmele-i Şerif’te toplanmıştır. Besmele’de toplanan sırlar ise, Besmele’nin baş harfi olan **Bâ**’da dır. Bâ’daki sırlar da, O’nun altındaki noktadadır. İşitin bilin ki, işte ben o noktayım.” Buyurdular. Hazır bulunanlar, bu sözleri işitince bu ilmin derinliğini anladılar ve İmam Ali’nin buyruğunu yerine getirmeye hep birlikte karar verdiler. İmam Ali’ye o kadar hizmet ettiler ki; sonunda O’nun Ehl-i Beyt’ine girip Ali âbâ oldular. Her dâim sohbetleri bu nokta üzerine olurdu. Birlik noktasının hakikat güneşinden feyz alan, görünen ve görünmeyen cümle mevcûdat, bu sağlam vahdet direkleri üzerine zuhur bulmuşlardır.

Ey İnsan! Bu ilmin sırrı gönül gözüyle görebildiğin kadar doludur. Ehlullah buna, Mağrib ile Meşrik arası doludur, demişlerdir. Sen çaba sarfet ki, gönül ışığını yakabilesin. Bu ışıkla didarı Hakk’a vasıl olasın. Yine bu sırra aşık ol ki, yaratılış gayenin hakikatını, gerçek budur, boş sözleriyle çürütüp yaralamayasın. Sonra bu sözler, derdine çare olmaya. Ey âşık! çaban var ise uyanık âşık olasın ta ki, bu kitap-taki önsözün toplam mânâsını burada sana söyledik. Sözü az, mânâsı çok olan bu sözlerden sen anlayıp hisse kapasın diye.

İşbu vücud şehrine herdem giresim gelir
 İçindeki sultanın yüzün göresim gelir
 İşitirim sözünü göremezem yüzünü
 Yüzünü görmekliğe canım veresim gelir.

İKİNCİ BÖLÜM

(Nokta'nın Kaynağı Nedir?)

﴿ Ey İnsan! Aşıkın isteği budur ki, Nokta'nın kaynağı eşyanın hakikatıdır. Ve kuvveti ezeli-
 dir. Ve mevcûd kendi zatıdır. Eğer bunun sırrını
 öğrenmek istersen, şu geniş bilgiyi dinle ki,
 böylece sana yardım etmek hasıl oldu. Hz. Pey-
 gamber S.A.V. her şeyden evvel yaratılmıştır.﴾

Delilinin evveli ise: “Evvelü mâ halakal-
 lahü Nuri.” Allah önce benim Nur’umu yarat-
 tı.” (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I-827.)

İkinci delili: “**Evvelü mâ halakallahü Ruhi.**” *Allah önce benim Ruh’umu yarattı.*”

Üçüncü delili: “**Evvelü mâ halakallahü Akli.**” *Allah önce benim Akl’ımı yarattı.*” Keşfü’l-Hafâ, I-823.)

Dördüncü delili: “**Evvelü mâ halakallahü Kalemü.**” *Allah önce Kalem’i yarattı.*” (Tirmizî, Ahmed b. Hanbel, İbn-i Hibban, İbn-i Asâkir’den Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, I-824.)

Beşinci delili: “**Evvelü mâ halakallahü Arşü.**” *Allah önce Arş’i yarattı.*”

{ Yüce melekler de cevheri evveldir. Bu saydığımız nesnelerin hakikatı bir midir yoksa ayrı ayrı mıdır? Ey İnsan! Bu nesnelerin cümlesinin hakikatı birdir. Amma sonradan deyimlenmiş (takılmış) çeşitli isimlerle anılmışlardır. cevheri evvel, akli evveldir. Ve ruh itibarıyla nurdur. Kalem ve yüce melekler, arşı azıym ve âdem diye ad verilmesi doğrudur. }

İsimlerin evveli, cevheri evvel, Kudreti Ezel’den meydana gelmiştir. “**Lâ yûsderü minel Vâhid. İlla El Vâhidü Lâ Şerike Lehü.**” *Meydana gelen her şey (Vahid) Bir olan Allah’tandır. Başka Vahid yoktur. O’nun ortağı da yoktur.*” İştî bil ve anla ki, buna Nokta-i Vahdet

(Birlik Noktası) derler. Bu âlemde görünen her şey ol güneşin yansımadır. Ulu kişiler buna vücudu mutlak, âlemi kuds, (noksanlardan uzak) cibril emin derler. Eğer bir nesnenin aslına yüz tane isim versen ve vermiş olduğun o değişik isimlerle defalarca çağırırsan, o nesne verdiğin isimler sayısınca çoğalmaz. Yine onun aslı birdir. Bu konuda şöyle bir misal verelim. Bir kişi çeşitli isimlerle anılsa; **Demirci, Ressam, Marangoz, Yazıcı, Terzi, Kitapçı**, gibi, ona verilen bu isimler doğrudur. Ama o insanın bir gerçeği vardır. Çok isimler onun aslını çoğaltmaz. Bir gerçeğin bin çehresi, bin adı olsa da, yine onun bir olan aslını çoğaltmaz.

Ey İnsan! Şurasını iyi bil, anla ki, Yüce Allah Teâlâ insanlara anlayışlarına göre ilim irfan vermiştir. Bir kimse yüklenebileceğinden fazla bilgiye sahip olamaz. Çünkü o bilgi ileride kişiye rahmet değil bir azab aracı olabilir. Nefsi ile hareket eyleyen bir kişiye verilecek bilgi ile, nefsinin yenmiş, insanlık mertebesine ulaşmış, dolayısıyla kemâle ermiş bir kişiye bağışlanan bilgi arasında dünyalar kadar büyük farklar vardır.

Yüce Allah gayb sırlarını nasıl ehline nasip eylemişse, bu sırlar kendisine bağışlanan kişinin de ilâhi hikmete uyarak, her topluluğun an-

layışına göre hareket etmesi ve ancak çok gizli olan şeyleri ehline söylemesi gerekir. Çünkü, Allah yakınlarının ilim ve sırlarını, bu ilmi henüz öğrenememiş ve kavrayamamış kimselere açıklamaları büyük pirler tarafından tavsiye edilmemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(Aklı Kül)

Ey İnsan! Hz. Peygamberimiz S.A.V. kırk yıl Hakk yolunda, Allah ilmini tahsil edip insanlığın kemâlâtına ve miracın gerçeğine erdi. Sebeb ve niçin? Cemâl'sız Cemâl isteyicileri gerçeğe erdirerek mâneviyatta diriltirdi. Buna da Hakk, ruh diye ad verdi. O sebepten ruh Hayy-ı Yuhyi'dir. Cümle zerratı cihan diridir. Ancak diriliğini, diri olduğu halde bilinçsizlikten kurtaran yine kişinin aklıdır.

+ Nokta-i Hakikat ki şemsi batındır. Ve cevheri evveldir, müdriktir (akıllı-anlayan). Hari-külâde zekâ ve kavrayış ile dahilere anlayış verir. Ol sıfata akıl diye ad verir. O yönden akıl müdriktir (anlayan-bilen). Açıktan gördüğü nurlandırılmış, parlatılmış olarak dahileri aydınlatırdı. Cenâbi Mevlâ buna nur diye ad verdi. Gördüğün bu hakiki güneş, cümle mevcûdatı kendi varlığından var eylemiş, âlemi kaplayıp kuşatmıştır. Arş diye ad verdiği ise: Sonsuz bir büyüklük ile âlemde bir emsali yoktur. Melek-i Mukarreb; diye ad verdiği çeşitli yüzlerle, Hz. Peygamber'e tasvir edilen ve Hz. Peygamber'in kalb gözü ile gördüğü ve kendisine gizli Allah ilminin açıkladığı Cebraîl Emindir. Bu anda gördüğü nokta ise, âlemin hakikatı insandır. O, konuşan, işiten, gören, çok güzel ve dirdir. Buna da Adem diye ad verdi.

Bu vassfettiğimiz sıfatlar ve çeşit çeşit isimlerin yekünü bir gerçeğin sırrıdır. Buna da âlemi kuvvet, âlemi âdem, âlemi mümkinat, âlemi mahiyyat, âlemi külliyat, âlemi hakayık, âlemi istidat, âlemi firat, âlemi ceberrut ve noktâtül küll, derler.

Bir nesne nasıl sıfatlandırılmışsa o sıfattandır. Her ne ile vassfedersen öyle bilesin. O vassfedileni gördüğünde, Hakk'ın kudretinden te-

reddüt eder sual edersen kâfir olursun. Amma, akıllı küll, büyük âlemin halifesidir. Onun varlığıdır. Ve onun buyruğu, sözü, fiili, eylemidir.

“İzâ erâdallâhü halaka şey'in lem yemnâhü” *Allah bir şeyi yaratmak istediğinde hiç bir şey O'na mani olamaz.”*

**Ol Nokta'da ayan Rahmeti Rahman
Ol Nokta'da buldu akıl, fehim, can
Hem ol Nokta Nur'dur yer, gök, âsumân
Vahdet-i mir'at ta Adem'i hayvan.**

meydana gelmez. Halbuki sen Bir'den meydana gelir demiş idin. Ey İnsan! Nokta'dan meydana gelen nesnenin aslı yine o Nokta'dır. Çünkü, âlem zuhuru (görünme) Nokta'da buldu. Kati-bin kaleminden ilk dökülen mürekkebin bıraktığı ize sen ne dersin? Nokta dersin.

İşte bu nokta ol Nokta'nın ürünüdür ki, insan olmanın özelliği de, bir damladan denizi, zerreden güneşi bilip ve görmektir. Biçare câhil insanların çoğunluğu bilinçsizlikleri nedeniyle yarasalar gibi gecenin cehalet karanlığından kurtulamayıp kanat vurup uçmaya çalışırlar. Güneşin gerçeğinde onlara haber verilse: Basi-ret gözleri kapalı olduğundan, hakikatı inkar ederler. Hatta düşmanlık dahi ederler. Ey İnsan! böyle düşünürsen yukarıda da belirttiğimiz üzere, yarasalar gibi ebedi karanlıklardan kalırsın. Cahillikten kurtulursan hızır gibi ölümsüzlük ilmini bulur kurtuluşa erersin.

Ey çaresiz İnsan! Âlem Nokta'dan var olmuştur. Gökleri görürsün ki; her biri büyük noktadır. Yıldızlar sayısız nurlu, aydınlatılmış noktadır. Yerler, sayısız nokta-i merkezi âlemdir. Her maden ve her nebatat, hayvanat da dahil olmak üzere, tüm yaratılmışlar bu Nokta'dandır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(Birlik Noktası)

﴿Ey İnsan! Nokta-i Vahdet (Birlik Noktası) ve hakikat âlemi, Mazhar-ı Tamm (Galib, yücelik) ve Kuvvet-i Ezeli'dir. Ve sırrı Muhammed'in hakikatıdır. Buna, küll (cüzlerden meydana gelen bütün) derler. Onun için mevcûdatın zuhuru (görünmesi), bunun zuhurundan ve direkleri sağlam güvenilir kaideler üzerine oturmasından dolayıdır. Eğer dersin ki; bu Nokta'yı nasıl vasfedersin? Gereken ne meydana gelmişse yine kendi gibi olur﴾ Binlerce nesneler gördüm, hiç biri birine benzemez ve Bir'den

Züvvarı asümân, Hak-ü Gammâk

Kamusu mazhar bir Nokta'dır pâk.

“Gök ziyaretçileri denilen göktekilerle ve yerdeki toprağı anlarsan, temiz bir Nokta onların açık odağı olduğunu görürsün.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

(Birlik Noktasından Çokluk)

Ey İnsan! Bilesin ki, Nokta-i Vahdet'den (Birlik Nokta'sından) âlem-i kesret (çokluk) zuhur etti. Bunlar içinde yedi büyük nokta göklerin padişahıdır. Geri kalan değişmeyenler ise, bu yedi değişmezlerle tabidir. Yani, onlar bir ordudaki komutanlar gibidirler. Ve bunlar feyzi, bolluk, bereket ve ihsanı aklı külliden buldular. Çünkü, ona noktai hakiki, arş, cevher-i evvel, kalem, ruh, nur, adem, kutb-u âlem ve Nokta-i Vahdet denildi.

Bu saydıklarımın cümlesi bir gerçeğin değişik adlarla isimlendirilmesidir. Celâl ve Cemâl (kahır-lütuf, kötü-iyi) bu âlem halkına ne olursa, her feyzin cümlesi bunların eserleridir ki, etki edip harekete geçirir. Zira, ol hakikat noktasıdır ki, güneşin sırrı bunlara göründü. Bunlar O'nunla açığa çıktı ve şerefledi. Bu nedenle güneş, ulvi (yüce-ulu) olarak âlemin kalbidir. Büyük nurdur. Yıldızların padişahıdır. Hayat veren, nur veren, kudret veren odur. Diğer yıldızlar feyzi hep bundan alıp aktarırlar. Zira, onlar güneşin sırlı görüntüleridirler.

**Kâbil-i feyzi rumûzi hikmet olmaz her kişi,
Her kimin fi'ili nâkîz-i kavlidir mezmum olur.
Perde-i teşkikdür bu zulmeti kayd-ı hayat,
Perde kaldırılınca herkesin hâli ma'lum olur.**

Herkes hikmet belirtilerinin feyzini ve güzelliklerini kavrayıp anlayamaz. Davranışıyla sözleri birbirini tutmayan kişi, yerilir, horlanır, ayıplanır. Bu karanlık hayat bağı, insana bir şüphe perdesi gibidir. O perde kaldırılınca, herkesin mevcut olan durumu ortaya çıkar.

ALTINCI BÖLÜM

(Dört Ana)

Ey İnsan! Bu felekler ve yıldızların zikrini toplayıp yukarıda size kısaca anlattık. Zira, bu konuyu burada bir daha geniş bir şekilde anlatsak iş uzun olur.

Felekler ve yıldızlar asıl köktür. Yani oluşturuca baba ve ana gibidir. 1- Yaş - Kuru - Sıcaklık - Soğukluk - 2- Ateş - Hava - Su - Toprak, Bunlar analardır. Çünkü, baba ve analardan üç cins evlâd meydana gelir. 1 - Maden 2 - Nebat 3 - Hayvan. Bunların Gök Ata'sı, Yer Ana'sıdır.

Ey İnsan! Başlangıçta sana anlattığımız sözleri iyi düşün, çünkü düşündükçe, nice mâ-nâlar bilip göreceksin. Bu konu üzerinde düşünmek ve bilmek her talibe (istekliye) farzı ayn ve farzı kifayedir. Farzı ayn, senin üzerine yüklenmiş yapman gereken mecburiyetlerdir. Farzı kifaye ise, bir kısım müslümanın yapmasıyla, diğerlerinin günahattan kurtuldukları yükümlülüklerdir. Bir insanın en birinci vazifesi, yaratılış gayesini ve yaratılışındaki sorumluluğunu bilmesidir. Zira, bir şey mutlaka bir gaye için meydana geldi. Bir amaç için açığa çıktı. Çünkü, Hak Teâlâ maksatsız, amaçsız, gereksiz bir zerre dahi yaratmamıştır. Bunun delili ise Kur'an-ı Kerîm'in 23/115 âyeti'dir: **"Efe hasibtüm ennemâ halaknâküm abesen ve enne-küm ileynâ lâ türceun."** Ya sizi ancak boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"

Ey İnsan! Hiç düşündün mü, senin aslın yaratılış gayen nedir? Eğer düşünmez, dünyanın boş işleriyle uğraşır, gece yatıp güneş doğunca-ya kadar uyursan, son pişmanlık sana hiç fayda vermeyeceğini bilesin. İmam Ali Kerremallahü Veçhe Buyurur: *"O döl yataklarının karanlıklarında gizlice tasarlanıp oluşturulan, ana rahimlerine salgılanmış erlik suyu ile yara-*

tılışınızı hazırlayan, o bir damla kan pıhtısı değil midir? Ana rahminde yavru, doğduktan sonra süt emen çocuk, gençlik çağında delikanlı olunca, iyiyi kötüyü ayırt eden akıl, seven ve sevilen bir gönül, konuşan dil, gören göz ve duyan kulak verildi. Bir müddet sonra, nefesine hakim oldu, kötülüklerden kaçınır oldu. Derken baş kaldırıp kötülüğe yöneldi ve nefsinin esiri ile zulmet ve karanlıklar içine yuvarlandı.

Ey Allah'ın kulları! Türlü türlü nimetler içerisinde şaşâlı ömür sürüp tüketenler, sizler neredesiniz? İlim için çalışan ve öğrenip anlayanlar neredeler? Onlara mühlet verildi, fakat onlar gaflete daldıklarından bu verilen zamanı iyi değerlendiremediler.

Ey gözleri gören, kulakları işiten, akılları eren insanlar! Dünyalık için afiyetli malı olanlar. O gün geldiğinde kaçıp sığınacak bir yeriniz var mı? Öyleyse neye boş hayal peşinde koşup kendinizi aldatıyorsunuz? Önünüzde bu kadar geniş ve uzun bir zaman dilimi varken, neden iyi değerlendirmiyorsunuz? Çünkü, henüz ömürleriniz ellerinizde iken, hâlâ zamanınız varken, size lazım olan ihtiyaçlarınızı giderin. Yarın olmadan, görünmeyen, fakat beklenen o gün gelmeden, O yüce ve muktedir olan sizi ansızın bu dünyadan almadan, gerçeği bulmaya

ve anlamaya çalışın ki, kurtulanlardan olabilirsiniz.”

﴿Ey İnsan! Nice sözler, nice isimler, sıfatlar, cinsler, oluşumları burada dile getirdik. Hakikatta bunların aslı Bir'dir. O Bir'in lütfuyla bunlar görüldü, bilindi ki; O'na **Akl-ı Küll - Arş-ı Azıym - Nokta-i Hakiki -Cevher-i Evvel - Kalem - Ruh - Nur - Âdem - Kutb-u Alem Ve Nokta-i Vahdet** denilir, Bunların yekünü Vahid denilen Bir'in adıdır. Bunları bilmek yolu da Muhammedi yoldur.

YEDİNCİ BÖLÜM

(Ol Emri)

Ey İnsan! Cümle görüneni aynada oynatan, her görülen yerde değişik isimler, adlar tecelli (gösteren) ettiren “Ol” sözüdür ki, ona Emr derler. Allah Velisi pirler görüşünde Emr; Emr'in aynıdır. **Kün** “Ol” sözü, **Kaf** ve **Nun** Yani; **K.N.F.Y.K.N.** Altı harften oluşur. Altı harfin meydana getirdiği Emr'le yerler ve gökler altı günde yaratılmıştır. Bunun delili Hadid Suresi âyet 57/4 şöyle Bildirilmiştir: “**Hüvellezi Halakas Semavâti vel arda fî sitteti eyyâmin sümmelevâ alel arş...**” O' gökleri ve yeri altı

günde yaratan, sonra arşı istilâ (kaplayan) edendir..."Buradaki altı gün zaman dilimi, dünyadaki gece, gündüz sayısı ve saati ile bize açıklanmıştır. Kainâtın zaman diliminde ise Yüce Allah "**Kün**" yani; "Ol" dedi, âlemler O'nun kutlu sözüyle bir anda dürülüp oluşuverdi. "**Feyekün**" Yüce emri ile de tekrar O'na döndürülecektir. Yine aynı Surenin 57/5 âyetinde: "**Lehû mülküssemâvâti vel ardı ve ilallahî turceul umur.**"*Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. İşler ancak O'na döndürülür.*"Buyrulmuştur.

Hâk Teâlâ'nın Zat-ı Paki, Kuvveti ve Kudreti ezelidir. Yukarıda verdiğimiz âyetler buna delil olmakla birlikte, Şura Suresinin 42/11 âyetinde: "**..Leyse kemislihî şey'ün ve hüvessemiül Bâsiyr.**"*O'nun benzeri gibisi yoktur. O, hakkıyla işiten, kemaliyle görendir.*" Aynı Surenin bir sonraki âyetinde de: "**Lehü magâliydüssemâvâti vel ard...**"*Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur..*"buyrulmaktadır.

**Afitâbı hüsn-ü hubân akibet eyler ufûl
Ben muhibbi lâ yezâlim lâ uhibbu'l ârifîn.**

"Güzel şuh yüzlülerin, güzellik güneşi en sonunda batar gider. Ben, fâni güzellikleri gönül verip sevmem. Ben; batmayan, sonu olmayan güzeli severim."

Cümle isimler, adlar, fiiller, milletler, sırlar, renkler, ezel, ebed, ahir, ışık, açık, kapalı (hayvanat, nebatat ve kayaçlar) Hakk'kın Ezel-i Kudret ve Kuvvetindendir. O'ndan zuhur buldu ve yine O'nun vücûdundan vücûd bulmuştur. Çünkü, cümle mevcûdâtı Hâk Teâlâ Zat-ı ve Sıfat-ı ile kuşatmıştır. Nasıl kuşattığını ise aşağıda sana bir bir anlatayım.

Hâk Teâlâ'nın Zat-ı Pâk-i, Kuvveti Ezelî'dir. Bunun adı Akl-ı Küll ve Arş-ü Allah'tır ki, Nokta'nın aslıdır. Feleklerin ve yıldızların mazharı (meydana gelip görünüp şereflenmesinin) aslıdır. Ve bu asılların meydana gelip, görünüp şereflenmesinin aslı mevcudlardır. Mevcudların meydana gelip görünüp şereflenmesi maden, nebât ve hayvandır. Hayvanlar içinde bir cinse hayvanı natık (konuşan hayvan) denilmiştir.

Bütün bu meydana gelen oluşumların gizli ve açığı tam ve eksiksizdir. Ve bu konuşan hayvana, âdem veya insan derler. Meleklerin secde

ettiği yaratılmışların ve mahlûkâtın kıymetlisi âdemdir. Âdem, Allah'ın yeryüzündeki yegane halifesidir. İnsanın fazileti, diğer mahlûkât üzerine konuşma, akıl ve ilim ileler. Ve ilmin mazharı (çıkıldığı yer) akıldır. Aklın mazharı harftir. Ve harfin mazharı (kelam) konuşmadır. Konuşmanın aslı, gerçeği âdemin kalbidir. Ve bu konuşmanın sırrından toplu olarak daha sonra aşağılarda genişce durulacaktır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

(Nefsini Bilmek)

Ey İnsan! Buraya kadar neler dile getirip söyledikse, başta Kur'an-ı Kerîm ve Hadis-i Şerif olmak üzeri, pirlar, şeyhler ve âlimlerden öğrendiklerimizi açıkladık. Hâk Teâlâ Hazretleri, Kur'an-ı Kerîm Fussilet Suresi 41/53 âyetinde: **“Se nürîyhim âyâtınâ fil âfâki ve fiy enfûsihim..”** *Gerek âfâkta (göklerde ve yerde, yıldızlar, nebatlar, ağaçlar) gerek kendi nefislerinizde ayetlerimizi yakında onlara göstereceğiz.”* buyurmaktadır. (Beyzavî, Celaleyn)

Göklerdeki ve yerdekilerin yaratılış sebebi-
ni ve belirtilerini bilmek ve kendi nefsinde bul-
mak gerektir. Göklerde ve yerde ne işittin, ne
gördünse, bu nişanları nefsinde de bulursan,
gerçeğe ve huzura ermiş olursun.

“**Se nürîhim...**” âyetiyle birlikte, “**Men
ârefe Nefse hu...**” Hadisi, pirlerin ve şeyhlerin
asıl düşünce ve sır kaynağı olmuştur. Sana da
vacip olan budur ki; insanın mertebesi nedir bi-
lesin. Fikredip düşünesin ki; insanlar nereden
geldiler? nereye giderler? Ve neden kimi akıllı,
kimi ahmak, kimi bay, kimi yoksul, kimi âdil,
kimi zâlim, kimi âlim, kimi câhil, kimi sultan
ve kimi kuldur. Yine kiminin ömrü uzun kimi-
nin ömrü kısadır. Bunları fikreyleyip düşünür-
sen, bütün bu müşküller sana çözümlenir. Gök-
lerdeki ve yerdeki gözle görünenlerin erdemle-
rini insana bildirdikten sonra bâtının etkisi ne-
dir onu sana haber vereyim.

DOKUZUNCU BÖLÜM

(Büyük Âlem, Küçük Âlem)

Ey İnsan! Bil ki; âlimler ve kelâmcılar bu
âleme âlemi kebiyr (büyük âlem) derler. Ve
âdeme âlemi sagiyr (küçük âlem) derler. Fakat
hakikat âlimlerinin görüşünde âlemi kebiyr, in-
sandır. Zira dikilen ve yetiştirilen her ağaçtan
elde edilmek istenen nimet, onun meyvesidir.
Mânâ’da ise, o ağacın kökü, dalları ve yaprak-
ları da, yine o ağacın aslıdır. Âlimlerin sözün-
den yola çıkarak, âleme büyük âlem ve âdeme
de küçük âlem diyelim. o zaman sana mecburi-
yet olur ki, kâinat dediğimiz büyük âlemde her

ne var ise, âdem dediğimiz küçük âlemde de ay-
nısının olduğunu bulasın. “Her ne varsa âlem-
de, misli vardır âdemde.”

Böylece insanın yaratılış gayesini bilip gö-
resin. İnsanın yaratılmasındaki bir damla kan
pıhtısı noktanın aslıdır. Vücûdu ise insandır.
Ana rahmine düştüğünde onun özü ve ilk cev-
heri olur. Ana rahminde bir müddet durduktan
sonra (alaka) yapışkan uyuşuk kan olur. Bir
müddet sonra bir çiğnem küçük et parçası olur.
Üç ay sonra organları belirginleşerek kemik, et,
damar, ve sinir olur. Dört ay sonra güneşten
ışınlanarak hayata kavuşur. His, hareket ve irâ-
de meydana gelir. Bu evrelerdeki oluşan kan
ana rahminde toplanarak, göbek yoluyla doğa-
cak çocuğa gıda temin eder. Dokuz ay sonra sa-
adet ve güzelliği satın almaya memur Müşteri
(Jüpiter) yıldızına sıra gelince, çocuk en güzel
(Ahsen-ü Takvim) bir biçimde vücûd bulur ve
dünyaya gelir.

Ey İnsan! Bu misâlden başka sana yine bu
konuda diğer bir misâl daha vereyim ki, konu-
yu iyi anlayıp kavrayasın.

Nokta, bir nesnenin evveli ve özüdür. Ana
rahminde baş, karın, el, ayak dört tabaka halin-
den oluşarak, ilkbahar, yaz, sonbahar, kış, gibi

dört mevsimi örnek alır. Bunlara göz, kulak ve
kalb eklenerek yedi sayısına ulaşır. Bunun da
emsâli, dünyadaki yedi iklimin karşılığıdır. Be-
den içindeki asıl temeli oluşturan âzalar, iske-
let, dimağ, böbrek, yürek, öd, ciğer, dalak, gök-
teki yedi katmana örnektir.

1-İskelet, İlk gök e örnektir. Ay onun fele-
kidir. O yönden ay âlemin iskeletidir. İki âlem
dediğimiz büyük âlem (kainât) ve küçük âlem
(insan) ortasında bir vasıtaadır. Dünyadaki yaşa-
yış tarzınız, ilim tahsiliniz, sevinç ve neş’e-niz-
dir.

2-Dimağ, İkinci gök e örnektir. Felek’i
Utarit’dir. Bunun vazifesi yazı yazmaktır. Ayırı-
ca sevinç ve neş’e-dir.

3-Böbrek, Üçüncü gök e örnektir. Felek’i
Zühre’dir. Zühre ise büyük âlem’in böbreğidir.
Görevi ise gelişmek, meydana gelmek, güzel
konuşmak, hayvânî, nefsânî duygular ile sevinç
ve neş’e-dir. Cümle halkın huzur ve ferahına
sebebiyet verir.

4-Yürek, Dördüncü gök e örnektir. Felek’i
güneştir. O nedenle büyük âlem’in yüreğidir.
Görevi ise hayat, kudret, sevinç ve neş’e-dir.
Makamı İsrâfil olup âlemin hayatıdır.

5-Öd, Beşinci gök e örnektir. Felek'i Merih'tir. Merih büyük âlemin ödüdür. Vazifesi kahr, darb, hışım, gazab, katl, tamah, inkar, kibir ve hasettir. Bu sıfatlar bütün âlem halkına bundan gelir. Vay o insana ki, yukarda saydığımız nesnelerin esiri ola!

6-Ciğer, Altıncı gök e örnektir. Felek'i Müşteri'dir. Büyük âlemin ciğeridir. Sevinç, neşe ve rızık bundan gelir. Mikail makamıdır.

7-Dalak, Yedinci gök e örnektir. Felek'i Zuhâl'dir. Zuhâl büyük âlemin dalağıdır. Bunun görevi canlıların hayatına son vermektir. O nedenle makamı Azrail'dir. Durağı bundandır.

Ruhu hayvani, kürsi örneğidir. Felek'i dünyalar, gökler, âlemler, asumanlar ve kaderlerdir. Bu nedenle yukarıda saydığımız oluşumlar büyük âlemin arşıdır. Akıl ise halifedir. Aklı evvel, Hüdâ'nın halifesidir.

Yaratılmış bütün organların gayesi üremek, büyümek ve gelişmektir. Örneği ise nebâtattır. Yaratılmış nebâtatın hepsinin gayesi yerde bitmek büyümek ve gelişmek ise, diğerlerinin de gayesi aynıdır. His, hareket ve irade sende nasıl oluşuyorsa, hayvanda da oluşmaktadır.

Ey İnsan! Yüce Hâlik'in yarattığı onsekiz bin âlemde ne var ise, sende de aynısı mevcut-

tur. Gönül gözü ile bakar isen görmeye muvafak olursun. Ayrıca, Kur'an-ı Kerim'in Fussilet Suresi 41/53 âyeti bakın ne diyor: "**Senuriyhim âyâtinâ fil âfâki ve fi enfüsihim hattâ yetebeyyene lehüm ennehül hakku evelem yekfi bi rabbike ennehu âlâ külli şey'in şehid.**" *Gerek afakta (göklerde ve yerde, yıldızlar, nebatlar, ağaçlar.), gerek kendi nefislerinizde ayetlerimizi onlara göstereceğiz. Nihayet O'nun hak olduğu şüphesiz kendileri için de apaçık meydana çıkacaktır. Rabbinin her şeye hakkıyla şahit olması sana kafi değilmi?"*

ti gelince felek sebebiyle açığa çıkar. Bunda hiç kimsenin zaten tereddüdü de yoktur. Bütün bunların cümlesini harekete getiren Hakk'ın emri ve ilmidir. Delili ise Kur'an-ı Kerim'in A'râf Suresi 7/54 âyetidir: **...Yuğşiyel leylen nehâre yatlubühû hasiysan veşşems-e vel kamer-e ven nücûmu musahharâtin bi emrih...** *"Gündüze geceyi O bürüyüp örter. Güneş, ay, yıldızlar-hepsi de emrine ram olmuştur..."*

Ey İnsan! Bil ki, halkı harekete getiren onun kader ve kısmetidir. Bu ilme vakıf olmayanlar her şey kendi kendine oluşur zanneder. Şurası iyi bilinmelidir ki, nutfе (kan pıhtısı) ana rahmine düşer, o an ananın gönlünde ne var ise doğacak çocuğun kader-kısmetine de o düşer. Dönmekte olan her yıldızın hareketi dışı-erkek, talihli-talihsiz neyin üzerine nişan ederse, aynı- sı ana rahmindeki o nutfeye de nişan eder. Ve, o çocuğun zatına bir ressam gibi resmedilir. İyilik, zulmet, zeka, ahmaklık, cimri, cömert, himmet, hased, varlıklı ve fakirlik ne varsa, o nutfenin kader ve kısmetine yazılmıştır. Zira o nutfе, nokta-i cismin levhi mahfuzudur. Ve o levhi mahfuz, âlemin ortaya çıkmasıdır. Bir kimse güzel huylu ise, bu özelliğini ana karnında iken elde etmiştir. Yine bir kimse kötü huylu ise, özelliğini ana karnında iken elde etmiştir. Kazandığı bu özelliğini kendisinde söküp atmak mümkün değildir. Yaratılan her İnsan bunu ka-

ONUNCU BÖLÜM

(İyi Ve Kötü Huy)

Ey İnsan! Bil ki, bütün bu anlattıklarımız ve bir bütünü meydana getiren şeylerin her biri, Levh-i Mahfuz ve Kitabı Huda'dır. Her nesne âlemde terkipleştirilmiş, oluşturulmuş olarak açığa çıkar. Yine bunların cümlesi Levh-i Mahfuz'da bir araya toplanmış ve bir yere yazılmıştır. Çünkü Hakk'ın ilmi evvel ve ebedidir. Sonradan oluşmuş her şey sıfatı mahluktur. Âlemin aslı Levh-i Mahfuz ve Kitab-ı Huda'dır. Hakk'ın ebedi ilmi Levh-i Mahfuz'da yazılıdır. Talihli ve talihsiz ne yaratılmışsa, her biri vak-

bullenmeye mecburdur. Bu konuda Hazreti Peygamber Aleyhisselâm Efendimiz Buyurmuşlardır: **“Essaid Saidün Batnı Ümmehü, Veşşakiyyü Şakiyyün Fi Batnı Ümmehü.”** *Said olan anasının karnında iken saiddir. Şaki olan da anasının karnında iken şakidir.*”(Müslim/Kader:3.İbn-i Mace/Mukaddime:7.Darimî, Mukaddime,23.)

Ey İnsan! Ana karnında iken insanın kader kısmetine iyilik ve kötülük düşer ise Peygamberler, Nebiler, Resüller ve Evliyaullahlar, niçin gönderildi diye sorarsan, bunda şüphe yoktur ki, iyilik ve kötülük yaratılış olarak ezelidir. Fakat ebedi değildir. Bu konu, Kur'an ve Hadis ile de sabittir. Lakin, kötülük iki türdür. Elinde olmayan kötülük, elinde olan kötülük. Elinde olmayan ve sana mecburi olan kötülüğe karşı sen rızayı seçersen sabır ile mutluluğa erersin. Elinde olan kötülüğü ise, seçip seçmemen ve onu işleyip işlememen, senin iradene bağlıdır. Kötülükten sakınır, iyiliği işlersen ve böylece Hak Teâlâ'dan bağışlanmayı talep edersen, istediğini elde etmiş olursun.

Bu konu üzerinde geniş bir açıklama yapmak gerekirse; bir insanın dili ola, o dille iyiye ve kötüyü söyleye. Kulağı ola, o kulakları ile iyiye ve kötüyü işite. Gözü ola, o göz ile iyiye ve kötüyü göre. Eli ola, o el ile iyiye ve kötüyü

tuta. Ayağı ola, o ayak ile iyiye ve kötüye yürüye. Aslında, konuyu iyi anlar ve derinlemesine tetkik edersen, Nokta'da bunlar şu anda sana yazılıp, söylenmektedir.

Ama bilesin ki, bir mürşidin açıkladığı Nokta'da sana şunlar yazılıp söylenmemiştir. Yani, kötü düşünceler ile yaramaz işler işlersen, sana iyilikler ve mükafatlar gelir. Fakat, orada sana şunlar söylenmiş ve yazılmıştır: Kötülük düşünürsen karşılığı belâ ve musibet. İyilik düşünür ve işlersen, karşılığı güzellik ve ihsandır.

Ey İnsan! Kötülük belâ ve musibetlerden kendini uzak tutmak dilersen, gerçek bir mürşidi kendine rehber edinesin ki, mutluluk ile kemâle eresin. Bu konu hakkında sana şöyle bir örnek vereyim: Dağlarda kendi kendine biten yabani ağaçların yemişlerinden yersin, ama o yemişler boğazına durur, damağına acılık ve kekrelilik verir, senin mideni bozar, daha sonra da seni ishal eder. O yabani ağaçlar, usta bir bahçıvanın elinde aşılabilir terbiye edilirse, ağacı makbul ve meyvesi halkın yanında kıymetli olur.

Üstad bir bağcının eline geçmeyen, geçemeyen kendi başına büyüyen meyve ağacı bakılıp nadas edilmezse, hoyrat etkilerden dolayı bir zaman sonra dalı budağı kurur, meyva vermez

hale gelir. Yukarıdan belirttiğimiz gibi bazıları meyva verse de, verdiği meyva usta bir bahçıvanın elinden aşılarmış ve terbiyelenmiş bir ağacın meyvasının güzelliğini ve tadını vermez. Her yaratılanın bir çok evrelerden geçerek olgunlaşması gibi, insan oğlunun da bir öğretici, eğitici elinden geçerek olgunlaşması ve kemâle ermesi gerekir. Onun için de, Yüce Allah bir çok Nebiler, Resuller davetçiler gönderdi ki, insan oğlu gerçeği bilsin öğrensin diye. Ama kimiler bunlara tabi oldu. Kimiler tabi olmadı. Halbuki, Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'inde şöyle Buyurmuştur: Hud Suresi âyet 11/112 "**Festakim Kemâ ümirte ve men tâbe maâke velâ tedğav innehû bimâ tağmelûne basıyr.**" *O halde sen (habibim), maiyyetindeki tevbe edenlerle beraber emr olunduğun üzere ol. Dosdoğru hareket et. Aşırı gitmeyin. Çünkü O, ne yaparsanız (hepsini) hakkıyla görücüdür.*"

Ey İnsan! Bazıları, kul kendi yaptıklarının yaratıcısıdır deyip, Hak yolundan ayrıldılar ve böylece Kaderiyye mezhebine bağlanarak tenbel ve zelil oldular. Onlar bu hareketleriyle Rahmeti İlâhiyye'den mahrum kaldılar. Halbuki Hazreti Peygamberimiz Aleyhisselâm: "**El Kaderi Hakk'un.**" Yani "*Kader Hakk'tır.*" buyurmuşlardır. (Tirmizî, Kader, 7. İbn-i Mâce, Mukaddime, 3.)

Amma sen kaderi bilmediğin için dünya işine, işlerine kendini kaptırmışsın. Bu cehaletinden dolayı ahiret işine sırt çeviriyorsun. Ey İnsan! Dünyadaki nasibin sana ana karnında verilmiştir. Sen ne yaparsan yap, o ayrılan rızıktan başkası sana verilmez. Halbuki, ahiret nasibin sana ana karnında verilmiş değildir. O nasip senin çalışıp çabalar, iyi ameller edinmene bağlıdır.

Cehdû Hakk est ve Dena Hakk-ı Est ve derd Münkîrân der Nehyi Cehd-est Cehdû Gerd.

Cehd Hak'tır, Hak'dan dır. Senin de cehd etmen hakkındır. Çünkü; dert de Hak'tan, devâ da Hak'tandır. Senki dert içindesin, devâ aramak senin de hakkın'dır. Cehd, dert, devânın Hak'tan olduğuna inanmayan ve kendisinin de çaba gösterip hakkını elde etmeyen insan inkarcıdır.

Ey İnsan! Her Peygamberin ve Velinin bir sanatı var idi. Onlar bu sanatlarını icra ederek kimseye yük ve muhtaç olmadan bu dünyada yaşadılar ve yürüdüler. Amma kendilerini dünya tamahına kaptırmadılar. Hırs ile kimseye ızdırıp çektiler. Sende aklı selim ol. "Bu gün ölecekmiş gibi ahiretini, yarın ölecekmiş gibi dünyanı mamur eyle"ki, Hak Teâlâ sana hidayet eyleye.

kiz bin âlem bunun yanında hardal tanesi gibidir. Buna onun için Nokta deriz ki, o Nokta yuvarlaktır. Geri kalan ne kadar detay varsa bunun altındadır. Nokta denilen oldur ki; Kâtip (yazıcı) kalemi kağıt üzerine dörter, o dürtme sonucunda bir nokta açığa çıkar. O Nokta'da kelime türer. Ve kelimedden kelâm, kelâmdan isimler oluşur. O isimler ki cümle eşyaya ad olur. Ve O isim, cümle eşyayı ve oluşumları kaplamıştır. Bunun delili Kur'an-ı Kerim'in Tâhâ suresi 20/5-6 âyetleridir: **“Errahmânü alel arşistevâ. Lehu mâ fissemâvâti ve mâ fil ardı ve mâ beynehümâ ve mâ tahtesserâ. “O çok esirgeyici, arşı istilâ etmiştir. Göklerde, yerde ve bu ikisinin arasında ve nemli toprağın altında ne varsa O'nundur.”** Nitekim, bu konuda Hak Teâlâ Kur'an-ı Kerim Surei Tâhâ 20/98 âyetinde Buyurur: **“İnnemâ ilâhükumullâhüllezî lâ ilâhe illâ hüve vasia külle şey'in ilmâ.”** *Ancak sizin tanrınız, kendisinden başka hiçbir tanrı bulunmayan Allah'tır. O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır.* Ve yine Kur'an-ı Kerim Talâk Suresi 65/12 âyetinde: **“Allahüllezî hala-ka seb'a semâvâti ve minel ardı mislehünne yetenezzelül emrû beynehünne li tağlemû ennallâhe alâ külli şey'in gadîrün ve ennallâhe gad ahate bi külli şey'in ilmâ.”** *Allah, yedi göğü ve yerden de onların mislini yaratmış olan-*

ONBİRİNCİ BÖLÜM

(İnsanın Hakikatı. Fiili. İstivâ-i Nokta)

Ey İnsan! Sana indirilen Kur'an-ın mânâsını iyi bilir anlar isen, kâinâtta bütün oluşumların belirtilerini, nişanlarını kendinde bulur, anlarsın. Şunu da bilirsın ki, cevheri evvel (bir şeyin özü, esası), aklı küll (her şeyi kavrayan akıl), şemsi batın (içsel İlâhi ışık), ve nokta-i asl (temel, kök), derler. Bu da nokta-i illetdir (esas, sebep). Cümle mevcûdât, bunun istivâsından (istikamet ve karar ile direksiz sütunlar üzerinde kemâlatın sâbit olması.) çıktı. Zira, cihanın sınırını tayin edecidir. Arşullahtır. Onse-

*dır. Emr'i bütün bunların arasında durmadan iner. Allah'ın hakikaten her şeye kâdir olduğunu, ilmiyle hakikaten her şeyi kaplamış bulunduğunu bilmeniz içindir.”*buyurmuştur.

Ey İnsan! Bütün bu anlattıklarımızdaki asıl gaye ve varmak istediğimiz nokta şudur ki, Emir-el Mü'minin İmam Ali Aleyhisselâm Buyurur: **El ilmü Nokta'tün kessere hâ El câhilûn.** “İlim bir Nokta'dır, cahiller ve ilimsizler o'nu tefrikaya düşüp çoğalttılar. Ve hâlâ da çoğaltırlar. “ Halbuki tarikat ve hakikat denilen şey İlm-i Ledün'dür. İlm-i Ledün ise Allah ilmi demektir. Bu ilmin yer yüzündeki öğreticisi Hz. Peygamber Efendimizdir. O'ndan da İmam Ali yoluyla, Allah dostları denilen Evliyaullahlara verilmiştir. Cahiller bundan haberdar olmadıkları için akılları geregince, her biri bir söz söyleyerek, çokluğa ve dolayısıyla da ayrılığa düştüler. Hz. İmam Ali'nin “Ba'nın altında ben bir Nokta'yım.” sözü, insanın hakikatı yahut özü bir Nokta'dır demektir. Kim o Nokta'yı bildi, kendini bildi demektir. İmam Ali Kerremallahü Veche Buyurdu: **“Lev keşfe-el gitâi mâ ezdet yakînân.”** *Perdem kalksa yakînîm ziyade olmaz.*” Yani, eğer gözlerden perde kalksa bu yakınlığın benim tarafından nasıl bilindiği görüldü” demiştir. Ey İnsan! Eğer gerçeği bilir görürsen, o Nokta sende de vardır, sana da ya-

kîn olur. Böylece tereddütten şirkten ve hayâlden kurtulur tastik ile her hayırlı işi ve ameli Allah rızasını kazanmak için iyi niyetle yaparsın.

Ey İnsan! Sende on kuvvet vardır. Bu kuvvetlerin ne olduğunu bilersen, Nokta'nın sırrına erersin. Bunları sana aşağıda anlatayım.

ON İKİNCİ BÖLÜM

(Kuvveti Zahir, Kuvveti Batın)

Hissi Zahir (Açık His) Beştir.

Birinciye “*Dokunuş*” derler. O öyle bir kuvvettir ki, beden her yerinde vardır. O kuvvet ile insan, soğuğu, sıcaklığı ve katılığı ile yumuşaklığı bilir. Ve eğer insanda bu kuvvet olmasa, ne yaşlı, ne de kuruyu, ne ısıyı, ne de soğuğu bilebilirdi.

İkinciye “*Tad Alma*” derler. Onun yeri dil ile dimağ arasındandır. O öyle bir kuvvettir ki, tatlı ile acı, tuzlu ile ekşi onunla bilinir.

Üçüncüye “*Koklamak*” derler. Onun yeri, bedenden yukarıdır. Önceki dimağ’da, iki emzik başı gibidir. O bir kuvvettir ki, güzel ve hoş olan kokuyu sever. Kendisine kötü ve yaramaz gelen kokulardan ise tiksinti duyar.

Dördüncüye “*İşitmek*” derler. O, öyle bir kuvvettir ki, kulak deliğinin dibinde ve dimağ’ın iki yanında makamı vardır. Konuşulan ve söylenen sözlerin iyisini, kötüsünü ayırır, bilir ve işitir.

Beşinciye “*Görme*” derler. Bunun bulunduğu yer ise dimağ’ın arkasında ve göz yuvarlağının önünde dir. Duyarlılık yoluyla ne şekil ve renk görür ise seçer gösterir.

Ey İnsan! Yukarıda saydığımız beş açık hissin görevlerini sana bildirdik. Şimdi de, beş gizli hissi sana açıklayalım.

Hissi Batın (Gizli His) Beştir.

Birinciye “*Hissi Müşterek*” derler. O bir kuvvettir ki, açık his’den neleri anladıysan o hemen hayâle getirir.

İkinciye “*Hayâl*” derler. Hissi müşterek’in hazinedarıdır. Duyarlılıkların birikim yeri ve birikim yerinin idarecisidir.

Üçüncüye “*Vehm*” derler. O bir kuvvettir ki, âdemin gizli dokunuşudur. Hayvanın bir-denbire ürkmesi ondandır.

Dördüncüye “*Hissi Mütahayyile*” derler. Bu öyle bir kuvvettir ki, açıktan hissedilmez. Fakat konularına göre hüküm verme yetkisi elindedir.

Beşinciye “*Hissi Zikr’e*” derler. Olmayan bir şeyi olmuş veyahut olacakmış gibi düşünme. Yani, vehimli hükümlerin birikim yerleridir.

Ey İnsan! Beş açık hissi, beş gizli hissi bilmen için sana açıkladık. Yine senin bilmen gereken yedi nesne daha vardır. Bu nesneleri bil ki, insanı bilme marifetinden âciz kalmayasın.

Birinciye “*Kuvvet-i Câzibe*” (çekici kuvvet) derler. İnsanı iştaha getirir. İnsanın tüm arzularını kendine çeker.

İkinciye “*Kuvveti Masike*” derler. Yutulan yiyeceği içine atar, bir müddet tuttuktan sonra hemen sindirmeyi artırır ve kolaylaştırır.

Üçüncüye “*Kuvveti Hazım*” derler. Yutulan yiyeceği eriterek harekete geçirir.

Dördüncüye “*Kuvveti Vakıa*” derler. Yutulan yiyeceğin katılığını ve yoğunluğunu inceliğe dönüştürür.

Beşinciye “*Kuvveti Gaziyye*” derler. Önce yutulan yiyeceği inceltir ve onu bir cevher saklar gibi saklayarak, vücuddaki organlara ihtiyaçları oranında dağıtır.

Altıncıya “*Kuvveti Nafi’ye*” derler. Bütün bu saydığımız işlerin bir ahenk içerisinde yapılmasını sağlar ve düzelticisidir. Gaziyye onun hizmetkarıdır.

Yedinciye “*Kuvveti Müvellid’e*” derler. Gaziyye bunun hizmetlerini görmekle mükelleftir. Maddeden yoğun olarak aldığıyla nutfeye kaynaklık eder.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(İnsanın Hakikatını Tanımak)

Ey İnsan! Allah-ü Teâlâ Hazretleri, Kur'an-ı Kerîmin Ahzab Suresi 33/72 âyetinde Buyururlar ki: **“İnnâ arad-nel emânete alessemâvâtî vel ardı vel cibâli fe ebeyne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehal insânü innehû kâne zâlûmen cehûlâ.”***Biz emâneti göklere, yere ve dağlara yüklemeyi teklif ettik, onlar bu emâneti yüklenmekten çekindiler, yükümlülükleri yerine getirememenin mesuliyetini taşımayı göze alamadılar da, insan bunu sırtına*

yüklendi. Çünkü o, cehâletinden dolayı kendine zulmetti.”

Ey İnsan! Ol emânet nasıl bir emânet idi de gökler, yerler ve dağlar bunu yüklenmekten kaçındılar da, insan kabul eyleyip o emâneti taşıyamadığı için zâlim ve câhil oldu. Halbuki Yüce Allah Kur'an-ı Kerîm Nisâ Suresi 4/58 âyetinde Buyurur: **“İnnallâhe ye'murüküm en tü'eddül emâneti ilâ ehlihâ ve izâ hakemtüm beynennâsi en tahkümü bil adli.”***Şüphesiz ki Allah size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder...”*

Ey İnsan! Bazıları Allah'ın yüklediği bu emânete “Can” demişlerdir. O can ile Hakk yolunda uğraşılarda bulunasın demektir. İnsanlardan bir kısmı da, bu emânete akıldır dediler. Sana verilen bu akıl ile dâima Allah'ı hatıra getiresin demektir. Yine bazıları da buna “İman” dediler. Kalb ile ikrar, dil ve lisan ile hareketle candan tastik ve bu söylenilenlerin işlerliğinde bulunarak, bunun sürekliliğinde kesintisiz olmaktır. Bazıları da buna “İlim” dir, dediler. Çalışarak say ve amel kazanmak, kemâl sahibi olmak bu yolla olur. Çünkü, insanın ve bütün mevcûdâtın zuhuru ilim ile olmuştur. Bu olu-

şumların cümlesi Hakk'tır. Hakikatta ise her şey O Bir'dir.

Bir Hadisi Şerifte Buyrulur: **“El ilmü ilmâ-ni fe ilmün fil kalbi fe zâlikel ilmün nâfiü ve ilmün alellisâni fe zâlike hüccetullâhi ibn Âdem.”** İki türlü ilim vardır. Birincisi kalbde-dir. Faydalı olan ilim de budur. Diğeri ise sade-ce dildedir. Bu ilim ise yarın Allah'ın insanoğ-lu aleyhindeki delili olacaktır.” (Tirmizî,7. İbn-i Mâce,3.)

Hadiste de belirtildiği gibi, faydalı ilim, kalbe Allah inancının kök saldığı ilimdir. Bu ilim mârifetullah denen yüce Allah'ı tanıma ve bilme ilmidir. Mârifetullah insana Allah sevgisi ve korkusu verir. Böylece insanı gizli ve açık büyük günahlardan kurtarır.

Ey İnsan! Bil ki bütün bunlar sana Hakk'tan emanettir. Öyle ise sana Hakk'tan verilen emâ-neti ehline ver ki, yanılığa düşüp zâlim ve câ-hillerden olmayasın.

Ey İnsan! Nefsinin ayıplarını görerek elde ettiğin servetini Hakk kabul eylerse, bu dünya-da ve öbür dünyada Hakk'ın mükafatı sana ebe-dîdir. Bu konuda Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim Tevbe Suresi 9/111 âyetinde Buyurur: **“İnnal-**

lâheşterâ minel mü'minine enfüsehüm ve emvâlehüm bi enne lehümül cennete...”Şüphesiz ki Allah, hak yolunda olan mü'minlerin canlarını ve mallarını kendilerine cennet karşılığında satın almıştır.”

yen hayat güneşinin (nur'unun) mubarekidir, en yücesidir. (Ve O Nokta'nın asıl çıkış yeridir. İnsan bedeninin arşıdır. İşte konuşan insan budur. Cisim vilayetinin padişahıdır. İnsandır. Yani, insanın bütününe egemenliği altına alan o siyah bir Nokta'dır. Ama o Nokta'nın sonsuz olan azâmeti, büyüklüğü, et gözüyle görüleceği gibi dış görünüşte değildir. Bunun fazileti ve sonsuz kudreti, O'nun istivâsı sırrındadır. Eğer bu sır-ra sen ermek istersen, hayvani sıfatlardan arın-man gerekir.)

İnsan, beşeriyet sıfatının yüklediği hayvanî sıfatların yerine hakikat sıfatını yerleştirirse, O'nun bir mevkii ve bir makamı vardır ki, ne göz gördü, ne kulak işitti ve ne de insanlık âleminin şimdiye kadar hatırından geçti.

Ey İnsan! Bu bölümün başlangıcında da belirttiğimiz gibi, yürek içinde bir Nokta vardır ve adı Süveyda'dır. Ve O, Süveyda-i Nokta, insan bedeninin başıdır. Ve Bir'in sırrıdır. Ve, "O Bir," benzeri olmayan 'Tek'tir. Her türlü renklerden, nakışlardan, uzunluk, genişlik ve derinliklerden soyutlanmıştır.

Başlangıcı olmayan bir Nur'u Kadim'dir ki, ezeli ve ebedi hususî den başka, diğer tüm cümle görünürlükler buradan açığa çıkar. Sakın bunun açık vasfın işitip ben bir şeyler biliyorum

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(İnsanın Hakikatı Nokta)

Ey İnsan! Bu kadar söz ve söyleşilerden sonra, asıl gaye ve amaca gelmiş bulunuyoruz. Aklını başına topla. Gizli sırlarını kimseye deme. O gizli sırları toplayan nesne ise insanın kalbi'dir. Biz buna gönül deriz. Onun merkezi, karargahı yürek'tir. O yüreğin ortasında bir Nokta vardır. Rengi siyahtır. Adı Süveyda'dır. (Kalb'in ortasındaki göz'e benzeyen siyah Nokta. İdrak ve gözün geceye benzeyen siyahlığı içindeki beyaz nur.) O Nokta, insanın hakikatının merkezidir. Hakk'ın göz ile görüleme-

zannetme, çalış, gayret eyle ki, bu sırdan bir şeyler bilip öğrenesin.

Bu Nokta; büyük âlemin noktasının mazharı ve bütünleyicisidir. Nokta'nın sırrı istivâsından harf zuhur eder. Zira, harf, noktanın sıfatıdır. Akıl ise, noktanın ve harfin nurudur. Bu konuda Hz. Peygamberimiz Buyurur: "**El Akl-ü Nur-ün bil Kalb-i**" *Akıl kalbin nurudur.*" Tirmizî, 7. İbn-i Mâce, 3.)

Ayrıca şu konuda da sual edersen ki, harf, noktanın sıfatı kâdimesidir? ve nasıl tecelli eder? Bu konuyu insan hayatında günlük yapılan, görülen şeylerden anlamlar mânâlar verecek açıklamak gerekir ki, anlayasın. Meselâ katip kalemi eline aldı; Bir yüzey üzerine koydu, bir nokta açığa çıktı: Nokta'yı çekti, o nokta harf oldu. Bir daha çekti, kelime oldu. Bir daha çekti, kelâm oldu. Bu her yazılışı bir katip yazar, o bir isimdir. Ve isim, diğer isimlere ayna olur. Ve o aynadan da, bu yazılışların toplamı görülür.

Ey İnsan! Bilir ve anlarsın ki, katip'in noktasından harf olur ve o harften isim olur ve ismin aynası da cihandaki görünen ürünleridir. İşte ey insan! Sen, o cihan aynasının bir ürünü-sün. Acaba senin bunda bir haberin varmı? Yi-

ne şurasını iyi bil ki, o nokta, senin hakikatındır. Ondan dahi hiç durmadan fasılasız harf meydana gelir. Gece-gündüz o harfin zuhurundan kesinti olmaz. Onun daima uyuması yoktur. Çünkü; beden, uykuya dalınca uyanık olan ve dolayısıyla gören odur. Ve yine gündüz her kişiyi türlü işlerle uğraştıran, karşılaştıran ve yoğunlaştıran odur. Ayrıca oturma, durma, dinlenmeyi veya bir yere gitmeyi aklına getirir bunu da ayrı ayrı seçer ve anlarsın. Bu akla gelişler yine ayrı ayrı bir kaç harflerden meydana gelir, toplanıp dizilir. O, sana bir fiil gösterir. Sen onunla hareket edersin. Seni hareket ettiren de harf olur. Burada senin yaratılışına ve karakterine ne layık ise, o harfler birbiriyle tokuşur ve layık olduğun şeyi sana gösterirler. Sonuçta sen onunla fiil ve hareketlerde bulunursun.

Ey İnsan! Peki bu ortada duran sen necisin ve kimsin? Eğer sen seni bilmez isen ve bunun sırrına ereyim diye akıl edip araştırmaz isen, zaman içinde nice pişmanlıklar duysan da bu konuda akıl etmediğin için belki de vakit çok çok geçmiş olur.

Ey İnsan! Bil ve anla ki, aklın makamı dimağdır, ve dimağın felek-i Utarit'tir (Merkür), daima yazı yazmakla meşgüldür. Ne kadar gözle görülen, hisle anlaşılan şeyler varsa ve akli

duyarlılıkla bilinen nakışlar, boyalar, renkler ve şekillerin cümlesini o yazar. Ayrıca iyiyi ve kötüyü o seçer. Çünkü aklın anlama kabiliyeti tamdır. İyiyi, kötüyü farkedən ve ayıran odur. Bedenin iyisini kötüsünü, haklısını haksızını ayırmakta çok mahir olan akıldır. Nokta, harf ve kelime bu üçü aslında birdir. Bunu bazı örneklerle açılırsak daha iyi anlaşılmiş olur.

Ey İnsan! Güneş'in noktası yukarıda, felektedir, ve nurunun belirmesi ve ziyası yerdir. Âlemi nurlandırır, aydınlatır, kudret ihsan eder. O, öyle bir noktadır ki, yüreğin ortasındadır. Senin iç yüzü güneşinin kuds-üdür (pak ve noksanlardan uzak olmak) ve onun sırrı mânevîsidir. O nur, dimağa dolar aydınlatır. Böylece gönül güneşinin nuru, dimağa yansımış olur. Açık his, gizli his, manevî o nur ile apaçık aydınlanmış olur. Kuvvet ile hayat bulur ve her bir iş kendi işine ve görevine bakar. Şöyle ki; göz görmeyi, kulak işitmeyi, dil söylemeyi, fikir sülûğu (bir yolu takip etmek), akıl idrâk etmeyi: Bunların yekünü o nurdandır. İdrak ile ve bir türlü fiil ile hareket eyler. Aynı ayrı yerlerde, değişik adlar altında, türlü türlü idrak yine, o nurun tecellîsiyledir. Her şey kendi görevini yürütmekle mükelleftir. Bunun delili ise, arş-ı muhaddid-i cihandır. Yani âlemin üstadı-

dır. Hakikat âlimleri, hakikatta haberdar olanlar bu konuda demişlerdir ki, arşın istiva-i sırrı bu büyük noktadır. Hak Teâla'nın Zat-ı Pak-i öyle bir kuvveti ezelidir ki, O'na herhangi bir örnek ve kıyas getirilemez. O'nun ezeli ve ebedi ilmi Levhi Mahfuz'da nakş olunmuştur. Aleme feyiz ise değişmez olan ezeli ve ebedî bu ilimden gelir.

﴿Ey İnsan! Bütün bu yazılanlardaki ve anlatılanlardaki maksat, sendeki nokta ile ol Nokta'yı karşılaştırarak açıklayıp yine sana bildirmektir. Sakın ha sakın; Nokta ve Harf diye bildirdiğimizi, şu et gözüyle gördüğün harf ve nokta zannetme. Zira, sonradan yazılan ne varsa, bir zaman sonra vakti ve zamanı geçer, silinir, bir müddet sonra da hükmü kalmaz. Sana anlattığımız Nokta ve Harf'in ise ne hükmü geçer ne de silinmesi mümkün değildir. O'nu şu bilinen göz görmez, yok olmaz, ufalanmaz, bölünüp parçalanmayı kabul etmez. Bu gizli ilme şu açıktan baktığın gözle bakma ki, asıl o gizli sırdan mahrum kalmayasın﴾

Ey İnsan! Âlemde olanlar âdemde de var, fakat âlemdeki güneş ve arş yukarıdan aşağıya doğru tecelli (görünme) eder. İnsandaki gönül güneşi ise, aşağıdan yukarıya tecelli eder diye sorarsan, bunun cevabı şudur: İnsan âlemin ak-

sidir. Eğer âlemin dış yüzünü iç yüzüne çevirir isen, o zaman aksi görünür. Âlemin dışında her ne var ise, senin iç yüzünde de aynısı vardır.

Eğer sual edersen ki, akıl kalbin nuru ise, yukarıdan aşağıya tecelli ettiği halde, neden gönül, aşağıdan yukarıya doğru tecelli eder? Bunun ise cevabı şudur: İnsan âlemin aksidir. Zira âlemin içini dışına ve dışını da içine çevirirsen âdem olur. Ey İnsan! Şurasını iyi bil ki, insanın sırrını bin yıl durmadan şerhedip anlatsan, yine de tam olarak her vasfını ortaya koymuş sayılmazsın.

**Pes niçin âlem durubtur muteber
Adem-i niçin düşübtür muhtasar
Kim onun dışı, bunun içi oldu
Onun için Ulu'dur bu Geçî.**

Esasında sözümüz şudur ki, akıl gönül nurudur, ve tecelli bitişiktir, gönülden dimağa. Fakat, bunu zannetme ki; aklın gönülden ayrı bir hareketi ola ve kuvveti ezelî, Hak Teâlâ'nın eşsiz ve bedensiz Zat-ı Pâk-i'dir. Cümle mevcûdât işte bu Kuvvet-i Ezeli'nin mazharıdır.

**Baktığın, gördüğün, Cemâl kamu
Sen, sanmayasın onu hayal kamu**

**Baktığın, her gördüğün cümle Cemâl
Sen sanarsın, cümlesi onun Hayâl.**

ye sorarsan, işte o Emir'dir ki, seni diri tutan, sana hayat verendir.

﴿Ey İnsan! Hakikat ilminden haberdar olanlar derler ki: O bir Nokta ki, yüreğin ortasıdır. Emr'in merkezi O'dur, ve ol merkez, bir yuvarlak döner ayna gibidir. Bütün yüzler O'na çevrilidir. Bunda, görünen ve görünmeyen âlem'i idare etmek ve kullanmak vardır.﴾

Ey İnsan! Sendeki bu aynayı toz ve dumanlardan muhafaza eder, oluşan pası siler parlatırsan, sana nice gizli sırlar aşık olur. Aslında cümle halk'ın gönlünde bu ayna vardır. Lakin, cehâletten ve gafletten ve de dünyaya meyli muhabbetten, ayna denilen cevher, kalın bir pas tutmuştur. Sendeki oluşan bu pasların, toz ve dumanların kaldırılmasına: Ya hakikat ilmi gerek, ya da, gerçek bir mürşidi kâmil gerektir. Bunlardan da öte, Hakkın yardımı ve ihsanı gerektir.

Ey İnsan! İşte o yuvarlak noktadır ki: Vücud aynasıdır. O'nun olabılırliliği de yine Hakkın ilmi, ihsanı, bolluk ve bereketiyledir. Merkezi ise Emir'dir. Kudret eliyle oluşan Emir'den yazılan yazıyı silmek, ortadan kaldırmak, kesmek, kesintiye uğratmak ve ara verdirmek olanaksızdır.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

(Nokta'nın Sırrı)

Ey İnsan! Şurasını iyi bil ki, insan'ın hakikatı ruhudur. Nitekim bu konuda Hak Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerîm İsra Suresi âyet 17/85 Buyurur: **"Ve yes'eluneke anirruhi gullirruhu min emri Rabbî ve mâ utiytüm min-el ilmi illâ galiylâ."** Sana ruh'u sorarlar. De ki: *Ruh, Rabbimin emrindendir. Ey insan! Size bu konuda az bir ilimden başkası verilmemiştir.* Yani, Ya Muhammed senden ruh nedir? diye sorarlar. Sen o sual soranlara de ki: Ruh Yüce Rabbimin Emri dir, Emrindendir. Emir nedir di-

Ey İnsan! Eğer Emr-i bilmek isteren, bil ve öğren ki, Emir harftir. Bu harfin kalbi de Nokta'dır. Nokta ise cihanı içine alıp gösteren bir aynadır, ve vahiy katibidir ve kalemdir. Baş eğilen, secde edilendir. Bütün işlerin nasıl yapılacağına karar veren ve tesir edendir. Göklerdeki ve yerdekini, ölü ve diriye bilir. Göz ile görünmeyen, fakat her yerde ve her oluşumda hazır ve nazırdır. Evvel'dir, Ahir'dir (Öncesiz, sonsuz), Aşikardır, Gizlidir. Bunun delili de Kur'an-ı Kerim'in Hadid Suresi 56/2-3 âyetleridir: "**Lehu mülküssemâvâti vel ardı yühyî ve yümüyd. Ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Hüvel evvelü vel âhirü vez-zâhirü vel bâtın. Ve hüve bi külli şey'in alîm.**" *Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Hem diriltir, hem öldürür. O, her şeye hakkıyla kâdirdir.*" O, hem evveldir, hem âhirdir, hem zahirdir, hem batındır. O, her şeyi hakkıyla bilendir."

Bütün bu kelimeler, sözler, o kimselerin kalbine işaretir ki, ol kalb Beytullah'tır. Nitekim Resulullah Hazretleri Buyururlar: "**Kalb-ül Mü'min hâzâ inü-Allah.**" Ve yine buyrulur. "**Kalb-ül Mü'min beyne isbeayni min esâbürrahmân Yükalibü keyfe yeşâü**" Yani: *Mü'minin kalbi, Hakk'ın iki kudret parmağı arasındadır. Nasıl isterse öyle döndürür.*" (Tirmizî,7. İbn-i Mâce,3.)

Ol iki parmaktan anlatılmak istenen maksat, Celal ve Cemal'dir. Yani Hakk'ın kahır ve lütuf sıfatıdır. Bir Hadisi şerifte bu konuda şöyle Buyrulmuştur: "**İza ahbebe abden küntü lehû sem'an ve basar'en ve lisânen ve yed'en fe bi yesmeû ve bi yentiku ve bi yebtışü.**" Yani: *Gönül evini benden başkasına açmayan kulumun söyleyen dili, işiten kulağı, gören gözü ve elinden tutan Ben olurum. O kişi Ben'imle söyler, Ben'imle işitir, Ben'imle görür, ve tuttuğu işi Ben'imle tutar.*" (Buhârî/Rikak,38. İbn-i Mâce/Fiten,16.)

Hz. Resûlulah bir Hadisi Şerifte şöyle Buyurur: "**İnnallahe Halaka Adem-e alâ sureti Rahman.**" Yani: *Allah Tealâ hazretleri âdemi kendi suretinden yarattı ki, o suret, sureti Rahman'dır.*" (Buhârî,1. Müslim,115.)

Burada bir yanlış anlamaya açıklık getirelim. "Kendi suretinden yarattı."denmesinden maksat, Hakk'ın subûti sıfatlarıdır. Bunun değişmez delili ise, Kur'an-ı Kerim'in Enfâl Suresi 8/17 âyetidir: "**..Ve ma remeyte iz remeyte velâkinnallâhe remâ...**" *Ya Muhammed! Attığın zaman sen atmadın, ancak Allah attı. Mü'minleri kendinden güzel bir imtihan ile denemek için yaptı...*" Onu atan ve tutan sen değilsin. Onu atan ve tutan Ben'im."

Bir kimsenin kalbi, Hak'tan gayri her şeye kapalı ise, o kalb Hakk'ın varlığıyla dolmuş demektir. Şu değişmez bir kaidedir ki: Kalb, Mazhar-ı İlâhi olup, Cenabı Hakk'ın sıfatlarına ve dolayısıyla mevcûdata aynalık eden bir padişaktır. Şurası iyi bilinmelidir ki, kalbin hakikatı, noktadır. Noktanın meydana gelişi ise, harf'tir. Harf ise müdriktir (anlayan, kavrayan). O anlamamanın ve kavramanın adı ise akıldır. Göz ile bir nesneyi görüp farketmenin yani görmenin adı basardır. Bir sesi duyup işitmenin adı semidir. Ve her türlü kokuyu türlü türlü seçip almanın adı şemmdir. Bir nesnede hoşlanmanın ve tad almanın adı zevktir. Diliyle söylemenin adı kelâmdır. Bir şeyi akıl ile tasarlayıp, tertip etmenin adı fendir. Diğeri ise, gönülden geçenleri harflere dökerek bazı suretler, şekiller tasvir eyleyip ve bu suretleri bir kaidede toplamamanın adı hayaldir. Ve yine bütün bunları anlayıp kavramanın adı akıldır.

Bütün bunlarla birlikte, dışarıdan ve içerideki her nesneyi akıl ederek kendinden toplamamanın adı ise hafızadır. Bir nesneyi anmak istemenin adı, zâkiredir. Bir nesnenin oluşum nedenini anlama düşüncesine tefekkür denir. Bura kadar dile getirdiğimiz çeşitli isimlerin cümlesinin adı harftir ve bunun da meşhur adı nefsi nâtıkadır. 'Konuşan İnsan.' Yani: İnsanın

canlılar arasındaki yerini tayin eden cevher, ruhtur. İnsan'ın eşref-i mahlûkat olmasının nedeni de 'konuşan insan' olmasındandır. Konuşan insan, kendi eserlerinden ve kendi uzvundan bir nesne gösterse, bu nesneler ayrı ayrı isimlerle anılırlar. Ancak bunların aslı ve gerçeği Bir Kuvvet'tir.

ON ALTINCI BÖLÜM

(Nokta Ve Harflerin Hakikati)

Cemâl ve Celâl

Ey İnsan! Sakın ha sakın, harf ve nokta deyince, hatırına mahluk olan insanın bir şey üzerine çizdiği görünen harf ve nokta gelmesin. Bu konuyu sana tekrar, tekrar dile getirip açıkladık. Sana açıklamaya çalıştığımız asıl Nokta, devamlıdır, kesintisizdir ve her an hareket halindedir. İnsanın ürettiği harf ve nokta ise, göz ile görülür, kesintilidir, uzun ve kıyası vardır, ateş ve sudan silinir, hemencecik kaybolur, gider. Gözle görülmeyen asıl Nokta ise, bölün-

mez, parçalanmaz uzun ve kıyası yoktur. Çünkü: Hak Teâlâ'nın Sıfatı, Ezeli ve Ebedi'dir. Zat-ı Paki silinmez, ayrılmaz ve Hakk'tan gayri bir nesne tarafından ortadan kaldırılamaz.

Hakikat ilmine vakıf olanlar derler ki: Hak Teâlâ'nın Zat'ı Pâk-i öyle bir Ezeli ve Ebedi Kuvvet'tir ki: Cümle eşyayı Zat-ı ve Sıfat-ı ile kaplamış ve kuşatmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerimin Nisa 4/126 ve Talâk 65/12 âyetlerinde Buyurur: **"Ve lillâhi mâ fissemmâvâtî ve mâ fil ardî ve kânullâhü bi külli şey'in muhîâtâ."** *Göklerde ve yerde ne var ise hepsi Allah'ındır. Allah her şeyi kuşatıcıdır.* **Allahüllezî halaga seb'a semâvâtin ve minel arzı mislehünne yetenezzelül emrû beyne hünne li tağlemû ennallâhe alâ külli şey'in kadîrün ve ennallâhe gad ehate bi külli şey'in ilmâ."** *Allah, yedi göğü ve yerden de onların mislini yaratmış olanıdır. Emri bütün bunların arasında durmadan iner. Allah'ın hakikaten her şeye kâdir olduğunu, ilmiyle hakikaten her şeyi çepeçevre kaplamış bulunduğunu bilmeniz içindir."*

Hak Teâlâ, bir konuda ne emrederse ve ne yapmak dilerse bunların hepsini o yüce İlmiyle eder. O İlmin aslı esası ise harftir. Tüm evvel ve âhir bu harfin içinde dercedilmiş, toplanmıştır. Bütün insanlığa indirilen yüce Kur'an-ın aslı

harftir ve bu harflerin toplamı yirmisekidir. Ve yine bu harfler yirmisekidir şekilden oluşmaktadır. Bu harfler olmasa kelime meydana gelmez ve dolayısıyla da kelâm ve konuşma olmaz. Zira, Hak Teâlâ Hazretleri Mütakellim'dir, Kelâm sahibidir. Çünkü, O'nun 'Kün' yani, 'Ol' sözü âlemi cihanı icad eyleyip meydana getirdi. Biz bu kısa anlatımızda başka duygu ve kendine özel bir anlayışı zikrederiz. Zahir ulemalar derler ki, Allah Teâlâ Mütakellim'dir. Fakat, bilinen harfle mütakellim değildir. Bizler ise o bildiğimiz kendimize özel harflerle konuşuruz. Bazısı da hiç harf yoktur demişlerdir. Onlara verilecek cevabımız ise bu konuda konuşmaktır. Halbuki, harf olmayınca birtek kelâm bile dile gelmez ve konuşulmaz.

Zahir ehli, harf için şu kanıya vararak, oluşmuş her şey, yani yeryüzü, insanlar, ağaçlar, çiçekler, dağlar, denizler, gezegenler yaratılmış ne varsa, yazılmış ve mektup halinde bir yere dercedelmiştir. O nedenle kendinin kalbinde durmaz ve kendinden kendine hayat verir. Şaşırtacak ve hayret verici nesneler çıkarır ve eylemi, sözü, anlatımlara sığmayan bir şeylerden birşeyler çıkartır ve türlü türlü haller gösterir, demişlerdir. Bu nedenle ona harf demeyip, ya zihin, ya tefekkür, ya da hatırdır, derler. Çünkü

zahir ehli, bizim söylediğimiz ilmi işitip bilmedi. Eğer bizim anlatmak istediğimiz ilmi bilse idi, kendilerinin şu ileriye sürdüklerini inkar edip düşman olurlardı. Nitekim İmam Ali Aleyhisselâm, "**El mer'u adûvvûn limâ cehle hû**" yani "*Kişi bilmediği şeye düşman kesilir.*" Buyurdular.

Ey İnsan! Şöyle takdir etseydi ki: Hiç harf kalmasa, silinse yerinde ne kalır. Harf kalmayınca da Hakim ne ile hükmeder. Harf kalmayınca, ne emrettikleri kalır ne de yasakladıkları kalır. Ne Adem kalır, ne Âlem kalır. Böyle olunca da, ne batıl bilinirdi, ne de Hak bilinirdi.

Çünkü: Âlem, Emir ile diridir. Emir ise kelamdır ve kelam da harftir. Hz. Peygamber bir Hadisi Şerif'te Hak Teâlâ'dan naklen şöyle Buyurmuştur: "**Küntü kenzen mahfiyyen fe ah-beb te en U'ref'e ve halak-tül halka li U'ref'e.**" *Ben bir gizli hazine idim. Kendim, Kendime muhabbet ettim. Hemen bütün mahlûkâtı (evreni) halk ettim: Beni bilmeleri için.*" (Aclûnî/Keşfü'l-Hafâ, II-2016.)

Ve yine Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim Bakara Suresi 2/31-32 âyetlerinde Buyurur: "**Ve alle-me âdem-el esmâe küllehâ sümme arazahüm**

alel melâiketi fe gâle enbiünî bi esmâi hâülâi
in küntüm sadığıyn.”(Allah) Âdem’e bütün
isimleri öğretmişti. Sonra onları meleklerle gös-
terip: “Doğrucular iseniz bunları adlarıyla ba-
na haber verin” demişti.” Gâlû subhaneke lâ
ilmelenâ illâ ma allemtenâ inneke entel aliy-
mül hakiym.”(Melekler) de: Seni tenzih ederiz.
Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç bir
bilgimiz yoktur. Çünkü her şeyi hakkıyla bilen,
hüküm ve hikmet sahibi olan şüphesiz ki sen-
sin” demişlerdir.

Ey İnsan! Eğer harf olmasaydı bütün bunla-
rı ne ile bilecektin? Nasıl anlayacaktın? Ve yine
ne ile dile getirip söyleyecektin? Nasıl bir def-
tere derleyip toparlayacaktın? Şurasını iyi bil
ve anla ki, İnsan’ın hakikatı harftir. Nokta ise
harfin çıkış kaynağı yani membaıdır.

O yüzden Nokta ki hali basittir
Ki, aslı merkezi devri muhittir.

Ki vahdet’de değildir kesret
İki Nokta olmaya asılda Vahdet.

Ruh’un çün mazharı hüsnü Hüdâ’dır
Murad hattı Cenabı Kibriyâ’dır.

Ruhunda hoş çekilmiş hattı Yezdân
Ki yani sırrı hattı arş-ı Rahman.

Hattındır sebze zâr âlemi cân ki,
Ondan dolayı oldu âdı hem Rıdvan.

Sivada hattını tar-ini şeb bil
Hattından çeşme-i hayatı talep kıl.

Yazılarından bulunur kâr-ı âlem
Yazılarından bilinir sırrı müphem.

Seb-al Mesâni diye anılan Fatiha suresi
Adem yüzünden yazılı harf manâ denizi.

Dudakla kalbin arası Arş-ı Rahman’dır
O’nun hatlarından çıkar gizli sırlardır.

Rahman’ın arş-ı olan kalbden Hayat’ın
Yazıların hatların sırları gizlidir edatın.

Ey İnsan! İnsan’ın ruhu, harf ve noktadır ve
ruhu müdriktir. Ruh müdrik, neyi gönülden id-

rak eder, o idrak ettiği nesneden başka suret bağlamaz. Öyle ise, hangi nesneyi idrak edersen, o sen olursun ve o idrak ettiğin senin aynın olur. Zira, hangi nesneyi hatırında tutarsan, o anda sen olursun. Her dâim ne idrak edersen, onun aynısın. Ve herhangi bir şeyi müdrik idrak etse, onun adı müdrik'tir. Aslında müdrik, müdreğ, idrak bu üçü de temelde birdir.

Ey İnsan! Hakikat âlimleri, müdrik, müdreğ, idrak diye saydığımız bu adları, aşk, aşık ve maşuk diye isimlendirmişlerdir. Daha sonraki âlimler ise, buna, idrak, müdrik, müdreğ demişlerdir. Müdrik: Aşık'a. Müdreğ: Maşuk'a. İdrak'ta Aşk'a demişlerdir. Bunun da açıklaması şöyledir. Aşık, aşkıyla, maşukuna duygusallıkla yakın dursa ve maşukundan başkasının hayalini gönlünde silip atsa, o zaman gayet yakınlık ilişkisi elde edilir. Arada ne aşık kalır ne maşuk, Aşk, Aşık ve Maşuk üçü de Bir olur.

Gök aşık olmasaydı saf olmazdı yüreği
Güneş aşık olmasaydı döllemezdi evreni
Ay aşık olmasaydı kaldırmazdı geceyi
Yer aşık olmasaydı yetirmezdi her şeyi.

Rivayet olunur ki: Mecnun'da Leylâ aşkı doruk noktasına ulaşmış, gönlü, aklı ve dili, Leylâ'dan başka bir şey ile karar bulmaz olmuştu. Olayı duyan zamanın halifesi, Mecnun'u huzuruna çağırdı ve dedi ki: "Ey Mecnun! Nedir bu halin, bir Leylâ aşkıyla kendini bu kadar yakar kavurursun? Mecnun, "Ey halife! Benim gibi bir aşka düşersen, ancak o zaman benim bu halimden anlarsın" dedi. Mecnun'un bu sözü üzerine halife, "İşte Leylâ'yı sana veriyorum, bundan sonra çöllere düşmeyi bırak, kendine gel, Leylâ ile yaşa" dedi. Halife, Leylâ'ya dönüp, Mecnun'a sen söyle, dedi. Leylâ da, "Ey Mecnun nasılsın, işte Leylâ benim" dedi. Bu söz karşısında Mecnun. "Eğer sen Leylâ isen benim gönlümdeki aklımdaki ve zikrimdeki Leylâ kimdir? Asla Leylâ iki olmaz. Leylâ Bir'dir." dedi ve Leylâ'nın yüzüne bir kez olsun bile bakmadı. Ve yine, Leylâ, Leylâ diyerek yürüdü gitti.

Hem aşık olmazdı birlik arayan
Eğer maşuk onu istemeseydi
İncelir zayıflamazdı aşık olan
Maşuk'u arzulayıp sevmeseydi.

Mecnun, maşukunun zikrine o kadar zakir olmuştu ki, zakir zikrolunan olmuştu. Zira gönül bir ismi devamlı anarsa, o ismin hakikatıyla ve kendisiyle adeta suretleşmiş olur. Bu nedenle Mecnun'un aşkı her şeye galip geldi. Maşukundan başkasını kalbinden sildi ve o iki cihanı maşukunun aşkına bir pula sattı. Böylece ikilik mülkünü yaktı ve her baktığı nesneye Bir'lik gözüyle baktı.

**Ey dost senin aşkın odu, ciğerim pare baş gelir
Aşkıdan yanar yüreğim, yandığım bana hoş gelir.**

**Aşkın oduna yandığım, ağlamak oldu güldüğüm
Dost sana zâri kıldığım, münkirlere savaş gelir.**

**Söylerim hem sözüm yavaş, söylemezsem ciğer ataş
Cihan doludurur kallaş, her birinden bir taş gelir.**

Ey İnsan! Yukarıda Mecnun olayında anlaşıldığı gibi, böyle mecâzi bir aşkta bu aşamaya varılırsa, gerçek aşka düşenler nasıl bir sonuç elde ederler, burasını var sen iyi düşün ve hesap eyle. Ve yine aşkın gerçeğini iyi araştır ve anla ki, aşkın birleşmesinden sonra arada ne resim kalır ve ne de, eser kalır. Çünkü, cüz-i aşk, kendiliğinden eksilerek Küll-i olur. Ve böylece

Vahdet (Birlik) şarabından içerek sarhoş olur. Bu oluşumdan sonra da, kendiliğinden ve kendi dilinden 'Ene-l Hak' nârası gelmeye başlar. Bundan sonra da, o kimseyi ister assınlar, ister kessinler, ister derisini yüzünler ve isterlerse küllerini gök yüzüne ve denizlere, çöllere savursunlar, bu yapılanlar ona hiç cefa vermez ve bu cefalar onun aklına dahi gelmez. Çünkü 'Ene-l Hak' sözü o kimsenin kendisinden kendisine, kendiliğinden oluşur. O zaman, zahirî bu cefalar, Mansur misâli ona batınî rahmet olur.

**Yüzün gününde ey kamer envâra düşmüşem
“Ânestü nâren” olmuşam, ol nâra düşmüşem.**

**Ey Vahdet'in şarabına müştak iden beni
Mest'i Elest'e sor ki ne esrâra düşmüşem.**

**Fâş eyledim cihâna Ene'l Hak rümûzunu
Doğru haberdir, ânın için dâra düşmüşem.**

Diğer yandan kişinin varlığı, yine kendi isteğiyle, Firavn gibi lânet olunur. Bu konuda Mevlâna Mesnevi'sinde şöyle Buyurur: “İn-

ene biy vakt gûftem lânet est, an ene der vakt-ı gûftem Rahmet est, an ene Mansur Rahmet şûd yakıyn. Ve in ene Fir'avn lânet şûd Bî biyn. *“Vakitsiz Ene “Ben” kelâmını söylemek lânettir. Vaktinde o Ene “Ben’i” söylersem kesin olarak bu rahmet olur. Mansur’un o Ene “Ben’i kesin olarak rahmet olmuştur. Bilesin ki, Fir’avn’ın Ene “Ben’i de kesin olarak lânet olmuştur.”*

Çünkü: Aşıkı İlâhi, cezbei İlâhiyeye erişince, kendisinden katıksız yok olur, gönlü, gözü ve dili, cümle her şeyi maşûk olur. Nitekim yukarıda Hadis-i Kudsi’de geçti: **“Ve biy yesmeû ve biy yebisrû ve biy Yentikû...”** Benimle duyuyor, benimle görüyor ve benimle konuşuyor-sun.” Böyle olunca aşık’ın vehimleri, asılsız şeyleri yok oldu. Şahid ayn-i meşhûd (görünen, şehâdet edilen) oldu.

Her şey maşuktur, aşık bir perdedir
Yaşayan maşuktur, aşık adeta ölüdür.

Ey İnsan! Gerçek Maşuk, Hakk Teâlâ’dır. Ve Hakk Teâlâ’nın başlangıcı olmayan, ilmi ve ezeli iradesi vardır ki, kendi Cemâlini yine kendisi seyreder. İşte ol ezeli irade, âlemi ve ademi

ayna eyledi ve yine ol aynada tecelli eyleyip, O’nun varlığı tecellisinden diri oldular. Ve O’nun ilmi tecellisinden âlim oldular. Ve yine O’nun Cemâli tecellisinden cemiller oldular. Ve Celâli tecellisinden zalimler oldular. Ve saltanat tecellisinden sultanlar oldular. O zaman Mazhar-ı Adem, Cemâl ve Celâl’dir.

Yüce Allah Kur’an-ı Kerim İsrâ suresi 17/84 âyetinde Buyurur: **“Gul küllün yağmelu alâ şâkiletihi fe Rabbüküm ağlemu bi men hüve ahdâ sebîlâ.”** *“De ki; Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre hareket eder. O halde kimin daha doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir.”*

Hz. Peygamberimiz bir Hadisi Şerifinde Hak Teâlâ’dan naklen Buyurur: *“Ben kulumun zannına göreyim. Beni hayırla anan kulumun yanındayım.”* Yani kulum beni nasıl zikreylese, o sıfatla tecelli eylerim. Celal isimlerim yönünde zikreylese, Celal isimlerim yolu ile tecelli eylerim. Cemal isimlerim yönünde zikreylese, Cemal isimlerim yolu ile tecelli eylerim, buyurmuştur.

Ve her şey kâbiliyet ve ezeli kısmetince Hak Teâlâ’nın varlığından var oldular. Böylece Hakk’a gerisin geri dönerler. Çünkü mebdede, (başlangıç) Hakk idi. Ve mead (dönüş) dahi

Hakk'tır. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Kerim Bakara Suresi 2/156 âyetinde Buyurur: **"Elleziyne izâ esabethüm musiybetün gâlû innâ lillâhi ve innâ ileyhi raciûn."** Onlar kendilerine bir belâ geldiği zaman, biz Allah'ın teslim olmuş kullarıyız ve biz ancak O'na döncüleriz." diyenlerdir. Marifet ehli 'Inna lillahi ve inna ileyhi raciun' cümlesine 'Geriye dönüş cümlesi' demişlerdir. Nakkaş'ın hüner ile yaptığı yine kendi Nakşı'dır.

**Nakkaş'ın karıştı yaptığı iyi ve fenalar
Yine aynı şekilde görüntüye gelirler.**

Bunun anlamı şudur ki: Her nakış, varlık levhasında nakşedilmiştir. O nakış, nakşeden Nakkaş'ın suretidir. Yani, sonsuz isimlerin görüntüye gelme yerlerini teşkil eden sıfatlardır. Aşık, bu keyfiyete erişince dört yanı didâr olur. Çünkü bu saadet, aşık yâr olduktan sonra, başka yüz görmek, o aşık büyük ızdırıp verir hale gelmiştir. Bunun delili ise, Kur'an-ı Kerim Bakara Suresi 2/115 âyetidir: **"Ve lillâh-il Meşri-gu vel Mağribü fe eynema tüvellû fe semme vechullâhi innallâhe vâsiün âliym."** *Meşrik da Allah'ındır, mağrib da. Onun için nereye dö-*

ner, yönelirseniz, Allah'ın yüzü oradadır. Şüphesiz ki Allah vâsi'dir, hakkıyla bilicidir."

**Hangi yana baktınsa yüz göründü
Şol yüz dediğim dîdar göründü.
Baktığın gördüğün Cemâl büründü
Sen zannettin ona hayal denildi.**

Ey İnsan! Hak Teâlâ diledi ki: Varlığı aynasından kendi doğruluğu delil istemeyen kendi güzelliklerini görmek için, kendi Cemâl ve Kemâliyle aşk muhabbet eyledi. Ve böylece, çokluk aynasından tecelli eyleyip, yaratmış olduklarını İlâhi Kudretiyle sevdi. Bu nedenle ârifler, Yüce Yaratıcıya Aşık derler. Yukarıda bir kaç yerde geçtiği gibi, Aşk, Aşık ve Mâşûk bu üçü birdir. Bu nedenle, Aşık-ı İlâhi olmayan, aşk sırrından habersizdir.

**Ey gönül gel gayriden geç aşka eyle iktidâ
Zümre-i ehli hakikat aşkı kılmış muktedâ.**

**Mevcûdat u mâlûmata aşk akdem dürur
Zira aşkın evveline bulmadılar ibtidâ.**

Hem dahi cümle fenâ buldukta aşk bâki kalır
Bu sebepten dediler kim aşka yoktur intihâ.

Dilerim senden Hüdâyâ eyle tevfikin refik
Bir nefes gönlüm senin aşkından etme gel cüdâ.

Mâsivâ-yı aşkının sevdasını gönlümden al
Aşkını eyle iki âlemde bana âşinâ.

Aşk ile tamuda olmak cennetidir âşıkın
Lik cennette olursa tamudur aşksız anâ.

Ey Niyazi mürşid istersen bu yolda aşka uy
Enbiya vü evliyaya aşk olmuştur rehnümâ.

* * *

Hangi gönül kim muhabbet dağına vasıl değil
İki âlemde de ona bil bir dağ hasıl değil.

Çün muhabbet tir Hudâ pes sevgisiz
Kimse kurbet deyrine vasıl değil,

Aşk sürmesini can gözüne çekersen göresin
Kim bu yüzden iki âlemin perdesin hail değil.

Cebraile eliyle yüzbin yıl yüzersin yüz tutup
Bahri Vahdet'tir serâser bir kadem sahil değil.

* * *

Evvel bize farz-ı vacib Allah adın anmak durur
O'nun adın zikredelim ol kim kamu müştak durur.

Evvel dahi oldur kadim, ahir yine oldur mukıym
Oldur kerim oldur rahim, oldur ki şeksiz Hak durur.

İki cihanı yaradan ol, ay-ı güneş yürüden ol
İnsü melek durudan ol eyle kim ol Hallak durur.

Oldur Ahad, oldur Samed, oldur ezel, oldur ebed
Ol bi hisab-ü bi aded, oldur kim ol Rezzak durur.

Oldur ki can viridi tene, oldur ki ten viridi cana
Eyle ki renk viridi kana, ol hakimi mutlak durur.

Onsuz ona kim varısar, onsuz ona kim eriser
Onsuz onu kim görüser ondan yana kim bak durur.

Ayrılmayız bulduk onu, ayrılmayız bildik onu
Önden sona Aşık canı, onunla müstağrak durur.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

(İnsanın Kemâli)

Ey İnsan! Buraya kadar açıklayıp yazdığımız hakikatları, hikmetleri okudun veyahut okuyandan dinledin. Bundan sonra benim işim bitti, ben her şeyi bildim ve buldum sanma. Çünkü, insanın kemâli nedir, ne demektir, öğrenmedin, bilmiyorsun. İnsanın Kemâlini bilmediğin için de, Fenafillah'a eremezsin. Öyle ise, bu konuyu iyi düşün ve sana anlatacağımıza kulak ver ki gerçeğe eresin. Kemâle eren insan odur ki; Hak Teâlâ'nın cümle sıfatı ile muttasıf ola. O zaman o insan, kamil insan olur.

İnsan-ı kamil olan da, kutub olur. Kutub ise âlemde bir olur. Kutub da Hakk'ın bütün sıfatlarının mazharıdır. Ve yine o kutbun haritasında onsekiz bin âlem bir darı tanesi kadar görünür.

Ey İnsan! Bu sözleri işittikten sonra sen kendini topla ve aklındaki cehaleti at, biraz düşün ve gör ki, sen neyin mazharısın. Ve o sıfattan hangi sıfata sahipsin. Hakk'ın o niyeti olmayan İlminden ve Kudretinden neyin vardır? Hiç birisi. Çünkü göklerin, yerin ve hatta kendi nefsinin ilminden dahi acizsin. Öyle acizsin ki, bir işi kafanda düzenlersin, fakat o düzenlediğin iş, senin istediğin doğrultuda gitmez. Zira bunun hikmetlerinden haberin yoktur. Saltanatta hükmün geçmez, çünkü elinde Hak, adalet ve doğruluk adıyla bilinen fermanın yok. Kendi kendine bile hükmün geçmez, çünkü sen Padişah değilsin.

Ey İnsan! Biraz insaf ile düşün. Sen Hakk'ın hangi sıfatından aciz değilsin ki, deniz'den bir damlasın ve güneş'ten bir zerresin. Çünkü, İnsan noksan olduğu için acizdir. Fakat noksan, kemâl (olgunluk ve sıdk ile yapılan güzel iş) isterse, onun mutluluğu gelişir, artar, çoğalır. Eğer noksan olarak kalırsa, mutluluğa eremez ve bilinçsizlik içinde her gün zarar ve ziyanda olur. Ömrü Hakk'a karşı isyanla geçer.

Bu konuda Yüce Peygamberimiz şöyle Buyurmuştur: **“Men isteva yevmâhü fe hüve mağbûnun ve men kâne emsehü hayr’ün min indehü fe hüve mel’unûn.”** İki günü birbirine eşit olan ziyandadır. Dünkü gününü karlı gören de lanetlenmiştir.” (Deylemî, Müsned, III-5910.)

Gerçek İnsanlık günden güne, iyiye ve doğruya doğru gelişmekle olur. Çünkü bu Dünya, ahiretin ekin ekilen bir tarlası gibidir. Bu konuda Hz. Peygamber Buyurmuştur: **“Eddünya mezra-at-ün ahire.”** Dünya ahiretin ekin ekilen tarlasıdır.” (Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, I-1320.)

Burada ekin ekmekteki maksat, daha sen öbür dünyaya göç etmeden evvel, bu dünyada ektiğin güzel amellerini biçsin. Yani, sadakat, iman, ilim, hilim, aşk, şevk ve mürüvvet, sahibi olasın. Çünkü, insanın mutluluğu ve saadeti, bu sıfatlar ile muttasıf olacaktır. Hakk’ın İlâhî bakış yeri, insanın gönlüdür. Nitekim Yüce Peygamberimiz Buyurmuştur: **“İnnalâhe lâ yenzurû ilâ suveriküm velâ ilâ âmâliküm bel yanzuru ilâ kulûbikum ve niyyati kûm.”** Doğrusu, Allah sizin suretlerinize ve şekillerinize bakmaz. Bilin ki, ancak Kalblerinize ve kalblerinizdeki niyyetlerinize bakar.” (Müslim, İbn-i Mâce’den Aclûnî Keşfü’l-Hafâ, I-738.)

Çünkü, Hakk’ın mazharı gönüldür. Ve itibar edilen de niyettir. Yüz güzelliğinin halk indinde çirkin ve güzel olmuş ne önemi var. Çünkü, gönül sırrı halka gizli, Hakk’a aşikardır. O Allah dostlarının gönüllerindeki sırrı, yine gönül erlerinden başkası anlayıp, bilemez. Bir Hadisi Kutside Hz. Peygamberimizden naklen, Yüce Hak Teâlâ şöyle Buyurur: **“Evliya-i tahte gibâbi lâ yağrifihüm gayri.”** Benim öyle Veli kullarım vardır ki, âzamet ve Kudret çadırımın (Gök kubbemin) altında bulunurlar. Benden gayri kimseler onları bilmez ve bilemezler.” (Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, I.)

Ey İnsan! Şurasını iyi bil ki, her şey Hakk’ın varlığıyla var oldu. Fakat, herkese yeteneği kaderince tecelli eyledi. Bu da kulun kabiliyeti, yeteneğiyle orantılı olarak oluşur. Kur’a da hissene nasıl ne düştü ise ve o anki yerin nerede ise, o bulunduğu yerin kadir kıymetini iyi bilesin ki, kendi kendine iyilik eder ve Hakk’ın Rahmetine nâil olursun.

Bir Hadisi şerifte Buyrulur: **“Ya ibn Adem! inneke mâ daavtenî ve recevtenî gafertü leke ale mâ kâne minke ve lâ übâli ya ibn âdem’e lev belagat zünûbüke anânes-semâi sümmeş-tagfer tenî gafertü leke.”** Ey kulum! Sen bana dua edip bağışlanmanı istediğin müddetçe günahlarını bağışlarım. Ey Ademoğlu kulum! Gü-

nahların yer ile gök arasını dolduracak olsa dahi, sen sıdkile benden affını istersen yine seni affederim.”

Ey İnsan! Hak Teâlâ'nın varlığına Nur derler. Çünkü, O, Nur üstüne Nur'dur. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Kerim Nur Suresi 24/35 âyetinde Buyurur: **“Allah-ü nurussemâvâtî vel arzı meselü nurihî kemişkâtin fiyhâ misbâhün el misbâhu fî zücâcetin ez zücâcetü keennehâ kevkebün dürriyyün yükadü min şeceretin mubâreketin zeytûnetin lâ şarkıyyetin ve lâ garbiyyetin yekâdü zeytühâ yüdiy'ü velev lem temseshü nârün nûrün alâ nurin yehdillâhü li nurihî min yeşâü ve yazribullâhül emsâle linnâsi vallâhü bi külli şey'in alîm.** *“Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun sıfatı, sanki içinde bir çerağ bulunan bir hücredir. O çerağ bir sırça içindedir. O sırça da sanki bir inci, bir yıldızdır ki güneşin doğduğu yere de, battığı yere de nisbeti olmayan mübarek bir ağaçtan, zeytinden tutuşturulup yakılır. Onun yağı, kendisine bir ateş dokunmasa da, her zaman ışık verir. O nur üstüne nurdur. Allah kimi dilerse onu nura kavuşturur. Allah, insanlar için meseller irad eder. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.”*

Ey İnsan! Âyette de buyrulduğu gibi nur aydınlatıcıdır. Her kimde bu nurun tecellisi ek-

sikse, nur tecellisi fazla aydınlanmış olan kimseden nur talep etmelidir. Çünkü kendinde olmayan nuru ondan alarak aydınlanmış olur. Yine kendinde olmayan kemâli, insan-ı kâminden isteyen ve ona canı gönülden tam teslimiyet gösteren isteklinin mutluluğu ve saadeti, kim bilir belki de bu yolla elde edilir. Çünkü, Cenab-ı Hakk'ın Cemâl nuru, Cemiller'de tecellî eyler. Bu da, Enbiyaullah ve Evliyaullah'tır. Bütün halk, onlara mûtîdirler. Ve bir kimse, onlara inanmayıp itaat etmezse, Hakk'ın katında kovulmuşlardan olur.

Şurası iyi bilinmelidir ki, bir kimsede Hakk'ın Hak varlığı, zaman içinde daha fazla tecellî eyleirse, o zaman kendinden aşağı aşamada bulunanların kıblesi olur. Bu nedenle Enbiya ve Evliya âlemin kıblesidirler. Her kim onlara rağbet etmez ve onlardan yüz çevirirse, Allah şeytanın şerrinden muhafaza eylesin, mutlak kafir olur.

Evliyaullah; cihana gelen Enbiyaullah sayısınca ve her asırda mevcut olmuştur, olması da gerekir. Çünkü, Evliyalar, Enbiyalar'ın varisidirler. Ey İnsan oğlu! Bu sözleri okuyup öğrendikten sonra, biraz düşün ve konuyu iyice tetkik etmeye çaba sarfet ki, Hakk'ı bırakıp batılı rehber edinme, çünkü, Yusuf'u satıp da yerine ne alacaksın?

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

(Âlem Kutublarının Gerçeği)

Ey İnsan! Bir Hadis-i Şerif şerhinde rivayet edilir ki; âlemde üçyüz elli beş Evliyaullah vardır. Ve bunlar bu cihandadırlar. Tâ kıyamet gününe kadar, bu cihan âleminde bulunmaları hiç bir zaman ve hiç bir devirde eksik olmaz.

Bu Evliyaullahın üçyüzü bir bölüktür, kırkı bir bölüktür, yedisi bir bölüktür, beşi bir bölüktür, üçü bir bölüktür. Ve bu üçten birisi ise, kutubtur. İşte o kutub, diğerlerinin kıblesidir. Bu nedenle Hakk'ın Mazhar-ı noksansız ve eksiksiz olarak kutubtur.

Kutub ise, öyle her cübbe giyen değildir. Benlik deryasında gemisini yüzdürenler, kutub olsaydı her gemici kutub olurdu. Gerçek kutub, zahirde ve batında, mevcûdâtın kendisine yöneldiği ve teveccüh ettiğiidir. Kutub, kevnî ve ilmi kerâmet sahibidir.

Hakikat âlimleri ve Allah dostları, bu konuda derler ki, Hak Teâlâ Hazretleri Zat-ı, Sıfat-ı, Kemâl-i ve Kudret-i ile eksiksiz kutubtan tecellî eylemiştir. Ve mazhar-ı noksansız ve eksiksiz ancak kutubtur. Arş'ın gönlü kutubtur. Ve yine geri kalan diğer mevcûdâta tecellî eyleyen kutubtur.

Diğer yandan, zahir ehlinden bazı kimseler, bu konuyu iyi tetkik edip derinlemesine anlayamadıklarından ve şekilden mânâyâ yol bulup geçemediklerinden dolayı, insan-ı kâmil denildi mi kendilerini kutub zannederler. Onlar bu iddialarından ve sözlerinden serbesttirler. Ve yine derler ki, Allah-ü Teâlâ her türlü ittihat ve hulûlden münezzehtir. Biz de onlara deriz ki, tabii ki, Yüce Allah, her türlü ittihat ve hulûlden münezzehtir.

Ey boş iddialarla bu sözleri söyleyen biçare insan! Eğer sen ittihat ve hulûlün ne olduğunu bilseydin, kutbun vasıflarını işitip öğrenince, küfrü yüklenmezdin. Eğer sen, Hak Teâlâ'nın

ilmi, benim okuduğum zahir ilmidir, bundan gayri ilim yoktur, dersin; bilki sen cahillerdensen. Ama dersin ki, bizim okuduğumuz zahir ilminden başka ilim vardır, fakat, biz onu görmedik, işittik ama bilmeyiz, inkar da etmeyiz. Çünkü, Enbiya, Evliya, Meşayih ve delile dayanan ulemâlar, bu ilimden haberdardırlar. O zaman sen, bu ikrarınla doğru ve güzel söz söylemiş olursun. Dolayısıyla bu sözünle sen, iman ehli olursun.

İşitmekle hemen ikrar eylediğin, fakat içeriğini iyi bilmediğin ve bu kitapta sana çokça anlatılan işte gerçek ilim, o ilimdir ki; halkın çoğunluğu gerçeği araştırıp, derinlemesine bilmediği için bu ilme düşmandır. Önceki bahislerin birinde sana anlatıldığı gibi, “Kişi bilmediği şeye düşman kesilir.” Bu sözün asıl delili ise, Talâk Suresi 65/12 âyetinde Hak Teâlâ Buyurur: “...**Ve innallâhe kad ehata bi külli şey’in ilmâ.**” *Doğrusu, Allah, her şeyi ilmiyle çepe çevre kaplamış bulunuyor.*” Yine bu konuda Yüce Allah Kur’an-ı Kerim Nisâ Suresi 4/126 âyetinde Buyurur: “...**Ve kanallâhü bi külli şey’in muhiyta.**” *Allah, İlim ve Kudretiyle her şeyi kuşatıcıdır.*” Hak Teâlâ her şeyi kuşatıcı olduğuna göre, bunda hiç hulül ve ittihat olur mu? Eğer sen, Yüce Kur’an-ın bu sözlerinden hulül ve ittihat manâları çıkartır isen, Kur’an-a

muhalefet etmiş sayılırsın. Eğer Kur’an-a dönüp imanını tazelemez isen, bil ki, kafir olursun.

Ey İnsan! Şu Hadisi Şerife iyi kulak ver: “**Ene inde münkesireti kulûbihim min eclî.**” *Ben, Ben’den dolayı kalbi hüznü olanlarla beraberim.*” (Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, I-614.)

Ey İnsan! Hadiste vurgulanmak istenen husus şu ki, Allah’ı içinde taşıyıp hüznlenenler, Allah’tan ayrı olduklarını sanmasınlar. Çünkü Allah, onlarla beraberdir.

Ve Allah Zülcelâl’in şu yüce sözünden sen ne anladın? Çünkü, bu âyet kafirleri alaya almaktadır. Kur’an Enfâl Suresi 8/17 âyet. “...**Ve mâ remeyte iz remeyte ve lâkinnallâhe remâ ve li yübliyel mü’mînîne minhü belâen hasenâ. innallâhe semîun alîym.**” *Habibim, attığın zaman da sen atmadın. Ancak Allah attı. Bunu, müminleri kendinden güzel bir imtihan ile denemek için yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işiten, kemaliyle bilendir.*” buyrulmuştur.

Ve yine, bu konudaki şu Hadisi şerife ne diyeceksin? “**İzâ ahbebe abden kunte lehû Sem’an ve Basar’an ve Lisân’en...**” *Bir kulumu sevdiğim zaman, onun işiten kulağı, gören gözü ve konuşan dili olurum.*” (Buhârî, 38. İbn-i Mâce, 16.)

Ey cahil İnsan! Bu sözlerin hepisine hulül ve ittihat mı dersin? Sakın gafil olma, çünkü, Hak Teâlâ ne diler ne işler ise, her şey O'nun istediği gibi olur. Nitekim bu konuda Kur'an-ı Kerim Hac Suresi 22/18 âyetinde Buyurur: **"Elem tere ennallâhe yescüdü lehû men fisse-mâvâtî ve men fil ardı veş-şemsü vel kamerü ven-nücûmü vel cibâlü veş-şecerü ved-de-vâbbü ve kesiyrün minen-nâsi ve kesiyrün Hakk'a aleyhil azâbü ve men yühinillâhü fe mâ lehû min mükrimin innallâhe yefalü mâ yeşâ."**Görmedin mi, göklerde olan herkes ve yerde bulunan herkes, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu hakikaten Allah'a secde ediyor. Birçoğunun üzerine de azab hak olmuştur. Allah kimi hor kı-larsa, onu saadete kavuşturacak Allah'tan baş-ka bir kuvvet ve kudret yoktur. Şüphesiz ki Al-lah, ne dilirse yapar."

Ve yine, Yüce Allah Kur'an-ı kerimin Ba-kara Suresi 2/253 âyetinde Buyurur: **"Tilker-rüsülü faddalnâ bağdahüm alâ bağdın min-hüm men kellemallâhü ve refea bağdahüm derecâtin ve âteynâ iysebn-e meryem-el bey-yinâtî ve eyyednâhü bi ruh-il kudüs-i ve lev şâ allahü magtetelellezîyne min bağdi him min bağdi mâ câethümül beyyinâtü ve lâki-nihtelevü fe minhüm men âmene ve minhüm**

men kefere ve lev şâallahü magtetelû velâ-kinnallâhe yef'alü mâ yüriyd."O peygamber-ler yok mu? Biz onların kimine, kiminden üstün meziyyetler verdik. Allah, onlardan biri ile söy-leşmiş, birini de (Hz. Muhammed) bir çok dere-celerle yükseltmiştir. Meryem'in oğlu İsa'ya o beyyineleri biz verdik ve onu Ruh'u'l Kuds ile destekledik. Eğer Allah dileseydi onların arka-sındaki ümmetler, kendilerine o apaçık bürhan-lar geldikten sonra, birbirini öldürmezdi. Fakat ihtilafa düştüler. Neticede onlardan kimi iman etti, kimi küfre saptı. Eğer Allah dileseydi bir-birini öldürmezlerdi. Şu var ki, Allah ne dilerse yapar."

Ey İnsan! ittihat ve hulülün ne olduğunu daha iyi anlamak ve ayırdetmen için şu sözlere iyi kulak ver. Hz. Musa Aleyhisselam'a bir ağaçtan **"İnnenî Ene-Allah..."**Şüphe yok ki Al-lah, benim" Nidâsı gelmişti. Şöyle ki, Musa, Tur dağının batı tarafından bulunan Tuva vadi-sine gelince, karanlık, soğuk ve karlı bir kış ge-cesinde, ateş yakmak için çakmağını çakar, an-cak, çakmaktan ateş yerine, sestten başka bir şey çıkmaz. Fakat, Tur dağının yan tarafında, uzak-ta yanan bir ışık görür. Bunu çobanların yaktığı ateş zanneder. Aslında bu gördüğü, Allah'ın Nur'u idi. Musa, ateş yanan yerde kendisine rehberlik edecek bir kimsenin bulunacağı dü-

şüncesiyle, o tarafa yönelir. Musa ateşe yaklaştığında, yemyeşil bir ağaç görür. Bu ağacın alt dallarından en üst tepesine kadar bembeyaz bir ateş kuşatmıştır. Ve bütün azametiyle ve olanca parlaklığıyla büyük bir ateş ve ışıkla kaplanmış, tutuşup yanmaktadır. Musa, orada ve ateşin etrafında hiç bir kimseyi görmez. Ama, ateşin ışığının ve ağacın yoğun yeşilliğinin koyuluğuna ve şiddetine hayret eder ve olduğu yerde dona kalır. Çünkü, ne ateş ağacın yeşilliğini değiştirmiştir ve ne de ağacın suyu çekilmiş, kurumuştur. Onun ışığından ve alevinden herhangi bir azalma olmamıştır. Ardından, birdenbire içine huzur doğar ve ona dinginlik, sukûnet bırakılır. Ve o ağaçtan Musa'ya Allah-ü Zülcelâl Hazretleri Şöyle hitabeder: Kur'an Tahâ Suresi 19/14 âyet. **"İnnenî ene-Allahü lâ ilâhe illâ ene fağbüdnî ve ekımissalate li zikrî."** Şüphe yok ki Allah, Ben'im Ben. Benden başka hiç bir ilâh yoktur. Öyleyse bana ibadet et, beni hatırlamak ve anmak için namaz kıl ve beni çok, çok zikreyle."

Ey biçare insan! Yukarıdaki Kur'an âyetlerinden de görüldüğü gibi ağaçta 'Ene-Allah' nidasının geldiğini kabul ediyorsun da, Kamil İnsan'dan 'Ene-l Hak' nidasının geldiğini neden kabul etmiyorsun? Ve 'Allah'ın ikinci büyük halifesiyim.' Cübbemin içinde Allah'tan gayrı yoktur.' Sözlerindeki ince ve hoş manâyı iyi

tahlil et ve anla ki, insan, âdem, Mefhar-ı Mevcûdât'tır. (Yaratılmışların içinde, ıftihara, öğrenmeğe, sevinmeğe layık olan.) ve mahlukatın en değerlisidir. Dünya ve âhiret âdem içindir.

**Zerreler zâhir mi olurdu âfitâbı olmasa
Katreler kande yağardı hiç sehâbı olmasa.**

**Bahr-ı zatın mevcinin hiç haddi vü pâyanı yok
Zâhir olmazdı cihan anın hubâbı olmasa.**

**Herkes anlar hem görürdü yüzünü ey dost senin
Kibriyâ-yı 'Lenterânî'den nikâbı olmasa.**

**Kim bilirdi zülfün ile kaşların mânâsını
İki Alem gibi şerh eder ol kitabı olmasa.**

**Ukdesin kim halledeydi ol kitabdan zülfünün
Anın insan denilen âhirki bâbı olmasa.**

**Hâşri inkâr eyleyen mülhidler ilzam mı olur
Sâlbesâl evrakı eşcar inkılâbı olmasa.**

**Kabri vahdet kûşesi haşri temâşâgâh idi
Ey Niyazi kimde kim cehlin azâbı olmasa.**

İnsan-ı kamilin gönlü, o kadar geniştir ki, onsekiz bin âlem onun katında bir darı tanesi gibidir. Çünkü, mü'minin kalbi Beytullah, mü'minin kalbi Arşullah denilmiştir. Böyle olunca da, mü'min kimsenin kalbi Allah'ın Evi'dir. Buna, Hz. Peygamberimizin şu kutlu Hadisi delildir: **“Lâ yesteûnî arzî velâ arşî velâ kürsî bel yesteûnî kalbü-l mü'min.”** *Beni kaplamaz yer ve göklerim, velâkin benim mü'min kulumun kalbi, beni kaplar. Ama insanlar uyuyorlar, ne zaman uyanırlarsa gerçeği anlarlar, fakat vakit geçer.”* (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, II-2256.)

Ey İnsan! Bir evde, ev sahibinden başkasını çıkartır boşaltırsan, ancak evde ev sahibi kalır. Fakat her evini boşalttım diyenin sözü işitildiğinde bu söz gerçek olsaydı, herkes ev sahibi olurdu.

Benim maksudum âlemde değildir, lâkin illâ hu
Bu benim derdime derman değildir, lâkin illâ hu.

Değildir Hürî vü gılman, ne cennet köşkü ne rıdvan
Bu benim gönlüme derman değildir, lâkin illâ hu.

Onun nakşı hayalinden, cihan bir zerre olmuştur
Nazar etsen o zerreden görünmez lâkin illâ hu.

Ey Bayram eğer idrak edersen sen bu âlemde
Bu sırrın sırrına kimse erişmez lâkin illâ hu.

Ey biçare İnsan! Bu konuda sana yüzbin delil ve kesin vesika getirerek apaçık isbat ile beyan eylesek bile, eğer senin gönül gözün açılmamış ve ebedi kör ise, ona uygulanan ilaç tedavileri faydasızdır ve tesirsiz kalır. Bunlar hakkında Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim İsra Suresi 17/72 âyetinde Buyurur: **“Ve men kâne fî hâzihî a'mâ fe hüve fîl âhireti a'mâ ve edallü sebiylâ.”** *Kim bu dünyada kör olursa o, ahirette de kördür, yolunda şaşkınlık içindedir.”* Ey biçare! Burada kastedilen et gözünün kör olması değildir. Maneviyatta gönül gözünün körlüğüdür ki, bunun çaresi yoktur.

Er bildiğin eğer ki meseldir er bilir,
Hüner sahibinin makamın hüner sahibi bilir.

İnkâr ederse sırrını bîganeler ne gam,
Her bî haberin gönlünü, bî haber bilir.

Kim kendini bilir, biliniz ki Tanrıyı bilir,
Kim Tanrısını bilir, dü gerisi ser be ser bilir.

Şeyhoğlu, her kim nefesine câhildir belli,
Değil deme kim hayır ve şer bilir.

Ey İnsan! Şurasını iyi bil ve anla ki, her ki-
şi kutub değildir. Kutub, gerçek batın ilmine sa-
hip olan ve dünyayı bir pula satandır. Ve çokluk
âleminde yaşayıp da, bu çokluk âleminde
Bir'liği yaşayandır. Bir kişinin kutub olması
için, bütün batın erlerinin ona yüz çevirip te-
veccüh etmesi gerekir. Kutub, Hakk'ın tamm
sıfatının mazharıdır. Ve âlem'in feyzidir. Bir
kimse kutba yakınlaşırsa o Veli'dir. Yine bir
kimse kutub sohbetine hakkıyla ve layıkıyla ka-
tılırsa, Hakk'a ulaşır ve o kimsede herhangi bir
korku ve şüphe kalmaz. Bu konuda Hak Teâlâ
Hazretleri Kur'an-ı Kerimin Yunus Suresi
10/62-63- âyetinde Buyurur: **"Elâ inne evliyâ
allahi lâ havfün aleyhim ve lâhüm yahzenûn.
Ellezîne amenû ve kânû yettekûn."** *Haberiniz
olsun ki, Allah'ın veli kulları için hiç bir korku
yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir.
Onlar iman edip takvaya ermiş olanlardır."*

Var olsun sufiler ki kurtuluşu Tanrıda buldular
Gözler O'ndan başkasını görmedi şad oldular.

O'ndan başka kimseler umurlarında değildi
Onlar türlü libaslar soyundu Melâmet giyindi.

Onları Tanrı seçti, sevdi bastı bağrına
Yalnız onlar için kaldırdı örten perdeyi arada.

Kutub, başka bir vücudda tecelli intikal ey-
lemek dilerse, üçlerden biri onun yerine tayin
edilir. Üçlere de beşlerden biri gelir. Beşlere
yedilerden biri getirilir. Yedilere kırklardan biri
gelir. Kırklara üçyüzlerden biri gelir. Üçyüzlere
ise salih ve sülehâdan birisini seçerler. Bu çark
kıyamet gününe kadar böyle döner. Kıyamet
yaklaştıkça, bütün mahlûkâtın yavaş yavaş bü-
yükten küçüğe, bu dünyada nesli tükenir. Bir
müddet sonra da, üçler, beşler, yediler, kırklar,
üçyüzler, salih ve sülehâlar bir bir giderler. Bu
âlemde yalnız kutub kalır. Ne zaman ki, Hak
Teâlâ, bu âlemde tecellisini çekmek isterse, o
zaman kutub dahi bu dünyadan gider. Dünya
alt-üst olur. Bunun delili Kur'an-ı Kerim Rah-
man Suresi 55/26/27 âyetidir: **"Küllü men
aleyhâ fân. Ve yebkâ vechü Rabbike zülcelâ-**

li vel ikrâm.”Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi olan Rabbinin Zatı bâki kalacaktır.” Ayette de belirtildiği gibi, bu âlemde yalnız ve yalnız bâki olan Hakk’ın Cemâl”i kalır. Zaten hiç bir şey yok iken de, yine evvelden ve ebedden Hakk’ın Vech-i var idi. Çünkü, her yaratılan mahluk perdelidir. Yalnız Hâlik perdeli değildir. Perdeler yok olur. Perdesiz olan O Allah ki Bâki’dir.

Bunun delili ise, Kur’an-ı Kerimin Kasas Suresi 29/88 âyetidir: “**Velâ ted’û maallâhi ilâhen âhere lâ ilâhe illâ hüve küllü şey’in hâlikün illâ vechehû lehül hükmü ve ileyhi türceûn.**”Allah ile birlikte diğer bir tanrı daha edinip tapma. O’ndan başka hiçbir tanrı yok. O’nun zatından başka her şey helak olucudur. Hüküm O’nundur ve siz ancak O’na döndürüleceksiniz.”

Ey İnsan! Yukardaki sözleri işitip de, kıyamet gününün ve yeryüzündeki mahlûkâtın bir kaybolmadığını zannetme sakın. Çünkü, senin bu dünyadaki kısacık ömür dilimin, Hakk’ın katında yedi deryadaki bir damla su ve uçsuz bucaksız çöllerdeki bir kum tanesi gibidir. Ve yine iyi bil ki, sana verilen seksen-doksan yıllık ömür, Hakk’ın katında belki bir sali-

se bile değildir. Sakın kıyameti inkar eden, emirleri tabiata bağlayanlardan ve zalimlerden olma. Çünkü Allah, zaman, zemin ve mekan ile kayıtlanamaz. Allah, her şeyden Münezzehtir. Ve Mukaddestir. Bu konunun delili ise, Kur’an-ı Kerimin İsra Suresi 17/42-43 âyetleridir: “**Kul lev kâne ma’a hû âlihethün kemâ yekülûne izen lebtegav ilâ zil arşı sebiylâ. Sübhânehû ve taâlâ ammâ yekülûne ulüvven kebiyrâ.**”*Deki: Allah ile beraber, söyleyegeldikleri gibi başka tanrılar da olsaydı, onlar arşın sahibine elbet bir yol ararlardı. O’ Allah, bunların söylemekte oldukları şeylerden tamamıyla münezzehtir, yücedir, büyüktür.*”

Ey İnsan! Şurası muhakkaktır ki, evvel, ahir, zahir, batın olan Hudâ’dır. Çünkü O’ Hadid Suresi 57/3 âyetinde Buyurur: “**Hüvel evvelü vel âhiru vez-zâhiru vel bâtını ve hüve bi külli şey’in aliyim.**”*“O’ hem evveldir, hem ahirdir, hem zahirdir, hem batındır. O’ her şeyi kemaliyle bilendir.”* Yine şurası iyi bilinmelidir ki, âlemin dış yüzünden, âlemin iç yüzü daha muteber ve önemlidir. Çünkü, zahir dediğimiz âlemin dış görüntüsü olan dünya uğraşları, kederler, üzüntüler, ilişkiler ve nefsin bireye haki-miyeti, büyük zulmettir. Batın dediğimiz âlemin iç yüzü ise, yukarıda saydığımız üzüntüler, kederler, dünyaya tutsaklık ve nefsin arzuları-

nın köleliğinden kurtulup, Hakk'ın emrettiklerini yapmaktır. Belâ ve musibetlerden kurtularak, Maksud-u İlâhiye nail olmak şek ve şüphe-siz cennet nimetleridir.

Âlemi fenâ (bu dünya), âlemi bekâ'ya (öbür dünya) değiştirilirse; haklı kim, haksız kim, doğru kim, senlik benlik nedir, bilinmez olur. Şu beyitlerdeki sözler buna işaret etmektedir.

**Lâ cerem eder kendi kendüz'ine,
Limen mülk Vahid'ül Kahhar.**

**Pes bu kez Rahmetinden Allah'ın Nur,
Hem ede lemhâ, lemhâ asâr.**

**Hem bekâya muteber ola fenâ,
Kendi harabına ola mimar.**

**Ol haremde aleyk-e aynullah,
Sana ayn-el yakîn ola Didâr.**

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

(Ruhun Aldığı Sıfat)

Ey İnsan! Kişi dünyasını değiştirip, ruh bedenden ayrıldıktan sonra, o insan bu dünyada hangi ahlak ve huy ile yaşamış ise, aynen o şekil ile suret bulur. Kimi hıncır, kimi köpek, kimi maymun, kimi çakal, kimi yılan gibi. Bazılarının da başları ayaklarının altında sürünür. Bazıları ise taş gibi çakılı kala, bazıları da dilleri dönmez ki bir kelime söyleyebileler.

Bunun delili Kur'an-ı Kerim A'raf Suresi 7/179 âyetidir: **"Ve lekad zere'nâ li cehenne-me kesiren minel cinni vel insi lehüm kulû-**

bün lâ yefgahûne bihâ ve lehüm ağyunün lâ yübsirûne bihâ ve lehüm azânün lâ yesme-ûne bihâ ülâike kel enâmi bel hüm edallü ülâike hümül gafilûn.”Andolsun ki biz, cin ve insandan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalbleri vardır, bunlarla idrak etmezler; gözleri vardır, bunlarla görmezler; kulakları vardır, bunlarla işitmezler. Onlar, dört ayaklı hayvanlar gibidir. Hatta daha sapıktırlar. Onlar gaflete düşenlerin ta kendisidirler.”

Ey İnsan! Sakın gafil olma, çalış çaba sarfeyle ki, yukarıda sayılan sıfatlar senden olmasın. Henüz ölüm senin yakana yapışmadan önce bu kötülüklerden kendini kurtarasın. Nefsin hayvanlığından, şeytanlığından ve yırtıcılığından uzak durasın.

Bir İnsanda nefsini bilmek peydah ola. Bu olay, rüya âlemi gibi uyurla uyanıklık arasında olur. Rüya ise, insanın kerametlerindendir. Nebi ve Resullük bölümlerindendir. Bu konuda Hz. Peygamberimiz Buyurur: **“El Rü’ya’s-salihatü cüz’ün min erbaiyne cüz’en minen Nübüvvet-i.”** Salih rü’ya, Nübüvvetin kırk bölümünden bir bölümdür.” (Buhârî, Müslim, Tirmizî, Taberânî, İbn-i Mâce.)

Yine rüya hakkında Hz. Resulullah Buyurur: **“Yekûlü izâ re’ya ahadüküm rü’ya yü-**

hibbû hâ fe innemâ hiye minallâhi fel yahmedillâhe aleyhâ vel yühaddes bihâ ve izâ re’yâ gayre zâlike mimmâ yekrehû fe innemâ hiye mineş-şeytani fel yesteiz min şerrehâ ve lâ yezkür hâ li ehadin fe inne hâ lâ tezurruhû.”İçinizde biriniz, sevdiği ve hoşlandığı bir rüya görürse, o rüya ancak Allah’tandır. Gördüğü rüya için Allah’a hamd eylesin ve rüyasını istediği kişiye açıklasın. Eğer hoş olmayan kötü bir rüya görürse, bu rüya şeytandandır, o rüyanın şerrinden Allah’a sığınsın ve bu rüyasını hiç bir kimseye söylemesin.” (Buhârî, IV-1581.)

Eğer sende hırs galip ise, nefsinde rüyanda kara böcekler ve karıncalar görürsün. Eğer cimrilik galip ise, köpek ve kedi şekillerini görürsün. Eğer kibirlenmek ve mağrurluk galip ise, yırtıcı ne kadar yaratık varsa o şekilleri görürsün. Eğer kin ve düşmanlık galip ise, yılan ve akrep şekillerini görürsün. Eğer sende şehvet galip ise, eşek görürsün. Eğer sende kötülük galip ise, timsahlar görürsün. Eğer sende oyun ve hile galip ise, tilki ve çakal şekilleri görürsün. Yani sende hangi düşünce ve şekil galip olursa, kıyamet gününde de sen o şekilde haşr olursun. Tevrat’ta, İncil’de, Zebur’da, Kur-an’da, birçok Hadis’te ve evliyaullah sözlerinde bu konuda ittifak vardır. Mevlâna Hüdavendigar Mesnevi’sinde bu konuda Buyurmuştur.

El hâbisâtü vel hâbisine hikmet est
Zişt râ zişt çift sabit est.

Pes tu her çift i ki, mi hâhi biber
Mahremi şeklû sıfat o beşer.

Tayyibâti ebed be sâyi tayyibîn
El hâlisine bil halisâtı est hıyn.

Pes imdi tayyib tayyib'den yana
Rücû eder habis habisten yana.

“Kötü dişiler, kötü erkekler hikmettir. Çünkü kötü ile kötü birlikte kalıcıdır. O halde sen, iyi ve kötüyü çift edinebilirsin. Beşer sıfatının mahrem şekli budur ki, iyiler ebedî olarak iyilere yönelir, kötüler de ancak kötülere doğru yönelir. Çünkü, iyiler iyilerden yanadır, kötüler de, kötülerden yanadır.”

Bu sözden de anlaşılacağı gibi, sen ne şekil ile senli benli olursan ve ona muhabbet duyar-
san, o şekil senin aynan olur ve aynaya baktı-
ğında, sen o şekil üzere görünürsün. Hâce Attar
Hazretleri Esrarname adlı eserinde bu konuyu
şöyle izah eder: Bir kimsenin ömrü, eşek tellal-

lığı ile geçmiş idi. Ecel gelip ruh bedenden ay-
rılacağı an gelmiş ve Azrail o kişiye çullu kara
eşegin sahibi sıfatıyla görünmüş ve canını al-
maya geldiğini söylemişti. Bunu duyan tellal,
hasta yatağında şöyle bağırmaya başlamıştı.
“Ey insanlar! bir çullu kara eşek gördünüz mü?
Sahibi geldi canımı almak ister.” Ey İnsan! Bu
sözleri iyi anla ve tetkik et. Çünkü, çullu kara
eşek, aslında o eşek canbazının kendi sıfatıdır.
Bu dünyada eşek canbazlığına muhabbet eden,
ölür iken de, o hal ile ölür ve öbür dünyada da
eşek şekliyle haşr olunur.

Ey İnsan! Bu tehlikelerden hiç bir kimse
yalnız kendi başına kurtulamaz ve zaten bu da
mümkün değildir. Bu kurtuluş, ancak gerçek bir
mürşid-i kâmil himayesinden ve himmetiyle
müyesser olur. Bunun için de, canı gönülden ve
dilden, gerçek mürşid-i kâmilden ders almak ve
onun sohbetinden feyizlenmek gerekir. Nebiler,
ümmetlerine dini nasıl öğretirlerse, Veliler de,
doğru yolu, yani Ledün ilmini taliblerine öyle
öğretirler. Nefsi kontrol altında tutmayı, fani
şeylerden nefsi uzaklaştırmayı, kanaat içinde
yaşamayı, faydalı fikirlerle ibadet ve ilimle
meşgul olmayı, az gıda ile yaşamayı öğretirler.
Çünkü nefis, ne huy görürse hemen onu kabul
edicidir. Eğer iyi huylarla muttasıf olursa, iyi
işlerle meşgul olur. Kötü işlerle meşgul olursa,

şer işlere muhabbet eder. Yani, nefis merkep gibidir. Ne tarafa yönlendirir isen o tarafa gider.

Ey İnsan! Kişi yaramaz huylarını, her zaman Hak Teâlâ Hazretlerine arzı niyaz eylese ve kendindeki yaramazlığın affını dilese, Hakk'ın inâyet ve muhabbetine erişir. Bu konuda Hz. Peygamberimiz Buyurur: **“Cezbet-ün min cezebat-in Rahman tüâzi mâ amelis-sa-kaleyn.”** *Rahman'ın cezbelерinden bir anlık cezbe, bütün ins ve cin'in amellerine denktir.”* (Keşfü'l-Hafâ,II-1069.)

Ey İnsan! Yüce Hakk'ın bir zerrecik muhabbetinin nişanı, ehlullah ile oturup kalkmaktır. Çünkü, ehlullah sohbeti Hak sohbetidir. Her kim ehlullahlar ile yakınlık kurar, onlara sevgi beslerse, Hak ile yakınlaşır ve Hakk'a muhabbet ve sevgi beslemiş olur. Resülü Ekrem şöyle Buyurmuştur: **“Men erade yeclisû mea Allah fel yeclisû mea ehlihi.”** *Kim Allah ile bir meclis kurmak isterse, ehlullah ile meclis kursun.”*

Fakat şu zalimler ki, Hak Teâlâ'nın inayetine ve kerametine layık değillerdir. Onlar hakkında Hak Teâlâ Hazretleri Kur'an Bakara Suresi 2/124 âyetinde Buyurmuştur: **“Ve izibtelâ ibrahime rabbühû bi kelimâtin fe etemmenne kale innî câilüke linnâsi imâmen kale**

ve min zürriyyeti kale lâ yenâlü ahdi-zâlimûn.” *Hani Rabbi, İbrahim'i bazı kelimelerle imtihana çekmiş, o da onları tam olarak yerine getirmiş, hakkını vermişti de, Rab şöyle demişti: ‘Seni insanlara önder yapacağım.’ İbrahim: Rabbim soyumdan da yap’ deyince, Allah: ‘Benim ahdime zalimler eremezler.’ buyurdu.*

Ey İnsan! Bu gaddar dünyanın aldatan cilvesine ve boş hevâ ve hevesine kapılıp da, neden ebedi saadette mahrum kalırsın? Hz. Peygamberimiz bir Hadisi şeriflerinde bu konuda şöyle Buyurur: **“Men ceâlel hemüm hemâ vahidah-hemel meâd kefa Allah sair hemüme ve min teşegâbet bi hül-hümümü min ahvâlid-dünya lem yübâlullahü fî udyetihâ helakehel hakim veşşâşi hâb.”** *Bir kimse bütün kaygılarını bir araya toplayıp âhiret kaygısı haline getirirse, Allah onun diğer kaygılarına kâfi gelir. Eğer dünya yaşantısını kaygı yaparsa, dünyanın hangi köşesinde helâk olursa olsun, Allah, o kişiye sahip çıkmaz.”*

Bir kişi, gittiği yanlış yolu bırakır, dünya muhabbetini elinin tersi ile iterse, Hak Teâlâ'nın emrettiği yola yönünü çevirirse, onun bu niyeti dahi kendisine yeter. Kainâtın Efendisi Yüce Peygamberimiz Buyurmuşlardır: **“Ed-Dünya cifetün ve talibü hâ kilâb-ün”** *Dünya*

cifedir, (leş)ona muhabbet edenler de köpeklerdir.” (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I-1313.)

Îlâhî keyfiyetler, haller, emirler, kasıtlar, taleplerden: Esmâ, Sıfat, Ef'al ve A'sar hakkında bilgisi olmayanlar ve bu bilinçsizlikler içinde yaşayanlar ve gaflet içinde yaşamlarını sürdürenler, dünyayı ve dünyalığı kendilerine put edinenlerdir ve bunlar mel'unlardır. Bir Hadisi Şerifte Buyrulur: **“Ed dünya mel'unetün ve mâ bihâ mel'un-ün.”** *Dünya mel'un dur, onun içindekilerle birlikte ona muhabbet besleyenler de mel'un dur.”* (Tirmizî, Taberânî, Ebu Nu'aym'den Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I-1321.)

Eğer dersin ki; bu kadar Peygamberler ve Veliler, dünyaya geldiler ve dünya hayatını yaşadılar, çünkü dünyasız bir kimsenin yaşantısını sürdürmesi olanaksızdır. Çaresiz, dünya her kişiye gereklidir. Öyle olunca dünya İnsana niçin haram olsun?

Ey biçare İnsan! Eğer sen bu dünyanın gerçek yüzünü bilip öğrenseydin, bu soruyu sorma ihtiyacı duymazdın. Zira, dünya denilince, sen bunu mal, kadın, çoluk-çocuk ve ünvan zannedersin. Böyle olunca da, gerçek dünya nedir ne değildir diye, üzerinde fikir yorup akıl etmezsin. Dünya hakkında Hak dostları pek çok söz söylemişlerdir. Fakat Hz. Mevlâna Hüdavendi-

ğar bütün bu sözleri bir araya toplayıp insanlara şöyle seslenmiştir:

**Çi set dünya, ez Hudâ gâfil beden,
Ne kumaş ve nakısu nakdû ferzendi zen.**

Yani: bir şey, insanı Tanrı sevgisinden uzaklaştırıyorsa, işte dünya odur. Bu şey ister iyi olsun, ister kötü olsun, ister hayal olsun, ister elle tutulur gözle görülen bir nesne olsun, bu senin gafletine delildir. Diğer yandan, yaratılış gayenin ne olduğunun farkında olup da, Allah'tan gâfil olmazsan, zaten biz ona dünya demeyiz.

Eğer gaflet nedir diye sorarsan, gaflet üçtür. Birincisi: Hakk'ı unutup O'nun yarattıklarına yönelmektir. İkincisi: Ahireti bırakıp, dünya ile meşgul olmaktır. Üçüncüsü: Ölümü unutup, devamlı diri kalacağını zannetmektir.

İmam-ı Gazali demiştir ki: Cümle ibadetlerdeki asıl maksat, gönlünü dünya sevgisinden ve muhabbetlerinden yüz çevirip, Hakk'a yönelmektir. İbadette maksat: Seni hayasızlıklardan, inkarcılıktan, isyandan men edip uzaklaştırmaktır. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Ke-

rim Ankebût suresi 29/45 âyetinde Buyurur: **“Utlü mâ uhiye ileyke minel kitâbi ve ekimis-salâte tenhâ anil fahşâi vel münkeri ve le-zikrullâhi ekberu vallâhü yağlemu mâ tesne-ûn.”** *Sana vahyedilen Kitab’ı oku. Namazı dos-doğru kıl. Çünkü, namaz edepsizlikten ve Kur’an-a, akıl’a uymayan her şeyden alıkoyar. Allah’ı zikretmek elbette en büyük ibadettir. Ne yaparsanız Allah bilir.”*

Ey İnsan! Yukarıda zikrettiğimiz âyette de bildirildiği gibi, Allah’ı devamlı hatıra getirmek, hatta gönlümüzden bir an olsun bile çıkarmamak ve O’nu heran zikretmek, bize bahşedilen kulluğumuzun başlıca yükümlülüğüdür. Nitekim Hakk Teâlâ, Kutsal Kitabı Kur’an-ı Kerim Bakara Suresi 2/152 âyetinde bu konuda şöyle Buyurur: **“Fezkurûnî ezkurküm veşkurûlî ve lâ tekfürûn.”** *Öyle ise siz beni anın, ben de sizi anayım. Bir de bana şükredin, bana nankörlük etmeyin.”*

Ey İnsan! Yine bu ibadetlerden olan oruç tutmaktan maksat ise, İnsandaki şehveti kırmaktır. Çünkü, şehvet kırıldı mı, o kişinin gönlü karargahı zikrullah olur. “Ben sığmadım yer ve göklerime, illa ki, beni zikreden kulunun kalbinden başka bir yere. “Hadisi şerifteki maksat ise, Hakk’ın Beyt’ini ziyaret etmektir.

Yine şurası iyi bilinmelidir ki, o gönül sahibini çok çok anarak, gönüle muhabbetullahtan başka bir nesne koymamaktır. Gerçek müslümanlık, Kelime-i Şehâdet getirmektir. Yani, **Eşhedü en lâ ilâhe illallâh, Ve eşhedü enne Muhammed’en abdü hû ve Resûlullâh**’ı zikreylemektir. Çünkü, Resulullah S.A.V. Buyurur: **“Men zekere ahlâsa Allah-ün erbaine sabaha zaharet yenâbi-ül hikmete min küllihi alâ lisâ-nî.”** *Her kim, kırk gün ihlâs ile Hak Teâlâ’nın zikriyle meşgul olsa, Hikmet çeşmeleri o kişinin gönlünden fışkırıp çıkar ve dil’inden yol bulur çağlayıp akar.”* (Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ-I.)

Bazı kimseler, bu sözleri şekli anlarlar, kırk yıl namaz kılar ve çeşitli şekillerde ibadetler ederler ve böylece işte biz müslümanız derler. Fakat onların gönlünde, fikrinde ve dilinde dünya sevgisi, boş olan şeylerden bir zerrek silmemiştir. Onların gönlü dünyayla doludur. Dolayısıyla da, ibadetleri şekilden ibarettir. Tavuk, su içerken başını kaldırır yukarı bakar. Zannedilir ki Hakka niyaz eder, halbuki onun başını yukarı kaldırması içtiği suyu aşağıya akıtıp sindirmek içindir.

Ey İnsan! Bir mü’minin gönlü dünya uğraşlarından kurtulursa, ol gönül Hak Teâlâ Haz-

retlerinin, Kudret elinin iki parmağı arasında olur. O, ne emrederse kul öyle yoğrulur. Bu konuda Hz. Peygamberimiz Buyurur: **“Kalb-el mü'min beyne isbaeyni min esâbiür-Rahmân-i mukallibü hâ keyfe yeşâü.”** Müminin kalbi, Rahmân'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır. Onu dilediği gibi evirip çevirebilir ve yoğurabilir. **“Mûtu kable ente mûtu. “Ölmeden önce ölünüz.”** Sırrına mazhar olur. (Ac-lûnî, Keşfü'l-Hafâ, II-2669.)

Mü'min bu mertebeye erişince de hayat ve dirilik bulur. Fahri Kâinât Efendimiz yine bu konuda Buyurmuştur: **“El mü'minûne lâ ye-mûtûne bel yenkalibûne mined-dârîl fenâ ilel dârîl bekâ.”** Mü'minler ölmezler, yalnız dar-ı fenâdan (Yok olucu dünyadan) dar-ı bekâyâ (Ebedî dünyaya) çizgi değiştirirler.”

Ey İnsan! Eğer Hakk'tan lütuf ve yardım olmazsa, Enbiya ve Evliya seni bu huy ve karakterinden kurtaramazlar. Hak Teâlâ Kur'an-ı Kerim Kasas Suresi 28/56 âyetinde Buyurur: **“İnneke lâ tehdî men ahbebe ve lâkinnallâhe yehdî men yeşâü ve hüve ağlemü bil mühtedîn.”** Habibim, hakikaten sen sevdiğin kişiyi hidayete erdiremezsin. Fakat Allah'tır ki kimi

dilerse ona hidayet verir ve O, hidayete erecekleri daha iyi bilendir.”

Şurası iyi bilinmelidir ki, Allah'ın âlemde ademe bu kadar ikazları var iken, insanı neyle yasaklarsan, ona arzu ve istek duyar. Bu konu hakkında şöyle denmiştir: **“El meru harisün âlâ mâ munia.”** Kişi, men edildiği şeye hırslıdır. Daha düşkündür.”

Ey İnsan! âlemde ve ademden maksad ve murad, Hakk'ı bilip O'na ibadet etmektir. Kur'an-ı Kerim Zariyât Suresi 51/56 âyetinde Yüce Allah Buyurur: **“Ve mâ halaktül cinne vel inse illâ li yağbüdûn.”** Ben cinleri de insanları da ancak bana kulluk etsinler diye yaratım.”

Gönülleri dünya hırsı, şehveti ve muhabbe-tiyle dolu olanlar, bu sözlerin anlamını düşünüp tefekkür etmezler. Çünkü onlar, bu nasihatlardan uzaktırlar. Onlarda o kulak yoktur ki, söylenenleri duya, dinleye. Onlarda Hakk derdi yoktur ki, Hakim olan Hakk'tan derdine derman isteye.

Ey İnsan! Bizim sözümüz, Hakk' a talib olanadır, yoksa, dünyaya talib olana değildir. Diğer bölümlerde de geçtiği gibi, bir kişi dün-

yada neye sevgi besler, neye muhabbet ederse, ahirette de yine onunla haşır olur. Allah-ü Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri, kullarını dünya ve boş şeyler muhabbetine düşürmesin. İnsanı yine kendi gibi yaratılmış bir âcizin muhabbetinden koruyup saklasın.

YİRMİNCİ BÖLÜM

(Nefsine Ârif Olan Rabbine Ârif Olur)

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim Şems Suresi, 91/7-8-9-10. âyetlerinde Buyurur: **“Ve “Nefsin ve mâ sevvâhâ fe elhemehâ fücûrehâ ve takvâhâ kad eflâhâ men zekkâhâ ve kad hâbe men dessâhâ. “Nefse ve ona bir takım kabiliyetler verip te, iyilik ve kötülüklerini ilham edene yemin ederim ki, nefsinin kötülüklerinden arındıran, kurtuluşa ermiş ve nefsi kötülüklerin içine gömen de ziyan etmiştir.”**

Ey İnsan! Buraya kadar yazılanlardaki asıl maksat şudur ki, kişi nefsinin bilirse, Rabbini bi-

lir. Bunun da başlıca kaynağı, temeli ilimdir. Cehalet ile bilinen nefisten insana hayır gelmez. Çünkü, bu bilinçsizce yapılan bir harekettir. O zaman, gerçek nefsi bilmek için ilim gerekir. Zaten ilim öğrenmek ve doğru ilim edinmek, kişiye farz-ı ayn-dır.

Bu konuda Hz. Peygamberimiz şöyle Buyurmuştur: **“Talebe el ilmi farizâtün alâ külli müslimûn ve müslimât-ün.”** Müslüman olan her erkek ve kadının ilim öğrenmesi farzdır.” (İbn-i Mâce, Mukaddime,17.)

Ey İnsan! İlim öğren, çünkü, gerçek ilim seni her türlü tehlikelerden, Haktan, hakikattan uzaklaşmaktan ve hatta helâk olmaktan kurtarır. Seni bilinçli ve gerçek duygularla yaşatır, Hakka yaklaştırır. Ve o ilmin hayır ve bereketiyle sevgi ve huzur içinde yaşarsın. Bir kişinin kıymeti ve değeri ilimdeki yeteneğine göre ölçülür. İmam Ali Kerremallahü Veche Aleyhisselam konu hakkında şöyle Buyurmuştur: **“Kıymet-ül mer’e miktarün mâ yahsenü hü.”** Kişinin kıymeti, yaratılış ve yaşayış güzelliği miktarıdır.”

Yine şurası iyi bilinmelidir ki, zahir ilmi ile nefsin kurtulması mümkün değildir. Çünkü, zahir ilmi açıklanmak ister. Açıkladıkça da o açıklayan kişinin ünvanı artar. Ünvanı arttıkça

da kibir ve gururu çoğalır. Bu da, onun mânevi helâkına sebep olur. Bir kimsede zerre kadar kibir olsa, o kişi cennete giremez. Resûlullah Hazreti Peygamber Buyurur: **“Lâ yedhülül cennete men kâne fî kalbi hi miskalü zerretün minel kibri.”** Kalbinde zerre miktarı kibir olan kimse cennete giremez.” (Müslim, İman,147.)

Yine Resulullah: **“Rubbe tal’in yelânühü el Kur’an.”** Nice okuyucular var ki, Kur’an onlara lanet eder. Bir kimse Kur’an okur, fakat o okuduğu Kur’an kendine lânet eder.”buyurmuşlardır.

Allah Teâlâ’dan hiç bir zaman kul, ümidini kesmemelidir. Zaten ümidini kesmeye hakkı da yoktur. Hakk’tan ümidini kesmeyen, O’ndan yardım dileyenler, mahrum olmazlar. Hakk kapısının dilencileri elleri boş dönmezler.

Ey İnsan! Şurasını iyi bilki, ilmin zahiri ve batını olmak üzere iki yüzü ve iki yönü vardır. Bu iki yüz ve yönden, yüzbinlerce yüzler ve şekiller doğar. Zahir ehli ilmin zahiriyle, batın ehli de ilmin batınıyla uğraşırlar. Zahir ehli, batın ilmini bilmez ise, câhildir. Batın ehli de zahir ilmini bilmez ise, noksandır. Gerçek mürşid-i kâmil, bu iki ilimden de hüner ve marifet sahi-

bi olması gerekir. yani Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat ilimlerini bilmelidir.

Zahir ilmi, kişiyi dünya işlerinde belirli bir hüner sahibi olmaya yöneltir. Kişinin günlük hayatını devam ettirmesine, mal yığmasına aracılık eder. Batın ilmi ise kişiyi ebedi hayata hazırlar, kişinin Hakka ulaşmasını sağlar. Zahir ilmi fani, batın ilmi bakidir. Burasını sen iyi düşün ve kararını ona göre ver ki, sonunda zarara uğrayanlardan olmayasın.

Sana senin batınından bazı şeyler haber vereyim de, senin batın kilidin olsun. Eğer bu kilidin anahtarı nedir diye sorarsan, o kilidin anahtarı "Nefsini bilmek, Hakk'ı bilmektir."

Bilmek istersen seni
Can içre ara canı
Geç canından bul anı
Sen seni bil sen seni.

Kim bildi ef'âlini
Ol bildi sıfatını
Anda gördü zatını
Sen seni bil sen seni.

Görünen sıfatındır
Anı gören zatındır
Gayri ne hacetindir
Sen seni bil sen seni.

Kim ki hayrete vardı
Nura müstağrak oldu
Tevhidi zatı buldu
Sen seni bil sen seni.

Bayram özünü bildi
Bileni anda buldu
Bulan ol kendi oldu
Sen seni bil sen seni.

Ey İnsan! Kişinin bedeni büyük bir şehir gibidir. Yani, âdemin bedeni şehristandır. Büyük âlem gibidir. Bu sözün hakikatı şöyledir. 'Âdem büyük âlemdir.'

Her ne varsa Alemde
Mislü vardır Adem'de.

Âlemde görünenler
Ademde ayrı değil
Ademdeki cevherler
Vahdet'de gayrı değil.

Yüce Peygamberimiz bu konuda şöyle Buyurmuşlardır: “**İnnallâhe halaka ademe alâ suretihilâ.**” *Şüphesiz Allah, Adem'i kendi suretinde yarattı.*” (Buhârî/38. İbn-i Mâce/16.)

İnsan, mazharı sıfatullahtır. Hak Teâlâ'nın bütün sıfatları, şu iki sıfatta toplanır. Diğer sıfatlar bu sıfatın mazharlarıdır. Hak Teâlâ'nın bütün işleri, buyrukları, bu iki sıfattan meydana gelir ki, biri Cemâl sıfatı, biri Celâl sıfatıdır.

﴿Cehennem, Celâl sıfatının tecellisidir. Cennet ise, Cemâl sıfatının tecellisidir. İnsan bu iki sıfat ile sıfatlanmıştır. Bir kişide, bu iki sıfattan hangisi ömür dilimi içinde ağır basarsa, başlangıcı, ortası ve sonu da öyle olur. Sana vacib olan ise vücudunda, yani kendinde Cemâl sıfatını bulur isen, buna şükredesin. Fakat sende Celâl sıfatı ağır basıyorsa, o zaman hiç durmayıp cihâdı ekber, yani nefsinle büyük cihâda başlamalısın. Çünkü büyük cihâd, insanın ebedî saadete ermesidir.﴾

Resulullah bir Hadisi şeriflerinde: “**Lâ yezelû-ricâlû yezhebû bi nefsihî hattâ yüktebü fiyil cebbâriyne fe yüseybehü mâ esâbe-hüm.**” *Kişi nefsinin kölesi olup, nefsinin arzuları peşinde gide gide kibirliler safına katılır. Böylece, büyüklük taslayanların başına gelen felaket, onun da başına gelir.*” (Tirmizî, 2001.)

Hz. Peygamberimiz, Uhud Savaşından döndüğünde, ashabına şöyle Buyurdu: “**Recânâ min cihad il asgâr, ilâ cihâd il ekber.**” *Biz küçük cihattan büyük cihada döndük. O da nefislerinize cihaddır. Bu günden sonra cihadı ekber ile uğraşın.*” (Beyhakî'den Aclûnî Keşfü'l-Hafâ,I-1362.)

Sahabe, bu söz üzerine büyük cihâd nedir? Ya Resûlullah dediler. Hz. Peygamber Buyurdular: “*Aklınızı ve nefsinizi Hakk'a yöneltip, onda oluşmuş kötülükleri fethetmektir. Vücudunuzdaki bu kaleleri fethetmekle, gönül şehrinizdeki hikmet çeşmeleri gerçeğe doğru akmaya başlar ve âlemdeki gizli sırlar size açıklanır.*”

Bir kimse nefsini bilmeyince, kendindeki kaleleri fethedemez. Batın ehli nefsini bilmek hakkında nice yüce sözler söylemişlerdir, hiç akıl edip ve kulak verip dinledin mi? Bir kimse o sözleri can kulağıyla ve sıdk ile dinlerse, istediği gayeye ulaşır.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

(Gönül Şehristanını Anlatır)

Ey İnsan! Şurasını iyi bil ki, gönül büyük bir şehristandır. O şehirde iki tane padişah bulunur. Her padişah kendi işinin hakimidir ve kendi işinin galip gelmesine bakar. Aralarında ki mücadele sonucunda hangisi diğerine galip gelirse, orada onun hükmü yürür.

Bu iki padişaktan birinin adı akıldır. Diğerinin adı ise tabiat dediğimiz şeytandır. Hakikatta bunların ikisi birdir. Ruh sıfatıdır. Fakat burada hangisinin mücadelesi diğerine galip gelirse, hüküm onundur. Eğer ruh, Cemâl ile

muttasıf olursa saadetli ruh olur. Bu da nefsi mutmainnedir. Eğer ruh, Celâl ile muttasıf olursa, buna nefsi emmare denir. Bu da şeytandır. Aslı Celâl ve Cemâl olan bu iki padişahın ordusunda, başkomutanlar vardır. Bunların savaş hünelerlerini bilemezsen, büyük cihadı (büyük savaşı) kazanman mümkün değildir.

Celâl sıfatının onbeş, Cemâl sıfatının onyedidi baş askeri vardır. Bunlar kendi aralarında, her dâim birbirleriyle kavga ederler ve birbirlerine galip gelmek için var güçlerini ortaya koyarlar, savaş halindedirler. Celâl isminin baş askerlerinin önderleri: 1-Tamah, 2-Hırs, 3-İntikam, 4-Kibir, 5-Kin, 6-Cimrilik, 7-Haset, 8-Gurur, 9-Gazap, 10-Düşmanlık, 11-Gıybet, 12-İnkâr, 13-Yalan, 14-Doyumsuzluk ve 15-Gaflettir. Cemâl isminin baş askerlerinin önderleri: 1-Kalb huzuru, 2-Kanaat, 3-Doğruluk, 4-İtimat, 5-Tevekkül, 6-İlim, 7-Güzel huy, 8-Tevazû, 9-Sabır, 10-Şefkat, 11-Merhamet, 12-Cömertlik, 13-İkrar, 14-Hürmet, 15-Teslimiyet, 16-Mürüvvet, ve 17-Allah Aşkı'dır.

Yukarda belirttiğimiz, toplamı otuziki olan baş savaşçıların sayıca sonsuz askerleri vardır. Önceki bölümden de söylendiği gibi, bunlar devamlı birbirleriyle savaşır. Ey İnsanoğlu! Senin vücudunda bunlar olurken, sen gaflet için-

desin. Bunlardan dahi hiç haberin yok. Eğer der isen ki, benim bu baş askerlerden haberim var, fakat, onların emrinde çalışan diğer askerlerden haberim yok, onların niceliğini ve niteliğini bilmiyorum. Ey İnsanoğlu! Kişi bir salise bile düşünmeden ve akıl yürütmeden ayrı değildir. Fakat bu fikirler sana hep hırs ve tamahkarlıktan gelir ise, işte biraz önce sorduğun o onbeş askerler, hırs ve tamahın askerleridir. Seni bunca belâ ve kötülöklere yönlendiren onlardır. Eğer, bu fikirler sana kanaat etmen için gelirse, o da diğer onyedi askerin galibiyetidir. Bu da, senin her iki cihanda saadet içinde yaşamın demektir. İman ehli kanaatkar olur ve onların düşünceleri daima kanaattır.

İyi ve doğru düşünce ilimden, yanlış ve isyan ise cehâletten doğar. Yanlış ve isyan askeri, onsekiz bin âlemi tuttuğu gibi, iyi ve doğru askeri de, onsekiz bin âlemi tutmuştur. Yanlış ve isyan askeri, hayâl kılıcıyla çarpışırken, ilim ve doğruluk askeri, akıl ve gönül kılıcıyla çarpışır. Fakat akıl ve gönül kılıcıyla çarpışmak, her kişiye nasip olacak kadar kolay değildir.

Gönül, fikir üretmekten bir an olsun ayrı kalmaz. İyiyi fikredip akla getirirsen, bil ki bu sıfatı Cemâl'dendir. Bu da Rahmânî'dir. Sende bu Rahmani olan fikrinde geriye dönme ve bu

düşünceyle sıratı müstakime devam et, hiç bir yola sapma, unutma ki, kurda-kuşa yem olmadan menzile ulaşan sen olacaksın.

Eğer senden işe yaramaz kötü fikirler çıkar ve aklına gelirse, bil ki bu sıfatı Celâl'dir. Ve şeytanidir. Vakit geçirmeden bundan uzaklaşmaya çalış. Bütün bu sözlerden çıkan sonuç şudur: Bir kişiye ne kadar kötülük gelir ise, bu gelen kötülüklerin asıl kaynağı hırs ve tamahtır. Yine bir kişiye iyilik, izzet ve şeref gelir ise, bu da kanaattandır.

İmam Ali Kerremallahü Veche Aleyhisse-lâm bu konuda Buyurur: "**Azze men kanâ-a ve zelle men tamâ-a.**" *Kanaat eden izzetli ve aziz olur. Tamah eden rezil ve zelil olur.*" Görüldüğü gibi, rezillik ve zelillik hırs ve tamahtan beslenmektedir. Ve yine İmam Ali Kerremallahü veche Buyurur: "**Küllü harisun mahrumün ve küllü tamahun mezmumün.**" *Harisler, bütün nimetlerden mahrumdurlar. Tamahkarlar, zemm olup kötülenmişlerdir.*" Yine Buyrulur: "**Nimet el cahilü ke ravzat ün fi mezbelet in**" *Ömrünü dünya tamahına harcayan cahilin nimeti, gübrelikte biten sebzeye benzer. Ne kendine ne de başkasına yararı yoktur.*"

Ey İnsan! İyi bil ki, mütekebbir yani kibirlenen, büyüklenen kişiyi, ne Allah sever, ne

Peygamber sever ve ne de halk övgüye layık bulur. **“Lâ senâe maa mütekebbir”** Kibirlenenler, büyüklenenler, gururlananlar övgüye layık değildir.”

Diğer yandan cimriler, hiç bir zaman rahmete erişemezler ve dolayısıyla da cennete giremezler. Bu konuda Muazzez Peygamberimiz Hazreti Resûl Ekrem Buyururlar: **“El bahiylü lâ yedhul ül Cennete ve lev kâne abiden.”** Abid kişi olsa dahi, bahil (cimri) cennete giremez.” **“Es sahiyyü lâ yedhulün Nâr ve lev kâne Fasikun.”** Fasik dahi olsa, cömert cehennem girmez.” (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I-885.)

Hak Teâlâ Hazretleri, cömertliği îman ile birlikte anmıştır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim Nisâ Suresi 4/39 âyetinde Buyurur: **“Ve mâ zâ aleyhim lev âmenû billâhi vel yevmil âhiri ve enfekû mimmâ razakahümûllâhü ve kânellâhü bihim aliymâ.”** Allah'a ve ahiret gününe iman edip de, Allah'ın kendilerine verdiğinden harcamış olsalardı bu, onlara zarar mı verirdi. Allah cömertleri sever ve onları çok iyi bilendir.”

Ey İnsanoğlu! Rızık için bunca zahmet, zorluk ve belâlara katlanarak, kendi kendine neden zulmedersin. Aslında, senin rızkın ezel-den bölünmüş, ayrılmış ve paylaştırılmıştır.

İmam Ali Kerremallahü Veche Buyurmuşlardır: **“Er rızku maksum ün vel eceli ma'lûmun ve bahiylün mezmûnün ve hâsîd ül mağbûnün.”** Kişinin rızkı paylaştırılmış ve bölünmüştür. Kişinin eceli kararlaştırılmış ve belirginleştirilmiştir. Cimri kötülenmiştir. Hasetcinin sonu aldanmışlıktır.” (Taberânî'den Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1381.)

Ey İnsan! Bütün bu konular, binlerce delil ve bürhanlar ile, Kur'an ve Hadis yoluyla, Peygamber ve Veliler vasıtasıyla çeşitli vesilelerle sana defalarca anlatılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in şu âyeti 9/28, inananlar için bir delildir: **“...Ve in hiftüm ayleten fe sevfe yuğnîkümullâhü min fazlihi in şâe innallâhe alîmün hakîm.”** Eğer yoksulluktan korkarsanız, Allah dediği takdirde, sizi lütuf ve merhametiyle zenginleştirecektir. Allah, her halde her şeyi iyi bilendir, hikmet sahibidir.” Ama, bir kişinin nefsi yoldan çıkmış, azgın ise, ona hiç bir çare yoktur. Bunun delili de, Ebu Leheb'tir. Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa bu kadar açık mucizâtların sahibi iken, Ebu Leheb kendisine inanmadı, kurtuluşa ermedi ve hakkında kelâm nazil oldu. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim Ebu Leheb Suresinde Buyurur: **“Tebbet yedâ Ebî Leheb'in ve tebbe mâ ağnâ anhü**

mâlühû ve mâ keseb seyaslânâren zate lehebin vemraetühû hammâletel hatabi fî cîdihâ hablün min mesed.”*Ebu Leheb’in iki eli kurusun! Kurudu da. Ona ne malı, ne kazandığı fayda vermedi. O alevli bir ateşe girecek. Karısı da odun hammalı olarak! Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde.*”

Ey İnsan! Nefis sahibine neyi bağışlar ki, kendi zevki için daima sözü uzatır durur. Ta ki, dünyada kendi başına mal-mülk ve iktidar sahibi ola. Daralıp genişlemede, kapanıp açılmada, sıkıntı ve rahatlıkta isteğine göre düzenleyici hep kendi olmak ister. Çünkü, nefsin her isteğini yerine getirenler, nefislerinin kölesidirler. Bunlar Hak ve hakikat kelâmını işitip, öğrenip ve bilmek istemezler.

Ve yine onlara, esen rüzgardan bile, iyi ve kötü bir haber, bir söz gelse, inanmamak için kendilerini zorlarlar ve bu esinti iyi dahi olsa, kötüye yorumlamaya mecburiyet gösterirler. Çünkü onlar, iyi ve güzel şeyleri alıp, kötü ve çirkin şeyleri atmayı bilmezler. Onların işi her zaman yakıp yıkmaktır. Nefisleri için, halka zulum etmeyi ve büyük edepli insanlara söz ile sataşmayı severler. Hak sözüne inanmamak için, körü körüne inat edip ayak direrler. İntikamcıdırlar, intikam almayı bir maharet sayıp

severler. Çünkü, onların nefisleri tecavüz üzerine yoğunlaşmıştır.

Ey İnsan! Eğer nefsin kötülüklerini sana detaylıca açıklayıp anlatsam, sayıca yüzbinleri bulur. Fakat öz olarak açıklamak gerekirse, nefsi aşırı azdıran; şöhet, mal, şehvet ve cehâlettir. Bu saydığım dört şeye nefisini esir eden kişide, binlerce Nemrud, Firavn, Haman ve Karun ders alır. Çünkü, bu saydığım dört kişi yine dört nesneye zamanlarında hocalık etmişlerdir. Hangi asırda olur ise olsun, bu dört şeye muhabbet besleyenler, zamanın Nemrud, Firavn Haman ve Karunu’durlar.

Şurası bir gerçektir ki, aç ve çıplak kalan hiç bir kişi, aç ve çıplak kaldığı için nefisine yenilerek isyan edip tanrılık iddiasında bulunmaz. Fakat şurası da unutulmamalıdır ki, aşırı yoksullukta da, büyük hatalar ortaya çıkar. Bir Hadisi şerifte: “**Vel cehlü vel fakrû yekşifâni külle ayb in.**”*Cehâlet ve fakirlik her kusuru ortaya çıkarır.*”buyrulmuştur. Kişi darda kalmaması için ve kusurlu olmaması için, mutlaka çalışmak mecburiyededir. Yine bu konuda Hz. Peygamberimiz Buyurur: “**Kad el fakrû en yekûne küfran**”*Aşırı fakirlik insanı küfre sürükler.*” Ve bazı nefis açlıktan gazaba gelir. Fakir ve güvensiz olduğu için de, kişi acizlenerek kü-

für söz söyleme gafletine sürüklenebilir. Daha sonra da bu yaramaz hali kemikleşerek ölünceye kadar sürebilir.

**Kötü huy ki sende kıldı karar,
Tâ ölünce seni kıldı bî karar.**

**Çalış ki kötü huyun döndüresin,
Ol cihana güzel huy gönderesin.**

**Cümle âlemin nuradı isteği bu,
Ve yaramaz huy ola ona iyi huyu.**

**Gel dilerse bu derdin dermanını,
Mürşide var tuta gör fermanını.**

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

(Fakr Nedir?)

Resulullah Sallallahü Teâlâ Aleyhi ve Sellem Hazretleri Buyururlar: **“El fakrû fahrî.” Kad el fakrû en yekûna küfrâ** El fakrû siva-dül Vechi fiddareyni.” *Fakirlik benim övün-cümdür.* Diğer bir Hadiste: *“Fakirlik neredeyse küfür olayazdı.”* Yine başka bir Hadiste de: *“Fakirlik iki dünyada da yüz karasıdır.”* (Taberânî'den Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, II, 1835-1837.)

Şöyle bilinmelidir ki, konu hakkında âlimlerin her biri, ayrı bir manâ verip, söz söylemiş-

lerdir. Hakikat âlimleri de, her biri türlü sözlerle konuya işarette bulunmuşlardır. Fakirlik, maddi manâda insanın günlük ihtiyaçlarını karşılayacak imkanlardan yoksun olmasıdır. Gerçek ve mânevi manâda ise, insanın kendisini her zaman Allah'a muhtaç olduğunu bilmesidir. Allah dostları, yoksulluk anlamına gelen fakir ile Allah'a muhtaç olma anlamına gelen fakr-ı birleştirerek, bu yolu kendilerine meslek ve gaye haline getirmişlerdir. Allah dostları, fakr hakkında şöyle demektedirler: *"Dünyada fakr dan daha güzel ne vardır. Fakr alçak gönüllü lüktür. Alçak gönüllü olmayan, azla yetinmeyen, O'na (Hakk'a) yâr olamaz. Yâr ise, seni Hakk'a çağırandır. Dünyayı bir pula sat, O'na kendini ver. Her nefes, ikrar ve ikramda bulun. Eğer dünyadan bu kabul ve ikrarla gidersen, sonuna kadar Hakk'ın didarı sana nasip olur."* Tevbe, Verâ, Zühd, Fakr, Sabır, Tevekkül ve Rıza olarak bildirilen bu makamlardan, Fakr dördüncü sırayı almaktadır. Bütün bu sözlerin özeti ise, gerçek Fakr; yokluktur. Yani, hakikatte yok olmaktır, demişlerdir. **"El fakrû men lâ şey ün lehû"** *Fakirlik, fakir olanda bir şey (varlık) bırakmaz.* Fakir kişi, yani yok olan kişi, öyle bir mertebeye erişir ki, onda varlık, benlik ve ten yani vücut kalmaz, yok olur. Böyle olan kişi evren içinde fazilet ve şerefleşmiş

olur. Hz. Peygamber Efendimiz kendisindeki bütün her şeyin Allah'a ait olduğunu bildirerek, fakirliğiyle öğünmüş ve böylece Fahr'e yani fazilete ve övülmeye layık olmuş, bundan dolayı da Fahr-i Kâinât namı ile bütün âlemin kendisi ile şeref bulduğu, iftihar ettiği olmuştur.

Fahr-i Kainât Efendimiz, maddi fakirlikten hiç bir zaman şikayet etmemiştir. Böyle olmasaydı, Yüce Allah kendisine şöyle Buyurur muydu: "Ey Habibim! Dünyada mal istersen dağları sana altın eyleyeyim." Fakr sözünün iç ve gerçek manâsı odur ki, dışta görülen kendi varlığının, yine kendisinin olmadığını, varlığının O'nun varlığına bağlı olduğunu bilmektir. Böyle bilen kişi de, yine kendi vücûdundan kendisi yok olur. Fahr-i Kainât Efendimiz Buyurmuşlardır: **"Vücûd-ı ke zembün azîmün lâ yükasü aleyhi zembün."** *Varlığın (Benliğin), başka hiç bir günahla kıyaslanamayacak büyük bir günahdır.* Bu makam Tevhid-i Sırf'tır. (sadece kendine mahsus, halis, değişmez)

Yukarıdan da belirtildiği gibi, O'na bağlananlar, yani O'ndan zuhur edenler, zaman içinde yok olsalar bile, Tevhid edilen, Bir'lenen, Ezeli ve Ebedi'dir. **"El Tevhid-i iskat-ül izâfât" Vel Fakrû sivad-ül vech-e fiddareyn** *Tevhid izâfeleri iskat eder. (Tevhid, Hakk'tan*

başka düşünceleri yok eder.)” Fakirlik iki dünyada da yüz karalığıdır.” Yukardaki Hadis-i Şerifte açıklandığı gibi, Sivad-ı Veçh’den kasdedilen fakirlik ise (fenâ) yok olma yoludur. Bu yolu kendilerine rehber edinenler, sonunda mahvolmaya mahkumdurlar. Nur ve Işık ise, Vücûd Birliği ve (Bekâ) yani varlığının aslâ sonu olmayan Tevhid manâsına söylenmiştir. Bu yolu tutanlar ise, her iki cihanda ebedi var olucudurlar.

Bu konuda Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim Bakara Suresi 2/257 âyetinde Buyurur: “**Allahü veliyyüllezîne âmenû yuhricihüm minez-zulûmâtî ilen-nûr vellezîne keferû evliyâü hü-müttağûtü yuhricûnehüm minen-nûr-i ilez-zulûmâtî ülâike eshâbünnâri hüm fihâ hâlidûn.**” *Allah, iman edenlerin yardımcısıdır. Allah, onları karanlıklardan alır, nura çıkarır. Küfredenlerin dostları ise şeytandır. O da kendilerini nurdan karanlıklara çıkarır. Onlar, cehennemnin arkadaşlarıdır. Onlar orada, bir daha çıkmamak üzere ebedî kalıcıdırlar.”*

İbn Abbas’dan bildirilmiştir. Bu âyetin ışıyla feyizlenen Fahr-i Kainât Efendimiz şöyle Buyurmuşlardır: “*Şüphesiz doğru olan budur ki, Yüce Allah’ın yarattıkları zulmette idiler. Sonra Allah onların üzerlerine İlâhi Lutfuyla*

Nûr’undan zerrecikler, damlalar lütfetti. İşte bu Nûr’dan kimler kendisine isabet ettirdiyse ve kimlere isabet ettirmeyi dilediyse, muhakkak onlar hidayete kavuşmuşlardır. Ve yine hidayetti, kimler kabul edip benimsemedi ise, hata ve isyanların en şiddetlisine düştüler. Ve böylece onlar Hakk’ın lutfundan kendilerini uzaklaştırdılar.”

Gelmeseydi âleme fakrûn özü

Görmeyeydi pes münafıklar gözü.

Evliyadır âleme aydın veren

Evliyadır bu gönül rencin süren.

Yerde gökte fakr gibi bir dahi

Gelmedi gelmeyiser Tanrı haki.

Kürsü der ki fakr’a ol bana enis

Dur katımda ben sana olam mûnis.

Cennet der ki fakr’a gitme bende kal

Sekiz uçmak dolu nimetlerim var.

Cümle evliyalara biziz durak

Bizdedir ol tac hülle ve burak.

**Biz oluruz evliyalara mekan
Kamû nesne fânidir biz câvidan.**

**Fakr tutar cennette hoş bir makam
Sen seni bildin sözü kıldın tamam.**

Yukarıda anlatılan sözlerin manâsı odur ki, kişi, gerçek Fakr'e ermesi için benliğinden ge-
çip, ölmeden önce ölürek, ebediyete ulaşır. Bu
da, vücuddan ve vücud benliğini terk etmek de-
mektir. Bir kişi vücudunun ve vücudun benliği-
ni yok etse, kendisine ait hiç bir varlık yani
mülk kalmaz. Varlık ve mülk kalmayan kişi ise,
şüphesiz fakir olur. Yani o kişide makamı Fakr
meydana gelir. Makamı Fakr'ı iyi araştırıp in-
celersen, görürsün ki, o kişi Hakk'ın boyası ile
boyanmıştır. Bu mertebede ise, Vucûd-u Sırf'-
dan, (Halis O'ndan) Vucûd-u Hakk'dan başka
gayrı hiç bir varlık, nesne kalmaz.

Bu sözlerden şu manâlar çıkartılır ve denir
ki, **"Sübhanê mâ A'zam-ü şanî** *"Ben Süb-
han'danım. Şanım ne yücedir."* **Ve leyse cübbe-
ti sivallah** *"Cübbemin altında Allah'ın dışında
bir şey yoktur."* **"Ene-l Hak."** *"Ben Hakk'ım."* Yi-
ne şurası da iyi bilinmektedir ki, bu sözlerle za-
hir yönünden bakanların görüşüyle bu sözler,

şeriatta küfür gibi gösterilmeye çalışılsa da,
söylenenler hakikatta Hak'tır.

"Fe izâ Temm-el Fakr ü fe hüve-Allah."
Fakirlik sona erdimi o Allah mertebesidir." Hz.
Mevlâna bu söze uygun olarak şu beyiti söyle-
miştir.

**Der fakir kûş temm-el fakr,
Fe Hüvallah izen.
Ve refik ez o dür baş
İz inne hüm lâ yefkahün.**

*"Fakir iken fakr'ı bulmaya çalış ki, o za-
man Allah'a erersin. Ey arkadaş! ondan (câhil-
den) uzak dur. Çünkü onlar bu fakr'ı anlamaz-
lar."*

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerîm Hûd Suresi
11/7 âyetinde Buyurur: **"Ve hüvellezî halakas-
semâvâtî vel arda fî sitteti eyyâmin ve kâne
arşühû alel mâi liyeblüveküm eyyüküm ah-
senü amelâ ve le in gulte inne kum mebusûne
min bağıdil mevti leyegûlenne-llezîne keferû
in hâzâ illâ sıhrun mübîyn."** O, hanginizin

ameli daha güzel olduğu konusunda, sizi imtihan etmek için gökleri ve yeri altı günde yarattandır. O'nun arşı su üstünde idi. Andolsun ki 'Ölümden sonra muhakkak yine diriltileceksiniz' desen, kâfir olanlar mutlaka, 'Bu, apaçık bir aldatmadan başka bir şey değildir' derler."

Ayeti Kerime'de de bildirildiği gibi, arş yani yeryüzünün su üstünde olması hakkında, hakikatları delilleri ile bilen âlimler şöyle demişlerdir. Hak Subhanehû ve Teâlâ Hazretlerinin ilmi melekût arşı vardır. Ve O'nun ilmi kuşatıcıdır. Bilki de bütün âlemleri O ilmiyle çepe çevrelemiş ve kuşatmıştır. O arş, akl-ı küll'den yani kainatta görülen estetik, ahenk ve her şeyi kavrayan akıl'dan ibarettir. Tecelliî evvelin mazharıdır. Su ise ilmin sembolüdür. Akl'ın ilim üzerine durmasında takdir edilen şudur ki, üstüvâ-i akıl, ilim üzerinedir.

{ Ey İnsan! Arş, yani yeryüzüne arş-ı hayat derler. Beş kısma ayrılmıştır. Birincisi Arş-ı Hüviyyet'dir. İkincisi Arş-ı Meciyd'dir. Üçüncüsü Arş-ı Rahman'dır. Dördüncüsü Arş-ı Kerim'dir. Beşincisi Arş-ı Aziym'dir. Arş-ı Hayat'a Arş-ı Meşiyet de derler. Dilemek, İrade, Arzu, Matlub, Murad ve İstek olarak adlandırılmıştır. Bu da Müstevaî Zat'dır. (Müzekker ile müennesi şâmil olan, içine alan). Yukarıdaki

âyette, "**Ve kâne arşühû alel mâi**" Bu da Arş-ı Hüviyyet'e izâfi olunmuştur. Ol mâi, yani su üzerine tesviye olunmuştur. Bundan dolayı ona Arş-ı Hayat denilmiştir.)

Bir çok konularda su, havanın maddesi olarak yorumlanmıştır. Konumuz olan yukarıdaki âyeti Kerimede, "**Kâne Arş-ı hû**" kelâmından önce, "**Semâvâtî vel arda**" Kelâmı ilâhisi geçmektedir. Çünkü, Hak Teâlâ denen Zat-ı İlâhi'nin; gökleri, yeri, kâinât ve âlemlerin yaratılışında ahengi ve ilâhi nizamında zaman anlamı vardır. Fakat, hakikat ve değişmez olan şudur ki, bu âlemlerin yaratılmasından önce, ne zaman ve ne de mekan vardı. Çünkü, zaman ve mekan madde üzerinedir. Dünya yuvarlağı, ilâhi nizam gereği yeryüzünü çeviren hava tabakası (Atmosfer) ile kaplanmış bir vaziyette ayakta durmaktadır.

Ey İnsan! Bil ki, muhib (muhabbet eden, seven) Mahbub'un (Muhabbet edilen, sevilen) gölgesidir. Buyrulmuştur ki, "**Li ennel muhibbe meşhud'un vel mahbubu mesturun hel müteferri ul muhibbi şey'in bînevâ mahbub e hû li ennel muhib fî belâ in dâimûn.**" "*Şüphesiz seven görünendir. Sevilen ise gizlidir. Sevilenin dal budak salan o salkım saçak kuşatması, seveni mahrum bırakmıştır. Çünkü seven*

için belâ daimîdir.” Kesin olarak denmiştir ki, muhib, aşikardır, bu aşikarlığıyla şehâdet edicidir. Halbuki, Mahbub, Gaib’denir, örtülüdür, yani örtülmüştür. Muhibliğin sınırları ne kadardır diye sorarsan, bağlılıkları geniş ve detaylıdır. Bu nedenlerden dolayı Mahbub’a kavuşmak oldukça zordur. Muhiblik, daima belâ ve zorluklar içinde yoğrulmak ile olur.

Vucûd’u izâfi, Hakiki Vucûd’un ışığıdır. Öyle ise, izafi vucûdun Hakikat’ta vucûdu yoktur. Eğer denirse ki, surette vucûdu var. Dışta öyle gibi görünse de, bu izafi olan vucûd, Hakiki Vucûd’un aslında gölgesidir. Bunu şöyle kıyas edersek, bir kişinin gölgesi, yine o kişiye tabidir. Kişinin zatındaki sıfatına aksetmiştir. Bütün vucûdlar, Hakk’ın Zat’ının gölgesidir. Hak Vucûd’undan başka, kendinde ve eşyada vucûd görmek büyük şirktir.

**Zuhuru perde olmuş zuhura
Gözü olan delil ister mi Nûr’a.**

Hud Suresi 11/ 56 âyetinde Yüce Allah Buyurur: “İnnî tevekkeltü alellâhi Rabbî ve Rabbiküm mâ min dâbbetin illâ hüve âhizün binâsiyetihâ inne Rabbî alâ sırâtın müste-

kıym.” Ben, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a dayandım. Çünkü yürüyen hiç bir dabbe (varlık) yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın. Şüphesiz Rabbim dosdoğru yoldadır.”

Allah’ın, her dabbe’nin (varlığın) perçeminden tutmasındaki maksat, her varlığın sevk ve yönetiminin, hüküm ve tasarrufunun Hakk’ın elinde olmasıdır. O kudret ve iradesiyle, bütün yaratılmışlar üzerinde mutlak ve kesin bir surette hüküm sahibi olmasıdır. Allah’ın doğru yolda olması ise, O’nun hüküm ve tasarruflarının tamamen doğru, iyi ve adalete uygun olması, Allah’ın, her türlü haksızlık ve zulümden, yanlışlık ve hatadan münezzeh olması demektir.

Yukardaki âyette adı geçen Dabbe, bütün mevcûdat dır. Biz insanlara, mevcûdat, Dabbe rumuzuyla bildirilmiştir. Bu söz, mevcûdatın sahibi olan Yüce Allah katında yaratılmış ve Allah’a şehâdet eden hayat demektir. Çünkü, mevcûdatda bir mevcut yoktur ki, Hak Teâlâ’nın sıfatıyla sıfatlanmamış olsun. Ve yine O’nun İsimleridir ki, diğer isimlere mutasarruf olmuştur. O, kendi isimleriyle, diğer isimleri sevk ve idare eder. Çünkü sahib, idare ve hakimiyetini kullanma hakkı O’nundur.

Ey İnsan! Mevcûdâtın, yani yaratılmışların ve hayat bulmuşların arasında insanın yeri, Hakk'ın onu kendi suretinde yaratmasındandır. İnsan: Diğer yaratılanlardan ayrı olarak kendisine konuşma ve düşünme özelliği verilendir. Bu nedenle insan, yaratılmışların içinde iftihara, öğünmeye ve sevinmeye layık olandır. Son söz olarak, İmam Ali Kerremallâhü Veche insanı şöyle vasıflandırıyor:

Devâuke fike ve mâ teş'ur
Verâuke minke ve mâ tebsur

Ve entel kitab-el mübîn ellezî
Bâ harfî hû yazhar-ül muzmer

Ve tez'umû inneke cirmi sağiren
Ve fiket-tûlül âlemi el ekber

Felâ hâceten leke min hâricîn
Ve fikrike fike ve mâ tefâsir

Ve tenzurû fil kütubi key tesifehü
Ve anke musannifihâ tedebbür.

“Senin ilacın sendedir, sen onu bilmiyorsun. Senin arkandakiler yani görmediklerin sendedir, fakat sen bilmiyorsun. Sen kitabı mübînsin, Bâ harfî de kalbinde bulunan bu hakikatları açıklıyor. Sen kendini küçük sanırsın, halbuki sende büyük âlem dürülüdür. Sana senin dışındakilerden bir şey lazım değildir. Senin aklın sendedir, onun açıklaması da sendedir. Sen kitaplara bakarsın, onlar sana açıklansın diye. O kitapların yazarları da yine senden tecelli etmiştir.”

Ben âlemi bileyim
Âlem beni bilsin
Ne ben âlemi bileyim
Ne de âlem beni bilsin
O nokta ben olayım
Nokta'da son bulayım.